

Het beste voor mijn kind

Onderzoek naar beweegredenen van hoogopgeleide ouders om wel of niet voor een zwarte school met ouderinitiatief te kiezen

Masterscriptie Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid
Faculteit Sociale Wetenschappen Erasmus Universiteit Rotterdam

Ruth Höppner (284671)

Scriptiebegeleider: T. Veld
Tweede beoordelaar: J.F.A. Braster

Rotterdam, januari 2013

Inhoud

1	Inleiding.....	6
2	Theoretisch kader.....	10
2.1	Effecten van segregatie.....	10
2.2	Determinanten van schoolkeuze.....	12
2.3	Schoolkeuze van middenklassenouders.....	15
3	Vraagstelling en opzet.....	19
3.1	Probleemstelling.....	19
3.2	Maatschappelijke en theoretische relevantie.....	20
3.3	Onderzoeksopzet.....	20
4	Onderzoeksverantwoording.....	22
4.1	Selectie onderzoeksgroep.....	22
4.2	Onderzoeksmethodiek.....	22
4.3	Begrippen.....	23
4.4	Leeswijzer.....	23
5	Lokale Context.....	24
5.1	Kralingen.....	24
5.2	Scholen in Kralingen.....	25
5.3	Het Kralingse lotingsysteem.....	26
5.4	Ouderinitiatieven in Kralingen.....	30
5.5	Conclusie.....	32
6	Typen ouders.....	34
6.1	De eliteschool-ouder.....	35
6.2	De ouderinitiatief-ouder.....	36
6.3	Perceptie van de samenleving: eigen kring of gemengde buurt.....	37
	Referentiekader voor de schoolkeuze.....	38
	Sociale interactie op de school.....	40
6.4	Maatschappelijke risico's: mijden of aanvaarden.....	43
	Het belang van idealen.....	44
	De omgang met risico's.....	47
6.5	De ideale school: dienstverlener of partnerschap.....	50
	Kwaliteit van het onderwijs.....	50
	Relatie met school.....	54
7	Samenvatting en conclusie.....	58

	De invloed van lokale factoren.....	58
	Typen ouders.....	59
	Achtergrondkenmerken ouders	61
	Schoolkeuze in de risicomaatschappij.....	61
8	Aanbevelingen.....	64
9	Literatuur.....	67
	Bijlage 1 – overzicht scholen	72
	Bijlage 2a – scholen in cijfers.....	73
	Bijlage 3 –onderwijspositie naar etniciteit	75
	Bijlage 4 - overzicht achtergrondkenmerken ouders	76

1 Inleiding

In Nederland is sinds de vroege jaren '80 sprake van etnische segregatie in het onderwijs (Karsten, 1994; Seahore & van Velzen, 1991). Op dit moment heeft één op de drie basisscholen in de vier grote steden bijna uitsluitend (80% of meer) leerlingen met een niet-westerse achtergrond (Herweijer, 2011). Deze ontwikkeling manifesteert zich niet alleen in de grote steden waar relatief veel laagopgeleide etnische minderheden wonen, ook kleinere gemeenten worstelen met deze tendens. Omdat etnische minderheden in Nederland in verhouding vaker een sociaal zwakke positie hebben, gaat etnische met sociaaleconomische segregatie gepaard. Onderwijssegregatie is een internationaal bekend fenomeen en manifesteert zich zowel in het voortgezet onderwijs als ook in het basisonderwijs. Een oorzaak hiervan zijn demografisch eenzijdig samengestelde woongebieden. Daarnaast blijkt uit verschillende studies dat een grotere mate aan keuzevrijheid in het onderwijs leidt tot meer sociaaleconomische en etnische segregatie. Het zijn met name hoger opgeleide middenklasseouders die hun kinderen de best mogelijke onderwijskansen willen bieden en scholen met een te hoog aantal kinderen uit sociaal zwakke milieus of afkomstig van etnische minderheden mijden (Coenders, Lubbers, & Scheepers, 2004).

Sommige vormen van segregatie in het onderwijs zijn nauwelijks onderwerp van het maatschappelijk debat. Een voorbeeld hiervan zijn scholen die alleen bestemd zijn voor jongens of voor meisjes. In Nederland is het recht op vrijheid van onderwijs al sinds 1848 in de liberale grondwet verankerd. Ouders mogen de school van hun kinderen vrij kiezen. Sinds de grondwetswijziging in 1919 hebben niet alleen openbare scholen maar ook private scholen recht op financiering uit publieke middelen. Religieuze of levensbeschouwelijke groeperingen maar ook ouders kunnen een eigen school stichten indien wordt voldaan aan de eisen van deugdelijkheid uit de onderwijswet. Om deze redenen is er in Nederland een groot aanbod aan verschillende schooltypen ontstaan. Er zijn niet alleen scholen met verschillende religieuze grondslagen maar ook scholen met een bijzonder leerconcept zoals Vrije Scholen, Jenaplanscholen of Montessorischolen. Deze omstandigheden hebben geleid tot een sterke segregatie op basis van religie en levensbeschouwing, de zogenoemde verzuiling in het onderwijs. Binnen de zuilen was ook sprake van sociaaleconomische segregatie. Scholen waar kinderen uit de arbeidersklasse naar toe gaan en scholen die bezocht worden door meer geprivilegieerde kinderen zijn van alle tijden (Dijkstra, Jungbluth, & Ruiters, 2002). Toch werd de onderwijssegregatie in de hoogtijdagen van de verzuiling zelden ter discussie gesteld. Met de toenemende secularisering en de toestroom van arbeidsmigranten in de jaren '70 en '80 kwam hier een einde aan. De toestroom aan zogenoemde gastarbeiders en hun gezinnen zorgde voor een toename van het aantal etnisch gesegregeerde scholen. Sommige basisscholen in de grote steden zagen hun leerlingsamenstelling binnen enkele jaren vergaand veranderen, een ontwikkeling die door velen als problematisch wordt gezien. Gevreesd wordt dat de concentratie van allochtone én kansarme leerlingen op een school de onderwijskansen en daarmee ook de integratie van migrantengroepen nadelig beïnvloedt. De eerste gastarbeiders waren over het algemeen zeer laag opgeleid of zelfs analfabeet. Bijna drie generaties later valt een meerderheid van de niet-westerse leerlingen nog steeds onder het onderwijsachterstandsbeleid, dat wil zeggen dat minimaal één ouder een lage opleiding heeft (maximaal basisonderwijs of praktijkonderwijs).

Er is sindsdien veel onderzoek verricht naar de effecten van segregatie. Onderzocht is zowel de invloed van de leerlingsamenstelling op cognitieve vaardigheden als ook op niet-cognitieve vaardigheden en integratie. Verschillende onderzoeken laten zien dat de leerlingsamenstelling een negatief effect op de individuele leerprestaties van scholieren kan hebben. Het negatieve schooleffect treedt op als de meerderheid van kinderen afkomstig is uit een sociaal zwak milieu. Toch blijkt dit effect relatief klein, de belangrijkste verklarende variabele voor de individuele leerprestaties is de sociaaleconomische status van de ouders. Driessen concludeert in 2012 dat de taalvaardigheid navenant daalt als het ouderlijk opleidingsniveau lager wordt. Dit patroon is wat betreft de rekenvaardigheid vergelijkbaar maar het effect is minder groot. Allochtone kinderen scoren bij eenzelfde ouderlijk opleidingsniveau lager dan hun autochtone jaargenoten (ITS, Radboud Universiteit Nijmegen, 2012). Dit onderbouwt het vermoeden dat juist allochtone leerlingen door etnisch-sociaal gesegregeerde scholen worden benadeeld omdat zij vaak opgroeien in een omgeving waar weinig Nederlands wordt gesproken. De school is voor hun taalontwikkeling nog belangrijker dan voor autochtone leerlingen.

Aanvankelijk was sociaal-etnische segregatie een zeer lokaal verschijnsel, dat zich vooral in bepaalde wijken in de grote steden voordeed. In de tweede helft van de jaren tachtig kwam het onderwerp uitgebreider en langduriger in de belangstelling. Toch kwam het thema onderwijssegregatie pas vanaf 2000 op de politieke agenda. In deze tijd ontstond er steeds meer discussie over de integratie van voormalige gastarbeiders in de Nederlandse samenleving. In 2002 werd een parlementaire onderzoekscommissie ingesteld met de opdracht de effecten van het Nederlandse integratiebeleid van de voorgaande 30 jaar te evalueren. De zogenoemde Commissie Blok kwam tot de conclusie dat de overheid weinig bijdrage heeft geleverd om de integratie van immigranten te bevorderen. Een belangrijk advies van de commissie was een spreidingsbeleid op basisscholen in te voeren om onderwijssegregatie te voorkomen. Het vierde kabinet Balkenende (2007-2010) nam daarom maatregelen om segregatie in het onderwijs tegen te gaan. Van 2007 tot 2011 bestond voor gemeenten en schoolbesturen de wettelijke plicht om op lokaal niveau te overleggen over maatregelen om segregatie tegen te gaan. In deze periode zijn verschillende lokale initiatieven geïnitieerd om etnische en sociaaleconomische segregatie op basisscholen te verminderen. De initiatieven die in deze periode zijn opgestart waren er vooral op gericht een gelijke uitgangspositie voor alle ouders te creëren en de ouders te stimuleren voor een school in de eigen wijk te kiezen. In verschillende gemeenten is ingezet op drie instrumenten. De meest ingrijpende maatregel is een centraal aanmeldsysteem voor alle basisscholen in de stad zoals gebruikelijk in de gemeente Nijmegen (Gemeente Nijmegen, 2009). Ouders kunnen binnen dit systeem drie voorkeuren voor een school aangeven. Een andere maatregel is een beter informatieaanbod over alle scholen, zoals websites, folders en georganiseerde scholentochten voor ouders langs alle scholen in het eigen postcodegebied, de zogenoemde scholencarroussels. Een derde instrument is het ondersteunen en stimuleren van ouderinitiatieven van Nederlandse ouders om zich gezamenlijk in te schrijven op een zwarte school (Brink & Van Bergen, 2012). Het eerste kabinet Rutte (2010 – 2012) heeft in 2011 met deze beleidslijn gebroken en heeft de wettelijke plicht opgeheven. Onderwijssegregatie hangt sterk samen met de bevolkingssamenstelling van de woonwijken en de sterke residentiële segregatie. In wijken waar het overgrote deel van de bewoners bestaat uit etnische minderheden is weinig draagvlak om scholen etnisch en sociaaleconomisch te mengen. Daarnaast staan enkele maatregelen

op gespannen voet met de in Nederland gegarandeerde vrijheid van onderwijs. Daarom nam het kabinet Rutte I het standpunt in dat het weinig zinvol is om vanuit de overheid maatregelen op te leggen om segregatie tegen te gaan. Het bestaan van zwarte en witte scholen werd als een gegeven aanvaard. Dit standpunt heeft vooralsnog geen directe gevolgen voor de projecten op lokaal niveau. Deze projecten kunnen doorlopen, maar de doelstelling van de projecten heeft niet langer prioriteit en er wordt geen aanvullende financiering meer ter beschikking gesteld voor lokale initiatieven (Herweijer, 2011). Daarom heeft deze verandering in rijksbeleid negatieve gevolgen voor de ondersteuning vanuit de gemeenten en het draagvlak onder scholen en ouders.

In Nederland wordt de discussie over onderwijssegregatie gedomineerd door de begrippen 'witte school' en 'zwarte school'. Het begrip 'zwarte school' problematiseert de eenzijdig samengestelde leerlingenpopulatie van leerlingen met een overwegend niet-Nederlandse achtergrond. Met het begrip 'witte school' wordt het omgekeerde bedoeld. In deze definitie gaat het niet zo zeer om de etnische samenstelling van de scholen maar vooral om de afwezigheid van autochtone leerlingen op de scholen (Gilsing & Tierolf, 2010). De dynamiek achter het ontstaan van witte en zwarte scholen is moeilijk te beïnvloeden. Naast residentiële segregatie is een belangrijke factor bij het ontstaan van gesegregeerde scholen de schoolkeuze van ouders. Uit internationaal onderzoek blijkt dat het merendeel van de ouders etnisch gemengde scholen afwijst (Oria e.a., 2007; Schneider & Buckley, 2002; van Zanten, 2003; Ball, 2003). Dit is ook in Nederland niet anders (Jongejan & Thijs, 2010). Veel ouders zijn van mening dat zwarte scholen de slechtere scholen zijn. Voor zowel autochtone als ook allochtone ouders is het aantal allochtone leerlingen op een school de belangrijkste reden om een school af te wijzen. Hoe meer allochtone leerlingen aanwezig zijn, des te minder geschikt de school voor de eigen kinderen wordt bevonden. Allochtone ouders vrezen met name dat de etnische samenstelling van de leerlingen de kwaliteit van het taalniveau negatief beïnvloedt. Autochtone ouders wijzen zwarte scholen af omdat ze te weinig overeenkomsten tussen school en thuissituatie denken aan te treffen. (Karsten, Ledoux, Roeleveld, Felix, & Elshof, 2003). De opvatting van de ouders is niet gegrond op de feitelijke kwaliteit van de scholen. Zwarte scholen worden in het publieke debat vaak in verband gebracht met onderwijsachterstanden. Allochtone leerlingen boeken echter al jaren een aanzienlijke inhaalslag in het basisonderwijs. De zwarte scholen hebben dus een belangrijke rol gespeeld in het terugdringen van onderwijsachterstanden (Gijsberts, 2006).

Vooraf hoger opgeleide middenklasseouders wijzen zwarte scholen af. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe kleiner de kans dat deze ouders voor een zwarte school kiezen (Jongejan & Thijs, 2010). Een verklaring hiervoor is dat middenklasseouders zich bewust zijn van het belang van onderwijs om een goede maatschappelijke positie te verwerven. Zij willen voor hun kinderen een zo goed mogelijke uitgangspositie creëren en hebben daarom de voorkeur voor een school waarin de eigen groep ruim vertegenwoordigd is. Een hoog aandeel kinderen uit hoger opgeleide milieus voorspelt een gunstiger leerklimaat op de school en biedt meer kansen op hogere vervolgscholen in het voortgezet onderwijs (Ball, Bowe, & Gewirtz, 1996). Desondanks zijn er middenklasseouders die bewust kiezen voor etnisch en sociaal-economisch gemengde scholen. In de internationale literatuur zijn verschillende onderzoeken te vinden die de keuzemotieven van middenklasseouders voor een zwarte of gemengde school onder de loep nemen en het verschijnsel verklaren vanuit bepaalde achtergrondkenmerken of sociologische theorieën over de middenklasse (Raveaud & Van Zanten,

2007; Reay e.a., 2007, 2008). Ook in Nederland zijn er initiatieven door ouders gestart die zich voor meer integratie op scholen inzetten. Een voorbeeld hiervan zijn ouderinitiatieven waarbij hoogopgeleide ouders hun kinderen gezamenlijk op een zwarte school in de buurt aanmelden (Gilsing & Tierolf, 2010). Sinds 2007 is het aantal opgezette ouderinitiatieven in Nederland bijna verdubbeld, in 2010 waren er 63 initiatieven verdeeld over 15 steden. De helft van deze initiatieven bevindt zich in Rotterdam en Amsterdam. Niet alle initiatieven zijn nog actief, sommige zijn niet goed van de grond gekomen en andere zijn overbodig geworden omdat de scholen ondertussen gemengd zijn (Walraven, 2010).

Met ongewijzigd rijksbeleid zal de segregatie in het onderwijs zich waarschijnlijk doorzetten. Inmiddels is Nederland op het gebied van onderwijs een van de meest gesegregeerde landen in Europa (Vink, 2010). Dat heeft onder andere te maken met de grote keuzevrijheid in het Nederlandse onderwijssysteem. Toch is een vrije schoolkeuze voor veel middenklasseouders geen vanzelfsprekendheid meer. In steden als Amsterdam en Rotterdam hanteren populaire witte basisscholen wachtlijsten. De plekken op de witte scholen zijn zo gewild dat er geloot moet worden. De schoolkeuze is voor middenklasseouders in de grote steden daardoor een loterijspel geworden. In deze context wordt het steeds noodzakelijker om het imago van de zwarte scholen te verbeteren en de drempel om voor een zwarte school te kiezen voor deze ouders weg te nemen. Het aantal ouderinitiatieven laat zien dat er onder deze groep ouders draagvlak is om onder bepaalde voorwaarden voor een zwarte school te kiezen. Om meer inzicht te krijgen in de beweegredenen van middenklasseouders om wel of niet deel te nemen aan een soortgelijk ouderinitiatief wordt een casestudy gemaakt naar een ouderinitiatief in de Rotterdamse wijk Kralingen.

2 Theoretisch kader

Om het onderzoek te plaatsen tegenover enkele inzichten uit de literatuur worden de centrale begrippen van het onderzoek toegelicht. Behandeld worden de begrippen segregatie, schoolkeuze en middenklasseouders.

2.1 Effecten van segregatie

Onderwijssegregatie gaat uit van een onevenredige verdeling van leerlingen met bepaalde gelijke kenmerken. Zoals eerder gesteld is segregatie op zich zelf geen negatief verschijnsel. Het wordt pas als problematisch beschouwd als individuele leerlingen nadelen ondervinden van de eenzijdige samenstelling van hun school of klas (Karsten, 2012). Over het algemeen is het moeilijk na te gaan wat precies het effect van de samenstelling van de klas is ('peer group' effect of compositie-effect). In de literatuur worden met name twee soorten effecten onderzocht, te weten het effect op cognitieve vaardigheden, zoals rekenen en taal en het effect op niet cognitieve vaardigheden, zoals sociaal-culturele integratie en burgerschapsvaardigheden. Driessen (2007) heeft vanuit verschillende perspectieven een overzichtsstudie verricht naar 'peer group' effecten op onderwijsprestaties van leerlingen waarin hij honderden Nederlandse en buitenlandse studies bij elkaar heeft gebracht. Hij constateert dat er hooguit kleine effecten kunnen worden gevonden die onderbouwen dat de leerlingsamenstelling (etnisch, sociaal-economisch, jongens-meisjes) van invloed is op de leerprestaties. Kenmerken op het niveau van de individuele leerling zoals sociaal milieu en etnische afkomst zijn veel belangrijker voor het voorspellen van de schoolprestaties. Wel stelt Driessen, dat kleine effecten bij elkaar opgeteld mogelijk een grotere invloed zouden kunnen hebben gezien de hele schoolcarrière en daarom wel van belang kunnen zijn. Andere onderzoekers ondersteunen deze conclusie. Bij verschillende Rapportages minderheden van het Sociaal Cultureel Planbureau wordt een beperkt effect van zwarte scholen op taal- en rekenprestaties gevonden. Dit effect is vooral te verklaren vanuit de sociaaleconomische samenstelling van de leerlingen. De lage sociale klasse of het lage opleidingsniveau van de ouders is dus bepalend voor het negatieve effect en niet de etniciteit, hoewel dit in Nederland vaak met elkaar samenhangt (Gilsing & Tierolf, 2010; Herweijer, 2008, 2011; Paulle, 2007). Ook Karsten (2012) noemt een aantal studies die aantoont dat de sociaal-etnische samenstelling van de school wel invloed kan hebben op taalprestaties en ook, maar in mindere mate, op de rekenprestaties (Karsten: Tesser et al. (1999), Westerbeek (1999), Driessen et al. (2003), Van Ewijk & Slegers (2010). Toch blijkt vooral de sociaaleconomische samenstelling van invloed te zijn en in geringe mate de etnische samenstelling.

Er zijn verschillende hypothesen geformuleerd om het effect van etnisch en sociaaleconomisch gesegregeerde scholen te verklaren. Ten eerste is er de *taalcontacthypothese* die ervan uitgaat dat allochtone leerlingen op een zwarte school minder in contact komen met de Nederlandse taal omdat zij minder omgaan met autochtone kinderen, wat invloed heeft op de taalprestaties. Deze hypothese is maar beperkt toepasbaar omdat het effect vanuit de etnische samenstelling wordt verklaard terwijl de sociaaleconomische achtergrond een grotere rol speelt. Autochtone kinderen van laagopgeleide ouders hebben een vergelijkbaar slecht taalniveau (ITS, Radboud Universiteit Nijmegen, 2012; Vink, 2010). Sociaal-etnische scheiding zorgt er dus voor dat kinderen die thuis een beperkte woordenschat opdoen deze niet kunnen uitbreiden door met kinderen in contact te komen

met een beter taalniveau. Een tweede verklaring is de theorie van de *neerwaartse nivellering* waarin wordt gesteld dat de leerkrachten hun verwachtingen afstemmen op het gemiddelde niveau van een zwakke leerling. Dit heeft wederom invloed op het lesprogramma en de motivatie van de leerlingen. Een derde verklaring is de theorie van de *effectieve onderwijstijd*. Men veronderstelt dat in een klas met veel leerlingen die minder goed kunnen leren meer tijd nodig is om de lesstof door te nemen. Ook is de kans op verstoringen groter omdat leerlingen mogelijk problemen uit de huiselijke sfeer mee naar school nemen (Gilsing & Tierolf, 2010; Herweijer, 2008). Ook het *sociale en culturele kapitaal van de ouders* speelt volgens sommigen een grote rol. Kinderen van laagopgeleide ouders moeten sociaal-cultureel kapitaal op de school opbouwen omdat zij het thuis niet krijgen aangeboden. Daarom is juist voor deze kinderen een omgeving met voldoende kinderen uit de middenklasse van belang en wordt hun achtergestelde positie op een school met vooral kansarme leerlingen versterkt (Paulle, 2007). Daar tegenover staat dat het opleidingsniveau van migranten de laatste jaren sterker stijgt dan van autochtone Nederlanders. In het basisonderwijs nemen de leerachterstanden ten opzichte van autochtone leerlingen af en ook de instroom in het hoger onderwijs nam bij studenten van Turkse en Marokkaanse herkomst van de tweede generatie toe van 20% in 1995 tot 40% in 2010 (Huijnk, Dagevos, & Gijsberts, 2012). Deze gegevens onderbouwen de veronderstelling dat de leerlingsamenstelling inderdaad een relatief klein effect heeft op de leerprestaties en tonen aan dat veel basisscholen steeds beter in staat zijn de leerachterstanden weg te werken.

Onderwijssegregatie kan volgens sommigen ook invloed op de sociaal-culturele integratie en burgerschapsvaardigheden hebben. Hierover bestaan twee conflicterende theorieën. De *contacthypothese* stelt dat onderling contact leidt tot minder vooroordelen, waardoor een gemengde school een positieve invloed kan hebben op integratie en wederzijds begrip. Een tweede verklaring, de hypothese van de *etnische competitie* gaat ervan uit dat een toename van allochtonen juist tot een negatieve beeldvorming onder autochtonen kan leiden. Er is relatief weinig onderzoek gedaan naar de invloed van de leerlingsamenstelling op niet-cognitieve vaardigheden maar er schijnt een zwakke positieve relatie te zijn tussen etnische diversiteit en burgerschapsvorming (Gilsing & Tierolf, 2010). Karssen e.a. geven een overzicht van onderzoek naar de samenhang van etnisch-sociale compositie op burgerschapscompetenties (Karssen, Roeleveld, & Van Veen, 2011). Houtte en Stevens (2009) concludeerden dat autochtone leerlingen beter scoren in sociale integratie op een etnisch diverse school, terwijl er geen effect was gevonden voor allochtone leerlingen (Van Houtte & Stevens, 2009). Ook Ledoux en van der Veen (2010) onderzochten het effect van sociaal-etnische concentratie op burgerschapscompetenties. Volgens deze studie heeft een hoog aandeel allochtone leerlingen met laagopgeleide ouders een positief effect op burgerschapsvaardigheden.

Recent is een studie in België uitgevoerd (Agirdag, Mahieu, Van Avermaet, Vandenbroucke, & Van Houtte, 2012) die naast het effect op cognitieve vaardigheden ook de invloed van segregatie op non-cognitieve vaardigheden heeft onderzocht. Uit deze studie blijkt dat de cognitieve vaardigheden van leerlingen over het algemeen worden bepaald door hun sociaaleconomische achtergrond. Toch presteren leerlingen iets beter op een school met meer kansrijke leerlingen. Agirdag e. a. kunnen dit verschijnsel verklaren met de verwachtingen die de leerkrachten op de leerlingen projecteren. Hogere verwachtingen van de leerkrachten kunnen ertoe leiden dat leerlingen het gevoel hebben dat ze meer controle hebben over hun eigen onderwijssucces en daarom ook beter presteren. In deze

studie is ook onderzoek verricht naar niet-cognitieve effecten zoals het zelfbeeld en identificatie van allochtone leerlingen met België. Daaruit blijkt dat allochtone kinderen zich minder Belg voelen naarmate ze met meer allochtone leerlingen naar school gaan. Dit wordt verklaard vanuit de veronderstelling dat allochtone kinderen op een gemengde school meer vriendschappen met autochtone kinderen kunnen sluiten en dat resulteert in een groter referentiekader en een sterkere Belgische identiteit. Ook is eerder aangetoond dat de schoolomgeving voor autochtone leerlingen bepalend is voor het wel of niet hebben van interetnische contacten (Van Houtte & Stevens, 2009).

Conclusie

Samenvattend kan gesteld worden dat sociaaleconomische en etnische segregatie een nadelig effect kunnen hebben op leerprestaties. Het effect is relatief klein en met name te verklaren vanuit de sociaaleconomische samenstelling van de klassen. Het negatieve effect is vooral van invloed op kansarme leerlingen, deze leerlingen zijn voor hun ontwikkeling meer aangewezen op de school omdat zij van huis uit minder gestimuleerd worden. Dit compositie-effect kan onder andere verklaard worden door het verwachtingspatroon van de leerkrachten, de theorie van de neerwaartse nivellering. Andere mogelijke verklaringen zijn de taalcontacthypothese en de theorie van de effectieve onderwijstijd. De hoge concentratie leerlingen met een migratieachtergrond kan ook een negatief effect hebben op de integratie van deze leerlingen, zij voelen zich minder onderdeel van de ontvangende samenleving omdat zij weinig contacten hebben met autochtone leerlingen en daardoor een belangrijk referentiekader missen. Ook voor autochtone leerlingen is een gemengde school bepalend voor het wel of niet hebben van interetnische vriendschappen. Daarnaast heeft een etnisch gemengde school mogelijk een positief effect op burgerschapsvaardigheden. Doordat het opleidingsniveau van migranten de laatste jaren sterker is gestegen dan dat van autochtone Nederlanders kan gesteld worden dat basisscholen er steeds beter in slagen om onderwijsachterstanden bij etnische minderheden weg te werken.

2.2 Determinanten van schoolkeuze

Onderwijssegregatie wordt voornamelijk veroorzaakt door drie verschillende factoren: residentiele segregatie, selectief aannamebeleid van scholen en de individuele schoolkeuze van ouders (Karsten e.a., 2003). In deze paragraaf wordt de schoolkeuze van ouders nader belicht. In Nederland hebben we met de bijzondere situatie te maken dat ouders al meer dan honderd jaar de school voor hun kinderen vrij kunnen kiezen, maar ook in andere landen wordt ouders steeds meer vrijheid in de schoolkeuze toegestaan. De veronderstelling is, dat een vrije schoolkeuze de kwaliteit van het onderwijs verbetert. Door de vrije keuze zouden scholen worden gedwongen hun educatieve programma steeds verder te verbeteren om op een lokale markt met andere scholen te kunnen concurreren. Daarnaast zou een gemotiveerde keuze van ouders voor een bepaalde school voor meer ouderbetrokkenheid zorgen. Een negatief effect van de vrije keuze treedt daarentegen op wanneer groepsspecifieke voorkeuren leiden tot segregatie in het onderwijs langs sociaal-etnische lijnen. Dit kan vooral nadelig zijn voor achtergestelde leerlingen die voor hun ontwikkeling meer dan kansrijke leerlingen zijn aangewezen op het onderwijssysteem (Denesse, Driessena, & Slegers, 2005).

Lokale omstandigheden zijn bij de schoolkeuze van groot belang. In Nederland wordt de school meestal gekozen uit een aantal scholen op een niet te grote afstand van het thuisadres. De geografische ligging van de school, de positionering van de school ten opzichte van andere scholen in de omgeving, het imago van de school en communicatie over de scholen tussen ouders in de buurt zijn daarom belangrijke factoren die de keuze van ouders beïnvloeden. Ook voorkeuren inzake onderwijsmethode en levensbeschouwing spelen in Nederland een rol. Er is een groot aanbod aan scholen met een bijzonder onderwijsconcept (bv. Montessori, Jenaplan, Dalton) of een bepaalde religieuze richting. Er zijn dus uiteenlopende factoren die de schoolkeuze van ouders kunnen beïnvloeden.

Denesse e.a. (2005) noemen vier globale dimensies van schoolkeuze. Ten eerste kunnen ouders om ideologische redenen (religie of educatieve methode) voor een school kiezen, ten tweede is de geografische afstand van belang. Ten derde speelt de academische standaard een grote rol en de vierde dimensie bestaat uit niet-educatieve karakteristieken. Zij komen in een onderzoek onder Nederlandse ouders tot de conclusie dat de academische standaard het meest belangrijke keuzecriterium is. Daarnaast speelt ook de leerlingsamenstelling in relatie tot de eigen achtergrond een grote rol. Blijkbaar beoordelen ouders de kwaliteit van een school ook op basis van de samenstelling. De auteurs vonden geen verschil in schoolkeuzemotieven tussen afzonderlijke groepen ouders. Karsten e.a. (2003) onderzoeken hoe de individuele schoolkeuze van ouders de etnische samenstelling in Nederlandse basisscholen sinds de jaren 80 heeft veranderd. Hij legde 24 schoolkeuzemotieven aan Nederlandse ouders voor. Op basis van de uitkomsten maken de onderzoekers onderscheid tussen vijf dimensies: afstand en locatie (buurt, veilige route naar de school), academische standaard (reputatie van de school, inspectierapport, citoscore, doorstroom naar VO), overeenstemming tussen thuissituatie en school (cultuur, religie, sociaal milieu), differentiatie (aandacht voor de individuele leerling) en faciliteiten, voorzieningen, curriculum (aandacht voor creatieve vaardigheden, vrije-tijdsaanbod, gebouw, onderhoud). De uitkomst was dat alle ouders over het algemeen voor een school dichtbij kiezen, maar dat autochtone ouders met een hoger opleidingsniveau vaker naar een school verder weg zoeken. De meerderheid van alle ouders acht zwarte scholen niet geschikt, terwijl witte scholen als meest geschikt zijn beoordeeld. Voor allochtone ouders is het belangrijkste motief om een school af te wijzen een slechte academische standaard, terwijl autochtone ouders de mismatch tussen school en thuis als belangrijkste reden aangeven om een school af te wijzen. Een vrije schoolkeuze heeft volgens de onderzoekers grote invloed op de etnische samenstelling van scholen. Verschillende internationale studies laten zien dat meer keuzevrijheid in het onderwijs leidt tot een grotere mate van etnische segregatie (C. Bagley, 1996; Ball e.a., 1996). Vooral hoger opgeleide ouders vinden de etnische compositie van een school relevant (Schneider & Buckley, 2002). Dit werpt een scherp licht op de etnische tolerantie van hoger opgeleiden (Coenders e.a., 2004).

Voortbouwend op het onderzoek van Karsten e.a. zoeken Coenders e.a. naar een verklaring voor het keuzegedrag van hoger opgeleide ouders. Zij onderzoeken drie verklaringen voor de sterkere afwijzing van scholen met een hoge concentratie allochtone leerlingen onder hoogopgeleide autochtone ouders. De eerste mogelijke verklaring zou volgens de auteurs de stelling kunnen zijn dat de grotere tolerantie van hoger opgeleiden 'oppervlakkig' is of een uiting van ideologische verfijning,

zij is aangeleerd maar niet geïnternaliseerd. Door hoogopgeleiden in situaties te brengen die hun onwelgevallig zijn zouden zij die tolerantie laten vallen en hun grenzen tonen (Coenders e.a., 2004: Jackman&Muha 1984). Een tweede verklaring is dat hoogopgeleide ouders zich weliswaar niet bedreigd voelen op economische aspecten maar zich wel bedreigd zouden kunnen voelen op immateriële of morele kwesties, zoals de achteruitgang van normen en waarden. Het is bekend dat de wijze waarop minderheden in de media worden afgebeeld vaak verband houdt met criminaliteit en problemen. Dit zou ook een bijdrage kunnen leveren aan de negatieve beeldvorming rond scholen met veel allochtone leerlingen en deze ouders afschrikken. Een derde verklaring is dat hoger opgeleiden zich bewust zijn van de selectiemechanismen die op school plaats vinden en daarom een geprivilegieerde positie voor hun eigen kinderen veilig willen stellen (Coenders e.a., 2004: Collins 1971). Juist bij hoogopgeleiden leven opvattingen inzake meritocratisch individualisme. Daarom vinden zij dat de schoolse situatie optimaal dient te zijn en ontwikkelen zij compenserende strategieën als deze optimale situatie in het geding komt (Coenders e.a., 2004: Bourdieu&Passeron 1977).

Het is bekend dat het idee dat bestaande maatschappelijke verhoudingen behouden zouden moeten worden sterker leeft bij hoogopgeleiden (Coenders e.a., 2004: Scheepers,Peters&Felling 2000). Coenders e.a. testen deze drie stellingen en onderzoeken onder andere de mate van weerstand van autochtone ouders tegen zwarte scholen en de mate van variatie in de weerstand. De bevindingen zijn dat de weerstand groter wordt naarmate de concentratie van allochtone ouders toeneemt en wanneer er meer 'niet geassimileerde' leerlingen op de school zijn. Zij constateren dat de tolerantie van hoogopgeleiden contextafhankelijk is, sterker dan bij laag opgeleiden. Volgens de auteurs kan de weerstand tegen zwarte scholen ten dele verklaard worden uit de wens om bestaande maatschappelijke verhoudingen in stand te houden. Wanneer ze worden geconfronteerd met de situatie dat de maatschappelijke kansen van hun kinderen negatief zouden kunnen worden beïnvloed is de grens van hun etnische tolerantie overschreden. Jongejan & Thijs (2010) bevestigingen deze hypothese. Zij ondervraagden ouders die op korte termijn een basisschool voor hun kinderen moeten kiezen. De auteurs onderzochten de relatie tussen opleidingsniveau en de houding en gedragsintenties ten aanzien van etnisch gemengde en geconcentreerde scholen onder autochtone ouders. Hoger opgeleide ouders bleken positievere attitudes te hebben ten aanzien van zwarte scholen dan lager opgeleide ouders. De keuze voor een zwarte school in de wijk bleek echter minder waarschijnlijk voor hoger opgeleide ouders dan voor lager opgeleide ouders.

Conclusie

Nederlandse ouders kiezen over het algemeen een school uit een aantal scholen die op een niet te grote afstand van huis ligt. Voor de meeste ouders is de academische kwaliteit van de school (reputatie van de school, inspectierapport, citoscore, doorstroom naar VO) zeer belangrijk. Daarnaast hechten hoger opgeleide ouders meer belang aan een grote overeenkomst tussen school en thuis. Zowel allochtone als ook autochtone ouders beoordelen een zwarte school als minder geschikt dan een witte school. Hoe hoger het aandeel allochtonen, hoe minder geschikt de school wordt bevonden. Hoewel hoger opgeleide ouders een positievere attitude ten opzichte van zwarte scholen blijken te hebben dan lager opgeleide ouders, is de kans dat zij ook daadwerkelijk voor een zwarte school in de buurt kiezen kleiner dan bij laagopgeleide ouders. Dit verschijnsel wordt verklaard vanuit

het idee dat hoogopgeleiden het maatschappelijk succes van hun kinderen veilig willen stellen en dat hun tolerantie ten opzichte van etnische minderheden contextafhankelijk is.

2.3 Schoolkeuze van middenklassenouders

In deze paragraaf wordt nagegaan in hoeverre de schoolkeuze van hoger opgeleide ouders vanuit hun klassepositie kan worden verklaard. De meeste mensen in Nederland vinden het tegenwoordig ongepast om over klassenidentiteit of -bewustzijn te praten. In Nederlands onderzoek wordt de sociale klasse meestal aangeduid met de sociaaleconomische status. Deze wordt gemeten op basis van hoogte van inkomen, opleidingsniveau en beroepsstatus (Karsten e.a., 2003). Alternatief gebruiken sommige onderzoekers alleen het opleidingsniveau als onderscheidingscriterium, bijvoorbeeld hoogopgeleide ouders en laagopgeleide ouders (Coenders e.a., 2004; Jongejan & Thijs, 2010). Volgens Byrne (2009) bestaan in de sociologie twee contrasterende opvattingen over de relevantie van sociale klasse. Aan de ene kant is het klassenbegrip in de westerse samenleving achterhaald omdat de meerderheid van de bevolking geen klassenbewustzijn meer heeft of zich rekent bij de middenklasse. Aan de andere kant is de sociaaleconomische achtergrond nog steeds bepalend voor verschillende aspecten zoals inkomen, gezondheid, participatie of onderwijsprestaties.

De reproductietheorie van Bourdieu biedt volgens Byrne een uitweg uit deze discussie. Bourdieu verklaart klasse vanuit verschillende hulpbronnen (kapitaal) die individuen ter beschikking hebben. Deze hulpbronnen onderscheidt hij op basis van economisch, cultureel en sociaal kapitaal. Het economisch kapitaal is het materiële bezit, het culturele kapitaal bestaat uit vaardigheden, capaciteiten en kennis en de derde vorm van kapitaal is het sociale netwerk, de status en macht van mensen in dat netwerk. Bourdieu stelt dat voor de maatschappelijke positionering vooral het culturele kapitaal een grote rol speelt. Klasse is geen vastomlijnde categorie maar uit zich veel subtieler in specifiek taalgebruik, verfijnde smaak en leefstijl, de zogenoemde habitus. De habitus geeft toegang tot bepaalde sociale netwerken en verleent een zekere status. Onderwijs speelt een cruciale rol in het doorgeven en beschermen van cultureel en sociaal kapitaal. Daarom probeert de elite volgens Bourdieu zijn maatschappelijke positie via het onderwijssysteem veilig te stellen en de onderwijskansen van de eigen kinderen te maximeren (Byrne, 2009: Bourdieu 1994).

Ook Ball (2003) is van mening dat sociale klasse in het onderwijssysteem een belangrijke rol speelt en stelt dat middenklasseouders door hun sociaal en cultureel kapitaal beter in staat zijn de positie van hun kinderen via het onderwijssysteem te verbeteren. Hij beschrijft de school als een arena waarin ouders en hun kinderen als team concurreren om een goede positie via het onderwijssysteem. Door maatschappelijke en economische veranderingen voelt de middenklasse zich niet meer vanzelfsprekend verzekerd van haar maatschappelijke positie. Daarom ontwikkelt zij strategieën van risicovermijding en probeert zij zoveel mogelijk onzekerheden buiten te sluiten. Dit begint bij de schoolkeuze waarin middenklasseouders er beter in slagen dan laagopgeleide ouders relevante informatie over goede scholen te verzamelen. Zij bezoeken vroeg informatiebijeenkomsten op scholen en hebben contact met schooldirecteuren. Hiervoor gebruiken ouders ook hun sociale netwerken en laten zich door familie en vrienden over de voor- en nadelen van verschillende scholen inlichten. Volgens Ball hebben middenklasseouders de voorkeur voor een school met een hoog aandeel ouders uit de eigen kring (people like us). Door de aanwezigheid van veel gemotiveerde en

gedisciplineerde kinderen uit de middenklasse ontstaat op de school een sfeer waarin de nadruk ligt op het behalen van academische vaardigheden.

De focus op het klassenbewustzijn van de middenklasse gaat volgens Byrne voorbij aan raciale aspecten van de schoolkeuze. Het feit dat de middenklasse overwegend blank is vormt in het meeste onderzoek te weinig aanleiding om uitspraken van respondenten specifiek op raciale uitsluitingscriteria te onderzoeken. Dat blanke middenklasseouders de voorkeur hebben voor een school met ouders uit de eigen kring betekent ook dat zij scholen afwijzen omdat er te veel kinderen met een andere etnische achtergrond vertegenwoordigd zijn, ongeacht de sociale klasse. In de multi-etnische urbane context zijn sociale klasse en etniciteit met elkaar verweven, zo stelt van Zanten in haar onderzoek onder blanke middenklasseouders in Parijs en London. De nationale en lokale context heeft grote invloed op de schoolkeuze van ouders (Raveaud & Van Zanten, 2007). Niet alleen het lokale beleid en de wettelijke omstandigheden zijn belangrijk, ook de lokale omstandigheden (de buurt) en de manier hoe ouders naar het onderwijs kijken verschilt per land en zelf per buurt. In Londen willen ouders graag onderdeel zijn van een lokaal netwerk (community), daarom ligt de keuze voor een lokale school en lokale activiteiten voor de hand. De ouders uit het onderzoek vinden waarden als gelijkheid en integratie belangrijk. Franse ouders zien etnische minderheden vooral als leden van de onderklasse. Etnische minderheden worden niet afgewezen om raciale redenen maar omdat zij door hun relatieve onderwijsachterstand worden gezien als belemmering van de cognitieve, persoonlijke en sociale ontwikkeling van kinderen uit de middenklasse. Franse middenklasseouders ontwikkelen daarom nieuwe vormen van uitsluiting en sociale controle om het contact met deze groepen zoveel mogelijk te vermijden (Raveaud & Van Zanten, 2007; van Zanten, 2003). Er zijn ook middenklasseouders die juist voorstanders zijn van etnisch gemengde scholen en er bewust voor kiezen. Van Reay e.a. vragen zich daarom af of er ook een progressieve (who are thinking otherwise) middenklasse bestaat die heel andere normen en waarden hanteert, die contrair zijn aan de waarden en normen die over het algemeen aan de blanke middenklasse worden toegeschreven (Reay e.a., 2008). Verschillende sociologen stellen dat de middenklasse geen vast omlijnde groep is maar onderverdeeld is in subgroepen (Power & Whitty, 2002). Power e.a. lichten verschillende theorieën toe. Volgens Bernstein is de middenklasse niet alleen naar economische klassenpositie verticaal te verdelen in een hogere en lagere middenklasse. Er is ook een horizontale verdeling in beroepsgroepen mogelijk. Bernstein baseert zijn theorieën op Berger die een scheiding maakt naar productieveld. Volgens Berger bestaat er een oude en een nieuwe middenklasse. De oude middenklasse kenmerkt zich door de productie en distributie van materiële goederen en diensten. Savage e.a. verdelen de middenklasse in beroepscategorieën op basis van hun toegang tot verschillende vormen van bezit. De entrepreneurs zijn in bezit van onroerend goed, de managers hebben beschikking over organisaties en professionals hebben cultureel kapitaal.

Volgens Reay e.a. is een bepaald aspect onderbelicht in het onderzoek naar de identiteit van de blanke middenklassen, namelijk maatschappelijke betrokkenheid en actief burgerschap. Zij stellen dat er niet alleen onderscheid kan worden gemaakt op basis van economische positie of beroepscategorie maar ook op basis van ideologie. De ideale vindplaats voor leden van de zogenoemde progressieve middenklasse zijn volgens de onderzoekers sociaal-etnisch gemengde scholen. De auteurs analyseren bij de ouders processen van 'thinking and acting otherwise' en hopen

hiervan overtuigingen af te leiden die wijzen op een nieuwe vorm van burgerschap. Uit het onderzoek komt naar voren dat leden van de progressieve middenklasse in hoge mate maatschappelijk betrokken zijn, veel cultureel kapitaal bezitten en liberale tot linkse politieke overtuigingen hebben. De ouders leggen minder de nadruk op de instrumentele kant van het onderwijs, namelijk het behalen van een goede positie op de arbeidsmarkt. Zij vinden het verwerven van bepaalde sociale vaardigheden en de persoonlijke ontwikkeling van de kinderen evenzo belangrijk als het behalen van cognitieve vaardigheden. Volgens de onderzoekers zijn ze door hun cultureel kapitaal goed in staat eventuele gaten die in het onderwijs vallen te dichten en velen zich zelfverzekerder hun kinderen een goede uitgangspositie te verschaffen (Ball e.a., 1996). Bepaalde beroepen waren binnen deze groep vaak vertegenwoordigd, zo werkten veel ouders in de gezondheidssector, in creatieve beroepen en in de publieke dienst. Dit beeld wordt bevestigd door Raveaud en van Zanten in hun onderzoek onder middenklasseouders op gemengde scholen in London en Parijs. Veel van de geïnterviewde ouders verwachtten dat hun kinderen profiteren van het feit dat ze naar een gemengde school gaan. De ouders geloven dat hun kinderen bepaalde sociale vaardigheden zullen ontwikkelen, ze worden tolerant, maatschappelijk betrokken, kunnen beter relativeren en doen kennis over andere culturen op. Ook veronderstellen de ouders dat hun kinderen beter worden voorbereid op de toekomst in een multiculturele samenleving en zich beter zullen kunnen handhaven in 'het echte leven' (the wider world). Binnen de gezinnen heerst een grote affiniteit met de multiculturele samenleving maar het accent wordt vaak gelegd op de voordelen die de kinderen hebben (door bepaalde ervaringen op te doen) ten opzichte van andere middenklasse kinderen. Ouders geven niet zo zeer blijk van empathie met anderen (uit een lagere klasse), ze instrumentaliseren het contact volgens de auteurs: het is voor hun eigen kinderen voordelig over het leven van 'de anderen' te weten. De voordelen worden vooral behaald in het contact met etnische minderheden (the ethnic other) en niet zozeer in het contact met autochtone kinderen uit een laag sociaal-economisch milieu (the working class other). De auteurs verwijzen binnen deze context naar Hage die stelt dat de blanke middenklasse verder voordeel wil halen uit de 'consumptie' van etnische diversiteit (Reay e.a., 2008: Hage 1998, p. 244). Zoals Ball (2003) observeren Reay e.a. een opvallend engagement van de ouders op de scholen. Volgens de auteurs is dit enerzijds een bewijs van de maatschappelijke betrokkenheid van de ouders, anderzijds proberen de ouders ook het onderwijs van hun kinderen zo goed mogelijk te controleren en te beïnvloeden. Door actief op de school te participeren houden zij goed contact met de leraren en zijn ze op de hoogte van het reilen en zeilen op school. De contacten worden als het nodig is ingezet in het voordeel van de eigen kinderen. Ouderparticipatie dient daardoor ook als strategie van risicomijding.

Conclusie

Hoewel sommigen van menging zijn dat het begrip 'sociale klasse' achterhaald is, verklaren sociaaleconomische achtergrondkenmerken nog steeds een groot deel van de maatschappelijke positie en de levenskwaliteit. Ook in het onderwijs kunnen leerprestaties van kinderen worden voorspeld op basis van de sociaaleconomische status van de ouders. Verschillende onderzoekers zijn daarom van mening dat sociale klasse in het onderwijssysteem een belangrijke rol speelt en verwijzen naar de reproductietheorie van Bourdieu. Middenklasseouders zijn door de mate van hun sociaal en cultureel kapitaal beter in staat de positie van hun kinderen via het onderwijssysteem te verbeteren, daarnaast ontwikkelen zij verschillende vormen van risicomijding om het

onderwijssucces van hun kinderen veilig te stellen. Er zijn ook middenklasseouders die voor een gemengde of zwarte school kiezen. Sommige onderzoekers vermoeden daarom dat er een alternatieve middenklasse bestaat. De middenklasse is geen vastomlijnde groep maar bestaat uit verschillende fracties die op basis van gemeenschappelijke kenmerken te onderscheiden zijn. Volgens de onderzoekers kenmerkt zich de alternatieve middenklasse door een bepaald maatschappijbeeld en een nieuwe vorm van actief burgerschap. Zij stellen dat de alternatieve middenklasse vooral te vinden is op etnisch gemengde scholen in de urbane context en constateren dat er inderdaad ouders zijn te vinden met een hoge mate van maatschappelijke betrokkenheid en grote affiniteit met de multiculturele samenleving. Toch ook deze ouders beredeneren net als andere middenklasseouders hun schoolkeuze vooral vanuit eigenbelang en ontwikkelen zij strategieën van risicomijding om de positie van hun kinderen te veilig te stellen.

3 Vraagstelling en opzet

3.1 Probleemstelling

Ouders, scholen en belangenorganisaties die zich inzetten voor sociaal-etnisch gemengde scholen zijn over de wijziging van het segregatiebeleid in het onderwijs teleurgesteld en zijn van mening dat het kabinet Rutte zich te gemakkelijk heeft neergelegd bij de problematiek. Ook in wijken met een gevarieerde bevolkingssamenstelling is sprake van witte en zwarte scholen, hoewel op basis van demografische gegevens alle scholen in de wijk gemengd zouden kunnen zijn. Verschillende lokale initiatieven laten zien dat het mogelijk is om scholen meer een afspiegeling van de wijk te laten zijn. Daarom is een maatschappelijk debat ontstaan rond de vraag in hoeverre de overheid actief beleid moet gaan voeren om segregatie op scholen tegen te gaan. Volgens de voorstanders voor een actief mengingsbeleid ondersteunen gemengde scholen het onderwijsideaal van gelijke kansen voor alle kinderen, juist publieke instellingen zoals scholen zouden een gemeenschappelijke basis moeten leggen. De overheid zou daarom onderwijssegregatie moeten bestrijden. Kinderen uit sociaal zwakke milieus hebben er volgens de voorstanders baat bij om samen met leerlingen uit kansrijke gezinnen naar school te gaan, de ontwikkelingskansen van de kansarme leerlingen worden zo vergroot. Ook kunnen gemengde scholen de sociale en culturele afstand tussen leerlingen verkleinen. Kinderen maken al vroeg kennis met diversiteit in de maatschappij en leren omgaan met verschillen, leerlingen met verschillende achtergronden krijgen de kans om vriendschappen te sluiten. Maar er zijn ook tegenstanders van een actief mengingsbeleid die zich uitspreken tegen een bemoeienis van de overheid. Er bestaan twijfels over de veronderstelde voordelen van gemengde scholen. Goede leerlingen zouden juist geremd kunnen worden in hun ontwikkeling, terwijl zwakke leerlingen hun gespecialiseerde begeleiding kwijt raken. Ook kan menging de sociale en culturele afstand juist vergroten doordat leerlingen zich in de eigen groep terugtrekken en de onderlinge verschillen zichtbaarder zijn. Hierdoor worden de leerlingen er zich bewuster van. Bovendien vrezen de tegenstanders dat maatregelen om segregatie tegen te gaan de vrijheid van onderwijs kunnen beperken. Deze groep is van mening dat de overheid louter op de kwaliteit van de scholen moet toezien en niet op de samenstelling, ouders moeten de basisschool voor hun kinderen vrij kunnen blijven kiezen.

Inmiddels heeft een op de drie basisscholen in de vier grote steden bijna uitsluitend (80% of meer) leerlingen met een niet-westerse achtergrond (Herweijer, 2011). Uit het onderzoek rond de effecten van segregatie in het onderwijs valt te concluderen dat het tegengaan van een etnisch-sociale scheiding op scholen wenselijk is. Hoewel de individuele achtergrondkenmerken van een leerling het belangrijkste zijn voor de onderwijsresultaten presteren leerlingen gemiddeld beter op een school met een groter aantal kansrijke kinderen (Agirdag e.a., 2012; Driessen, Doesborgh, Ledoux, van der Veen, & Vergeer, 2003). Ook blijkt uit onderzoek in België dat leerlingen met migratieachtergrond zich meer 'Belg' voelen op een school met meer autochtone Belgische leerlingen. Op deze scholen hebben kinderen van migranten meer mogelijkheden om vriendschappen te sluiten met autochtone leerlingen en dat zorgt waarschijnlijk voor een grotere identificatie met het thuisland België.

Segregatie kan deels verklaard worden uit het keuzegedrag van hoger opgeleide middenklasseouders. Deze ouders mijden over het algemeen etnisch sterk gemengde scholen. Dat geldt in toenemende mate ook voor middenklasseouders met migratieachtergrond. Toch zijn er ouders uit deze categorie die in het kader van een ouderinitiatief kiezen voor een soortgelijke school. Het grote aantal ouderinitiatieven laat zien dat er onder middenklasseouders draagvlak is voor etnische gemengde scholen.

3.2 Maatschappelijke en theoretische relevantie

Vanuit het perspectief van integratie en kansengelijkheid is het belangrijk sociaal-etnische segregatie op scholen tegen te gaan. De vraag is hoe en of bij blijvende keuzevrijheid in het onderwijs segregatie op scholen kan worden tegengegaan. Door onderzoek te doen naar beweegredenen van ouders die wel bereid zijn voor een sociaal-etnisch gemengde school te kiezen wil deze scriptie een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van handvaten voor ouderinitiatieven en scholen. Sociologisch interessant is de vraag hoe de uiteenlopende keuze van deze ouders kan worden verklaard. Zoals in het voorafgaande uiteengezet horen beide groepen ouders op het eerste gezicht tot dezelfde categorie, namelijk hoogopgeleide middenklasseouders. Volgens sommige onderzoekers is een bepaald aspect onderbelicht in onderzoek naar de identiteit van de middenklasse, namelijk maatschappelijke betrokkenheid en actief burgerschap. Zij stellen dat er ook een progressieve middenklasse bestaat, die zich kenmerkt door een bepaald maatschappijbeeld. Volgens deze onderzoekers zijn openbare gemengde of zwarte scholen de ideale vindplaats voor leden uit deze groep. Ouders die voor een etnisch gemengde school kiezen blijken in bijzondere mate maatschappelijk betrokken, hebben liberale tot linkse politieke overtuigingen en werken voor een overgroot deel in creatieve beroepen, in de zorgsector of in de publieke dienst. Daarnaast zouden zij over een hoge mate aan sociaal kapitaal beschikken. De onderzoekers stellen dat deze ouders zich minder bezig houden met de instrumentele kant van de school (goede positie op de arbeidsmarkt) omdat ze door hun eigen cultureel kapitaal goed in staat zijn om eventuele gaten te dichten. De persoonlijke ontwikkeling van de kinderen en het verwerven van bepaalde sociale vaardigheden zijn evenzeer belangrijk als het behalen van cognitieve vaardigheden. In deze scriptie wordt onderzocht of er ook onder Nederlandse middenklasseouders overtuigingen bestaan die vergelijkbaar zijn met het maatschappijbeeld van de progressieve middenklasse. Hierdoor wordt bijgedragen aan de theorie over denkbeelden en subgroepen van de middenklasse.

3.3 Onderzoeksopzet

In Nederland is tot nu toe vooral kwantitatief onderzoek verricht naar de schoolkeuzemotieven van hoger opgeleide ouders (Coenders e.a., 2004; Dijkstra e.a., 2002; Karsten e.a., 2003), er zijn enkele kwalitatieve onderzoeken te vinden (Gilsing & Tierolf, 2010; Kooi, 2010; Zeldenrijk, 2010). Als men dieper inzicht wil in de keuzemotieven van deze ouders is men op internationaal onderzoek aangewezen. Vooral in Londen en Parijs (Ball, 2003; McDowell, Ward, Perrons, Ray, & Fagan, 2006; Raveaud & van Zanten, 2007; Reay e.a., 2008; van Zanten, 2003) zijn kwalitatieve studies verricht in de vorm van diepte-interviews met middenklasseouders. De citaten uit deze interviews geven veel inzicht in de beweegredenen en dilemma's waarin de ouders verkeren. Zijn de resultaten uit het verrichte onderzoek ook in Nederland toepasbaar? Om meer inzicht te krijgen in de keuzeprocessen

en motieven van Nederlandse ouders wordt een kwalitatief onderzoek uitgevoerd onder hoger opgeleide (minimaal HBO) Nederlandse ouders die aan een ouderinitiatief deelnemen of dit juist afwijzen. In deze scriptie worden deze groepen ouders met elkaar vergeleken en wordt nagegaan of ook onder deze ouders sprake is van een progressieve middenklasse met een ander maatschappijbeeld. Hiervoor worden de volgende onderzoeksvragen gesteld:

1. Hoe belangrijk zijn de lokale factoren bij het ontstaan van een ouderinitiatief?
2. Wat voor type hoogopgeleide ouders nemen wel of niet deel aan een ouderinitiatief op een zwarte basisschool?
3. Wat is het beeld en oordeel van de ouders die wel en niet aan het ouderinitiatief zijn gaan deelnemen over de scholen binnen de wijk? In hoeverre spelen in dit beeld criteria mee voor de schoolkeuze die bekend zijn uit het onderzoek en de theorie omtrent schoolkeuze van middenklassenouders?
4. Is een sociologische verklaring te geven voor de affiniteit van sommige ouders met het ouderinitiatief en van andere ouders voor de afwijzing daarvan?

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen is een kwalitatief onderzoek in de vorm van een case study uitgevoerd. Een case study is een onderzoek naar een concrete casus, waarin het onderzoeksobject vanuit verschillende perspectieven wordt geanalyseerd. Het onderzoek vond plaats rond de Arentschool in de Rotterdamse wijk Kralingen-West, waar sinds 2007 een ouderinitiatief actief is. Kralingen is een wijk met een zeer gevarieerde bevolkingssamenstelling waarin buurten met dure koophuizen en villa's grenzen aan delen met middeldure koopwoningen en buurten met sociale woningbouw. In de wijk Kralingen bevinden zich zeven basisscholen (een overzicht en beknopte beschrijving van de scholen is te vinden in bijlage 1 en 2ab). Vier van deze scholen kenmerken zich door een samenstelling van overwegend autochtone kinderen van hoger opgeleide ouders, drie van de scholen hebben een overwegend allochtone leerlingpopulatie met lager opgeleide ouders. Op twee scholen is of was een ouderinitiatief actief, op de Nieuwe Park Rozenburgschool en op de Arentschool. De Nieuwe Park Rozenburgschool is door het initiatief de laatste jaren ingrijpend van samenstelling veranderd en wordt door Kralingse ouders nu gerekend bij de witte scholen in de wijk. Het ouderinitiatief van deze school is inmiddels opgeheven. Het andere ouderinitiatief is actief op de Arentschool met overwegend leerlingen met migratieachtergrond. De Arentschool en de Nieuwe Park Rozenburgschool vallen onder hetzelfde schoolbestuur, de Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam, een stichting voor Christelijk primair onderwijs.

4 Onderzoeksverantwoording

Voor het onderzoek is gekozen voor de Rotterdamse wijk Kralingen omdat dit stadsdeel een zeer gevarieerde bevolkingssamenstelling kent waarin zowel welvarende middenklassengezinnen als ook minder welvarende gezinnen wonen, waarvan velen met migratieachtergrond. De basisscholen in Kralingen zijn zowel sociaal-economisch als ook etnisch gesegregeerd. De vraag naar de witte scholen in dit stadsdeel is groter dan het aanbod, wat ertoe heeft geleid dat om de plekken op de populaire witte scholen geloot moet worden. In Kralingen zijn ouderinitiatieven op twee scholen actief. Een school, de Nieuwe Park Rozenburgschool, wordt inmiddels gerekend bij de witte scholen en worden er jaarlijks ouders uitgeloot. Een ander initiatief is sinds 2007 actief op de Arentschool, de situatie rond deze school is gekozen als case study.

4.1 Selectie onderzoeksgroep

Voor het onderzoek zijn gesprekken met 20 hoogopgeleide ouderparen (34 respondenten) gevoerd, een overzicht van de respondenten is te vinden in bijlage 4. Alle respondenten hebben een vergelijkbaar opleidings- en inkomensniveau en hebben kinderen in dezelfde leeftijd. Van de respondenten hebben tien ouderparen in eerste instantie voor een witte school in Kralingen gekozen, waarvan maar twee een plek op een van deze scholen hebben gekregen. De overige acht ouderparen hebben daarom het ouderinitiatief op de Arentschool gekozen. Vier van deze ouderparen zijn later nog overgestapt naar een van de witte scholen in Kralingen. Vier ouderparen hebben definitief voor het initiatief gekozen. Tien ouderparen hebben zich direct bij een ouderinitiatief aangesloten. Hoewel het onderzoek rond de Arentschool in Kralingen heeft plaatsgevonden zijn drie gesprekken gevoerd met ouders van drie ouderinitiatieven buiten Kralingen (Juliana van Stolbergschool in Het Oude Noorden, Basisschool de Provenier in de Provenierswijk, Duo 2002 in Spangen). Deze ouders hebben gereageerd op een oproep via het sociale netwerk *linkedin* op een forum voor gemengde scholen. Deze gesprekken zijn verwerkt in hoofdstuk vier (typen ouders), de specifieke lokale context van deze ouderinitiatieven is buiten beschouwing gelaten. Voor meer informatie over deze ouderinitiatieven wordt verwezen naar de scriptie *Ouderinitiatieven onder de loep* (Van der Kraan, 2007).

4.2 Onderzoeksmethodiek

De gesprekken zijn afgenomen in vorm van half-gestructureerde interviews. Er is gewerkt met een interviewleidraad waarin een aantal centrale thema's waren opgenomen. De thema's waren gebaseerd op de door Karsten (2003) genoemde vijf dimensies van schoolkeuze: afstand en locatie, academische standaard, overeenstemming tussen thuissituatie en school, differentiatie en faciliteiten, voorzieningen en curriculum. In het begin van elk gesprek is de volgende openingsvraag aan de respondenten gesteld: "*Kunnen jullie vertellen hoe jullie keuze voor een basisschool is verlopen?*" Aansluitend is op onderwerpen die respondenten hebben aangedragen met vervolgvragen gereageerd. De gesprekken zijn allen opgenomen en letterlijk getranscribeerd. De transcripties zijn vervolgens met analysesoftware gecodeerd en geanalyseerd. Alle gesprekken hebben thuis bij de respondenten plaatsgevonden en zijn gevoerd in de periode mei 2011 tot januari 2012. De gesprekken duurden gemiddeld 1,5 uur. In de meeste gevallen is gesproken met vader en

moeder, in drie gevallen alleen met de moeder en één gesprek heeft in groepsverband (3 respondenten) plaatsgevonden. Sommige ouders hadden tijdens het onderzoek al twee kinderen op een school, het oudste kind van de meeste ouders zat op dat moment in groep 4. Alle namen van respondenten of de namen van kinderen van respondenten zijn vervangen door pseudoniemen of neutrale aanduidingen zoals 'mijn dochter'.

De onderzoeker is zelf ouder op één van de Kralingse scholen (de Arentschool). Daarom was het naast het voeren van de interviews ook mogelijk gedurende de hele onderzoeksperiode gebeurtenissen rond school, buitenschoolse opvang en vrijetijdsactiviteiten te observeren. Een beperking hiervan is dat respondenten eventueel sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven omdat de onderzoeker zelf kinderen heeft op een school met een ouderinitiatief. Een andere beperking is dat de onderzoeker mogelijk te betrokken is bij het onderzoeksonderwerp wat zijn objectiviteit zou kunnen beïnvloeden. De onderzoeker was zich tijdens de scriptie bewust van deze beperkingen. Daarom is ervoor gekozen de gesprekken letterlijk te transcriberen inclusief de opmerkingen van de onderzoeker zelf om tijdens de analyse kritisch te kijken naar een mogelijke beïnvloeding van het gesprek. Ook is een zogenoemde 'member check' uitgevoerd, waarin een respondent is gevraagd de conceptscriptie te lezen en op neutraliteit te beoordelen. Een voordeel was echter de grote openheid van ouders omdat zij hun beweegredenen konden delen met een 'ervaringsdeskundige'. Een ander voordeel was dat de onderzoeker zich goed kon inleven in de dilemma's van de respondenten wat de analyse bevorderde.

4.3 Begrippen

In deze scriptie wordt naast de term van *middenklasseouders* ook de term *hoogopgeleide ouders* gebruikt. De respondenten uit dit onderzoek maken zelf onderscheid op basis van het opleidingsniveau om de sociale klasse aan te duiden. Dit wordt in de scriptie overgenomen. Daarnaast worden ook de termen 'witte' en 'zwarte' school gebruikt. Een witte school is een school met overwegend blanke Nederlandse kinderen, en zwarte school betekent dat overwegend kinderen met migratieachtergrond deze school bezoeken. Omdat in dit onderzoek het opleidingsniveau van de ouders een grote rol speelt wordt ook de term 'eliteschool' gebruikt. Dit geeft aan dat op deze school voornamelijk kinderen van hoogopgeleide ouders zitten.

4.4 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken wordt antwoord gegeven op de vierdelige onderzoeksvraag. Hoofdstuk 5 beschrijft de lokale omstandigheden die van invloed kunnen zijn op de schoolkeuze van ouders. In hoofdstuk 6 worden aan de hand van twee typologieën de basisovertuigingen van de ouders op een drietal thema's beschreven. Afsluitend worden de conclusie en aanbevelingen in hoofdstuk 7 geformuleerd.

5 Lokale Context

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de eerste onderzoeksvraag: Hoe belangrijk zijn de lokale factoren bij het ontstaan van een ouderinitiatief?

Verschillende onderzoekers stellen dat de lokale context waarin ouders een school kiezen een invloedrijke rol speelt. Niet alleen nationale wetgeving en beleid zijn van belang, ook de geografische ligging van school en buurt, het lokale aanbod aan scholen en de lokale identiteit van de buurt beïnvloeden de keuze (Ball & Vincent, 2007; Raveaud & van Zanten, 2007). Ouderschap is belangrijk voor het gevoel van thuishoren in de buurt. De school speelt daarbij een centrale rol binnen de sociale netwerken. Contacten en vriendschappen worden gesloten via de school, daarom is de aanwezigheid van gelijkgezinden belangrijk. Ouders engageren zich enerzijds actief op school om hun sociale netwerk uit te breiden, anderzijds kunnen ze op deze manier controle over de educatie van hun kinderen uitoefenen. De sociale en etnische mix in de woonomgeving wordt als belangrijk kenmerk van de buurt beschreven en ouders ontleen hieraan ook een deel van hun eigen identiteit. Sociale contacten onderhouden middenklasseouders daarentegen alleen met leden van de eigen groep (Savage, Bagnall, & Longhurst, 2005).

5.1 Kralingen

Het onderzoek is uitgevoerd rond de Arentschool in de Rotterdamse wijk Kralingen-West. Kralingen is een stadsdeel met 22.500 inwoners (GBA 2012) en ligt in het noordoosten van Rotterdam aan de Kralingse Plas. Het gebied bestaat uit twee wijken. Het ruim opgezette en groene Kralingen-Oost (7.230 inwoners) is van oudsher een woongebied voor welgestelden. De oud-ingezetene bewoners van Kralingen-Oost staan erom bekend een gesloten en traditionele gemeenschap te vormen. Naast buurten met vrijstaande villa's zijn er ook middeldure koopwoningen en huurwoningen te vinden. Kralingen-West (15.590 inwoners) heeft meer het karakter van een volkswijk met een dichte bebouwing waar buurten met sociale huurwoningen en koopwoningen zich afwisselen. De beter gesitueerde delen van Kralingen-West bevinden zich ten noorden en ten oosten van de wijk. Door de nabijheid van het recreatiegebied de Kralingse Plas en de groene opzet zijn de wijken geliefd bij gezinnen met kinderen. Veel voormalige boven- en benedenwoningen zijn samengevoegd en zowel in Kralingen-West als ook Kralingen-Oost wonen relatief veel middenklassegezinnen. Het inkomensverschil tussen de twee wijken is groot, in Kralingen-Oost heeft bijna de helft van alle huishoudens een hoog inkomen (bovenste 20%), dit is in Kralingen-West maar voor 12% van de huishoudens het geval (CBS Regionaal Inkomensonderzoek 2009). Ook de etnische samenstelling verschilt in grote mate. In Kralingen West is 53% van de bevolking autochtoon, terwijl dit in Kralingen-Oost 70% is. De grootste migrantengroepen in Kralingen-West zijn Surinamers (9%), Marokkanen (6%), en Turken (5%). Deze groepen zijn in Kralingen-Oost nauwelijks vertegenwoordigd. Opvallend is in Kralingen-Oost daarentegen een grote groep migranten afkomstig uit landen van de Europese Unie of overige westerse landen. Kijkt men naar de etnische samenstelling in het onderwijs, dan zijn de verschillen nog groter. In Kralingen-West is maar 37% van de schoolgaande kinderen autochtoon, in Kralingen-Oost is dat 68% (zie ook bijlage 3).

5.2 Scholen in Kralingen

In Kralingen bevinden zich zeven basisscholen, de Kleine Wereld (Openbaar), de Bavokring (Rooms-Katholiek), de Arentschool (Protestants-Christelijk), de Nieuwe Park Rozenburgschool (Protestants-Christelijk), de Kralingse Schoolvereniging (Algemeen bijzonder), de Montessorischool Kralingen (Algemeen bijzonder) en de Vrije School (Antroposofisch). Vier scholen liggen in Kralingen-Oost en drie scholen bevinden zich in Kralingen West. De vier oostelijke scholen (Kralingse Schoolvereniging, Montessori Kralingen, Nieuwe Park Rozenburg, Vrije School) staan bekend als witte scholen met voornamelijk blanke kinderen van hoogopgeleide ouders; de westelijke scholen (Bavokring, Kleine Wereld, Arentschool) worden beschouwd als zwarte scholen met veel kinderen van laagopgeleide ouders met migratieachtergrond (voor een geografisch overzicht van de scholen zie bijlage 1). De woonbuurten waar het merendeel van de hoger opgeleide ouders wonen bevinden zich zowel in Kralingen-Oost als ook in Kralingen-West. De witte scholen zijn voor ouders uit Kralingen-Oost over het algemeen beter bereikbaar en voor ouders uit Kralingen West zijn de zwarte scholen en de witte scholen even ver weg.

De ongelijke verdeling van kinderen op de scholen heeft dus ten dele te maken met de geografische ligging van de scholen in de wijken maar staat ook in verband met een bewuste schoolkeuze van de ouders. Zo liggen de Bavokring en de Kleine Wereld centraal tussen de wijken en zijn vanuit meerdere buurten goed bereikbaar. Ook de Arentschool is vanuit de welgesteldere buurten in Kralingen-West goed bereikbaar of zelfs dichterbij dan de witte scholen. Om een inschatting te kunnen maken in welke mate sprake is van sociaal-etnische segregatie op Kralingse basisscholen, veroorzaakt door het keuzegedrag van ouders, is de samenstelling van de scholen bekeken op basis van het aantal kinderen dat onder de gewichtenregeling¹ valt en het aantal kinderen met een niet-westerse culturele achtergrond (laatste dataverzameling 2009). Deze data zijn vergeleken met de daadwerkelijke etnische samenstelling van schoolkinderen in de wijk. De Kralingse Schoolvereniging, de Vrije School en de Montessori School hebben nagenoeg geen kinderen die onder een gewichtenregeling vallen (0,4%, 0%, 0,9%), de Nieuwe Park Rozenburg kent een aandeel van 15,6%. Het grote verschil is te verklaren door een aannamebeleid met gescheiden wachtlijsten voor kansarme en kansrijke ouders² en een relatief sterk gemengde bovenbouw. Op de Nieuwe Park

¹ De gewichtenregeling in het basisonderwijs bepaalt hoeveel geld een basisschool krijgt voor het wegwerken van onderwijsachterstanden. Dit gebeurt op basis van het opleidingsniveau van de ouders en het postcodegebied van de school. Krijgt een leerling het gewicht 0,3 of 1,2, dan krijgt de school extra geld. Dit geld is onderdeel van het totaalbedrag dat de school ontvangt voor het verzorgen van onderwijs. Een gewicht van 1,2 betekent dat een of beide ouders maximaal basisonderwijs heeft afgemaakt. Een gewicht van 0,3 betekent dat een of beide ouders maximaal lbo/vbo, praktijkonderwijs of vmbo basis- of kaderberoepsgerichte leerweg heeft afgemaakt ("Wat is de gewichtenregeling in het basisonderwijs? | Vraag en antwoord | Rijksoverheid.nl", z.d.)

² De definitie 'kansarm' en 'kansrijk' heeft betrekking op het opleidingsniveau van de ouders. Een kansarme leerling is een leerling met laagopgeleide ouders. Om te bepalen of een leerling kansarm en kansrijk is gebruiken de Nieuwe Park Rozenburgschool en de Arentschool de gewichtenregeling van het Ministerie van Onderwijs.

Rozenburgschool is in 2003 door Nederlandse ouders een ouderinitiatief opgericht om de school te mengen. Met de directie van de school is destijds afgesproken om de toestroom van laag- en hoogopgeleide ouders te reguleren en de klassen op basis van een bepaalde verhouding samen te stellen. De verhouding is niet gerelateerd aan de buurt maar moet ervoor zorgen dat het aantal kansarme leerlingen in een klas niet te groot wordt.

De basisscholen in Kralingen-West hebben een veel hoger aandeel kinderen met een gewichtenregeling, met maar liefst 56,7% op de Kleine Wereld. Als men kijkt naar de etnische verdeling op de scholen, ziet men dat de Vrije School, de Kralingse Schoolvereniging en de Montessori School in 2009 een zeer gering aantal kinderen met een niet-westerse achtergrond hadden (5,2%, 2,6%, 1%). De Nieuwe Park Rozenburg had in 2009 nog een aandeel van 18,8% kinderen met een niet-westerse achtergrond. Op de scholen in Kralingen-West, de Bavokring, de Kleine Wereld en de Arentschool, was het aandeel daarentegen veel hoger (67%, 60%, 45%). Deze percentages geven niet de daadwerkelijke etnische samenstelling van de scholen weer. Inmiddels behoren veel kinderen van migranten tot de derde generatie en worden daarom niet meer op basis van hun migratieachtergrond geregistreerd. Voor blanke Nederlandse ouders kan de samenstelling van een school nog eenzijdiger overkomen dan deze cijfers tonen.

De etnische samenstelling en de samenstelling op basis van de gewichtenregeling van de Oost-Kralingse scholen zijn waarschijnlijk voor een groot deel te verklaren door de buurten waarin deze scholen zich bevinden. De Montessorischool en de Kralingse Schoolvereniging hanteren daarnaast een postcodebeleid en vragen een hoge ouderbijdrage (ca. € 700 per jaar). De Vrije School spreekt door het bijzondere onderwijsconcept maar een beperkte groep ouders aan. Gezien de etnische samenstelling is de Nieuwe Park Rozenburgschool een afspiegeling van de wijk. De overige scholen zijn relatief te wit maar het verschil is niet zeer groot. De West-Kralingse scholen zijn daarentegen geen afspiegeling van de buurt. Dit is vooral het geval voor de Kleine Wereld en de Bavokring waar in verhouding veel kinderen naar toe gaan die onder de gewichtenregeling vallen. Op de basisscholen in Kralingen-West is dus sprake van enige mate van segregatie. Deze cijfers geven geen inzicht in de verdeling van de kinderen van hoger opgeleide ouders (minimaal HBO). Hiervoor is het lotingsysteem op de witte scholen in Kralingen een betere indicator. Om een plek op een van deze scholen te krijgen moet men zijn kind tussen het tweede en derde levensjaar inschrijven, juist van hoger opgeleide ouders is bekend dat zij zich vroeg met de schoolkeuze bezig houden.

5.3 Het Kralingse lotingsysteem

In Nederland mogen ouders de school voor hun kinderen vrij kiezen. In de grote steden wordt dit recht in grote mate beperkt door de wachtlijsten die sommige basisscholen hanteren. Naarmate een onderwijssysteem liberaler is ingericht genereert het meer segregatie. Er ontstaat 'quasi-marktwerking' tussen de vraagzijde van ouders en de aanbodkant van de scholen die inspelen op de wensen van ouders. In het onderwijsveld is geen sprake van een echte markt omdat de overheid deze markt beïnvloedt door publieke financiering en regulering. Op deze quasi-markt ontstaat aldus een wisselwerking tussen vrijheid van inrichting, keuzevrijheid voor ouders, publieke financiering en lokaal regelement door bijvoorbeeld postcodebeleid of selectief aannamebeleid. (Agirdag e.a., 2012, p.30). Dit is ook in Kralingen het geval. De vier Oost-Kralingse scholen nemen per jaar maar een beperkt aantal kinderen op. Drie van de vier scholen hebben een klas per jaargang en een aantal plekken wordt al ingenomen door broertjes en zusjes van leerlingen uit hogere klassen.

De Nieuwe Park Rozenburgschool was zeven jaar geleden nog een zwarte school en werd door de Nederlandse middenklasseouders gemeden. Daarom waren de plekken op de witte scholen in deze tijd nog beperkter. Veel hoger opgeleide Kralingse ouders brachten hun kinderen toen naar het naastgelegen stadsdeel Prinsenland of naar het verder weg gelegen Hillegersberg. In beide stadsdelen bevinden zich veel eengezinswoningen waar overwegend gezinnen uit de middenklasse wonen. Nog steeds weten de meeste ouders te berichten over de stoet auto's die elke ochtend richting Prinsenland vertrok.

“Op een gegeven moment moet je gaan inschrijven op de scholen ... in het tweede of derde levensjaar. Toen hebben we ons ook verdiept. We kennen natuurlijk allemaal de verhalen van de witte en de zwarte scholen in Kralingen. Destijds had je de Nieuwe Park Rozenburg en het spookverhaal van ouders die met hun kinderen naar Prinsenland en Hillegersberg gaan en hier voor hun kinderen geen goede plek hadden. Dat is een gegeven, het enige dat je kan doen is zorgen dat je overal ingeschreven staat en meedoet met de loting. Dat hadden we gedaan.” (vader, 6b)

Toch nog steeds zijn de plekken op de witte scholen in Kralingen beperkt en is de vraag groter dan het aanbod. Daarom bestaat er voor de vier witte scholen een inschrijfprocedure. Ouders kunnen zich tot een bepaalde datum bij de scholen inschrijven als het kind tussen twee en drie jaar oud is. Elk jaar in mei worden de uitkomsten van de schoollotingen bekend gemaakt. Het moment van de loting is voor veel Kralingse ouders een met spanning verwachte datum. Verhalen doen de ronde over oneerlijke lotingsprocedures waarin ouders met een bepaalde achternaam of de juiste contacten voorrang krijgen op sommige scholen.

“De loting is afgelopen woensdag geweest. Dat is zo een datum, dat zit in je geheugen. Je wordt helemaal gek van die datum. De loting! Iedereen staat onder spanning, want stel je voor dat je ingeloot bent, nou, dan gaat de vlag uit. Want als je niet ingeloot bent ... mijn buurvrouw kwam gisteren naar me toe, die was overal uitgeloot, en nu? Dikke ogen, kan jij iets voor mij doen? We staan 5de bij de Nieuwe Park [Rozenburg]. Na ja, wat zeur je nou. Haar schoonmoeder was lerares bij de Montessori en ze was ervan uitgegaan dat je dan daar ingeloot wordt. De loting deugt daar ook niet trouwens.” (moeder, 16a)

Ouders die uitgeloot worden, komen op een wachtlijst terecht. Van de scholen horen zij welke plek ze op de lijst innemen en hoe kansrijk deze plek is. Daarnaast, zo vertellen sommige ouders, wordt geprobeerd via contacten op de scholen de loting te beïnvloeden. De loting zorgt voor veel onrust in Kralingen. Volgens een moeder zijn hele straten verdeeld omdat sommige kinderen worden ingeloot en anderen niet. Dit versterkt voor de ouders het gevoel van benadeling. Een vader die met zijn gezin recent naar Kralingen is verhuisd vertelt:

“Het is altijd leuk in mei als dan geloot wordt. En je komt bekenden tegen bij de bakker of de slager op de Lusthofstraat. Dan is de loting het enige waarover gepraat wordt. In dit gedeelte van Kralingen heb je natuurlijk geen stress. Maar dit is dan het enige stressmoment voor ouders in Kralingen. De rest van Rotterdam kijkt naar Feijenoord en in Kralingen kijk je naar de schoolloting.” (vader, 9b)

Een neveneffect van dit lotingsysteem is dat veel ouders zich op alle scholen inschrijven, ongeacht de eigen voorkeur, om de kans voor een plek op een van de witte scholen te vergroten. Het verschil

tussen de witte scholen is vrij groot, zowel levensbeschouwelijk als ook didactisch. Door het strategisch keuzegedrag van de ouders komt het vaker voor dat ouders op een school terecht komen waar zij eigenlijk liever niet naar toe willen. Zo krijgen ouders bijvoorbeeld een plek op de Kralingse Schoolvereniging terwijl zij liever naar de Montessori School willen en andersom. Daardoor wordt de keuzevrijheid verder beperkt. De schaarste van plekken op de gewilde scholen maakt dat de ouders de schoolkeuze beschouwen als een soort loterijspel met winstmaximalisatie door op alle vier witte scholen in te schrijven.

“En het is sneu om te zeggen. Als mijn zoon op Montessorischool was ingeloot hadden we hem daar ook naar toe gestuurd. Dat vindt ik het vervelende hier. Je gaat kijken en je wilt echt een gemotiveerde keuze maken maar achteraf waren we helemaal lam geslagen. Het heeft helemaal geen zin. Je moet al lang blij zijn als je ergens een plek krijgt. Je kan wel een voorkeur hebben voor Montessorionderwijs, voor Christelijk, of Jenaplan of wat dan ook ... maar als je in deze buurt woont en je wilt een beetje in de buurt naar school, is het alleen maar ‘fingers cross’ en hopen dat je ergens een plekje krijgt. Het heeft helemaal geen zin om te gaan kijken. Je maakt je alleen maar lekker en de kans dat je daar terecht komt is zo klein, tenminste in ons geval.” (moeder, 9a)

Om uiteindelijk toch nog een plek op de school naar keuze te bemachtigen laten sommige ouders hun kinderen op de wachtlijsten staan, ook al gaan de kinderen nu naar een andere school. Als op de witte scholen een plek in een klas vrijkomt worden de wachtlijsten door de scholen afgebeld en de vrije plek aan de ouders aangeboden. Zo wisselen veel kinderen in het eerste, tweede of zelfs derde schooljaar nog van school. Ook gebeurt het vaker dat ouders het tweede kind weer op de school van de eerste keuze inschrijven in de hoop dat het tweede kind wel wordt ingeloot. Als het tweede kind op de school is ingeloot proberen ze het eerste kind ook nog over te plaatsen, wat vaak ook lukt. Er zijn ouders die regelmatig bellen om naar de plek op de wachtlijst te informeren en om zo de school onder druk te zetten. Want zo gaat het volgens een moeder: “wie het meeste zeurt krijgt het snelste een plek.”

“Wat in Kralingen sowieso een probleem is qua wachtlijsten, is dat heel veel mensen hun kinderen hebben ingeschreven op alle scholen. En er zijn meer mensen waar de kinderen zijn uitgeloot. En er zijn allemaal ontwikkelingen. Ze hebben allemaal broertjes en zusjes. Ik weet een moeder, haar oudste zit ook op de Arentschool en haar tweede is ingeloot op de Kralingse Schoolvereniging. Maar ze wil eigenlijk liever naar de Nieuwe Park Rozenburg en dan blijft ze daar toch op de wachtlijst staan. De kans dat haar tweede nu naar de Kralingse Schoolvereniging gaat is vrij groot. Toch wil ze haar plek op de wachtlijst bij de Nieuwe Park Rozenburg niet opgeven. Maar haar dochter staat wel boven ons op de wachtlijst. Ik begrijp het van haar wel. Maar zo blijven de wachtlijsten in stand, iedereen wacht op elkaar.” (moeder, 9a)

Sommige ouders stellen het lotingsysteem verantwoordelijk voor de segregatie op de Kralingse basisscholen. In Kralingen is geen sprake van een vrije schoolkeuze. Alle populaire scholen hebben wachtlijsten en elk jaar worden veel ouders uitgeloot. Door dit systeem doen allerlei spookverhalen de ronde en zorgt de loting voor frustraties en gevoelens van ongerechtigheid. Het kan tenslotte ertoe leiden dat men op de school om de hoek geen plek krijgt en elke ochtend ouders voor de deur ziet parkeren om de kinderen uit een andere buurt naar deze school te brengen. De schoolkeuze is

een loterijspel, een plek op een van de populaire scholen de hoofdprijs. De schaarste aan plekken vergroot de gewildheid van de scholen, ongeacht de daadwerkelijke kwaliteit. Er zijn ook ouders die naast de witte scholen in de wijk ook nog andere alternatieven onderzoeken, zij laten zich hierin ook adviseren door andere hoogopgeleide ouders uit de wijk.

Moeder: "Toen we hoorden dat overal een loting was, zijn we nog naar een alternatief gaan kijken, dat ook nog. We zijn bij de Kleine Prins in het Centrum geweest en bij de Stelberg in Prinsenland."
Vader: "Voor Kralingse ouders is dat nog steeds een alternatief." Moeder: "Onze makelaar zei al, scholen is hier een drama. Je ziet in de ochtend hele stromen naar Prinsenland gaan." (ouders, 10ab)

Het lotingsysteem leidt niet bij alle hoger opgeleide ouders tot hetzelfde gedrag. Sommige ouders uit het onderzoek waren niet eens op de hoogte van de wachtlijsten op de witte scholen of deden er bewust niet aan mee. Zij wilden een gemotiveerde keuze maken en hebben zich alleen op de school van de eigen voorkeur ingeschreven.

Conclusie

Nederlandse ouders kiezen in meerderheid een school op een kleine afstand van thuis. In Kralingen functioneert de wijk als een lokale onderwijsmarkt waarin ouders de naar hun mening beste school uit het lokale aanbod kiezen. Schaarste in de vorm van een beperkt aantal beschikbare plekken per jaar vergroot de aantrekkingskracht van de scholen. Voor de ouders is dat een bevestiging van de goede reputatie van de scholen. Omdat alle witte scholen in de wijk een wachtlijst hebben moeten ouders die de voorkeur voor een witte school hebben om de plekken op deze scholen loten. Voor hoogopgeleide ouders is dat bijzonder frustrerend omdat zij geen positieve keuze kunnen maken en de schoolkeuze aan het toeval moeten overlaten. Bij veel ouders zorgt dit voor gevoelens van onmacht. Juist hoger opgeleide ouders verdiepen zich vroegtijdig in de schoolkeuze en vinden een goede school voor hun kinderen belangrijk. Voor veel ouders is de schoolkeuze geslaagd als zij een plek op een van de witte scholen in de wijk weten te bemachtigen ongeacht de didactische en levensbeschouwelijke verschillen tussen deze scholen. Pas als ouders op alle witte scholen worden uitgeloot moeten zij over alternatieve strategieën nadenken. Er zijn twee strategieën, die ouders kunnen toepassen. Zij kunnen buiten de wijk naar een school zoeken, bijvoorbeeld in het naastgelegen stadsdeel Prinsenland, of zij kiezen, permanent of tijdelijk, voor een van de zwarte scholen in de wijk. Er zijn maar weinig hoogopgeleide blanke ouders die als enigen voor een zwarte school zouden kiezen. Wel zijn sommige ouders in groepsverband bereid deze keuze te maken.

5.4 Ouderinitiatieven in Kralingen

In Kralingen zijn van oudsher twee scholen die een grote aantrekkingskracht uitoefenen op blanke hoger opgeleide ouders met jonge kinderen, de Montessori School Kralingen en de Kralingse Schoolvereniging. Beide scholen hebben maar één klas per jaargang, de instroom is dus zeer beperkt. Ouders, op zoek naar een witte school, die niet op deze scholen worden ingeloot waren in het verleden aangewezen op alternatieven in Prinsenland, Hillegersberg en in het Centrum. In 2003 richtte een groep Nederlandse ouders de Vereniging Initiatief Basisschool Kralingen (VIBK) op. Het bestuur wilde in eerste instantie een eigen school oprichten, maar omdat er voldoende aanbod was in de wijk Kralingen kreeg men hiervoor van de gemeente Rotterdam geen toestemming. Vervolgens is besloten om alternatieven in de wijk te onderzoeken. De directie van de Nieuwe Park Rozenburg die valt onder de Stichting Verenigde Protestants Christelijke Scholen (VPCS) reageerde positief op het initiatief. Ouders, schoolbestuur en schoolleiding hebben samen een stuurgroep gevormd en een convenant uitgewerkt waarin de intenties om tot een gemengde school te komen zijn beschreven. Belangrijk onderdeel was een dubbele inschrijflijst voor zogenoemde kansarme en kansrijke kinderen die voor een goede verhouding van kinderen uit zwakke en kansrijke milieus op de school moest zorgen. De grootste zorg van de ouders was dat hun kinderen in klassen met te veel leerlingen uit zwakke milieus terecht zouden komen. Door met de school afspraken over de instroom te maken werd deze angst weggenomen. De eerste instroom bestond uit ca. 50 kinderen van hoger opgeleide Nederlandse ouders in de onderbouw ("Gemengde Scholen - Testimonials", z.d.). Het initiatief op de Nieuwe Park Rozenburg werd ook ondersteund door de gemeente Rotterdam, onder andere met een nieuw gebouw om de uitbreiding van de school mogelijk te maken. Voor de onderbouw werd een historisch pand op de Hoflaan, een zeer prestigieuze straat in Kralingen-Oost, ter beschikking gesteld. De marktwerking in het onderwijs in Kralingen is goed te beschrijven aan de hand van de ontwikkeling van de Nieuwe Park Rozenburg. Nadat in 2005 de eerste kinderen van Nederlandse hoogopgeleide ouders zijn ingestroomd is de school ondertussen ingrijpend veranderd. De school is met één derde gegroeid en reeds in 2007 werden voor het eerst kinderen van kansrijke ouders uitgeloot. Sindsdien schrijven zich elk jaar meer ouders op de school in dan plekken beschikbaar zijn. Ondanks de dubbele wachtlijsten wordt de school door de meeste ouders in de wijk nu waargenomen als witte of zelfs elitaire school. Het ouderinitiatief en de Stichting VIBK zijn inmiddels opgeheven.

Moeder: "Ons buurmeisje zit op de Nieuwe Park Rozenburg. Ze is een jaar jonger dan onze dochter, ze is vijf. En dan weet je echt dat het een witte school geworden is. Want ik hoorde laatst van haar moeder dat een donker kindje op snoep had getrakteerd. Dat was voor het eerst gebeurd. Dat vond ze heel erg. Ik zei, joh, zo is het bij ons [op de Arentschool] altijd." Vader: "Maar dat stoort me ook heel erg." Moeder: "Ja, maar moet je nagaan, hoe zeer die school is veranderd. Ze was helemaal verontwaardigd omdat snoep getrakteerd werd. En dan vertelde ze nog dat het donkere kindje geen aansluiting kan vinden, dat is een eenling. Dat is ook heel zielig als ik dat moet horen." (ouders, 5ab)

In 2007 startte een ouderpaar dat uitgeloot werd bij de Nieuwe Park Rozenburg een tweede ouderinitiatief, de Vereniging Ouderinitiatief Arentschool Kralingen (VIAK). Zij waren niet bereid buiten de wijk naar een school te zoeken omdat zij van mening waren dat hun kinderen recht op een goede buurtschool hadden. Daarom zijn de ouders destijds alle zwarte scholen in de wijk afgegaan en

hebben zij met de directies gepraat over de mogelijkheid om een ouderinitiatief op te zetten. De keuze viel op de Arentschool, onder andere omdat deze school onder hetzelfde bestuur valt als de Nieuwe Park Rozenburgschool. De afspraken die destijds met het initiatief van de Nieuwe Park Rozenburgschool zijn gemaakt konden voor een groot deel worden overgenomen door het nieuwe ouderinitiatief op de Arentschool. Zo is er ook op de Arentschool met het ouderinitiatief een convenant opgesteld. Er wordt gestreefd naar een menging van maximaal 30% kansarme kinderen in een klas. Een leerling is kansarm als hij voldoet aan de criteria van de gewichtenregeling. Ook wordt er samen met het ouderinitiatief gekeken naar de verdeling van kinderen van hoger opgeleide ouders over de klassen (minimaal HBO). Vooralnog hanteert de Arentschool geen wachtlijsten en staat de school open voor alle ouders ongeacht de achtergrond.

De oprichter is begonnen met het organiseren van informatieavonden en ouderborrels om andere ouders te werven. De Nieuwe Park Rozenburg verwijst uitgelote ouders naar het ouderinitiatief van de Arentschool door. Daarnaast is er geworven via de wijkkrant en door posters op te hangen bij de kinderopvang. De gemeente Rotterdam heeft ouderinitiatieven toen nog ondersteund met een website en informatiemateriaal, deze ondersteuning is inmiddels opgeheven door de verandering van het rijksbeleid. Op de eerste informatieavond verschenen meer dan 40 ouders die waren uitgeloot op een van de witte scholen. Maar uiteindelijk hebben relatief weinig uitgelote ouders de stap naar de Arentschool gemaakt. Veel ouders die zich tijdens de oprichting bij het initiatief hebben aangesloten hebben zich ook direct bij de Arentschool ingeschreven en hebben zich niet ingeschreven op de andere scholen. Toch had maar een van de geïnterviewde ouderparen voor de Arentschool gekozen als er geen ouderinitiatief was geweest. Het was op het moment van de keuze een belofte dat de school gemengder zou worden en dat men er niet alleen voor stond.

“We hebben ons aangesloten, misschien een jaar voordat onze dochter naar school moest. We waren geen eerste lijners, we hadden al zekerheid dat er anderen mee bezig waren. Ik durf niet te zeggen of we ons hadden ingeschreven als het ouderinitiatief er niet was geweest. Dat was voor ons een uitkomst.” (vader, 4b)

Het grote verschil met de Nieuwe Park Rozenburg is, dat de ouders op de Arentschool niet massaal instromen maar in kleine groepen van ca. 10 kinderen per jaargang. De menging voltrekt zich veel langzamer, dit heeft ook te maken met de geografische ligging van de school. Ook na vijf jaar ouderinitiatief moeten de zittende ouders zich voor elk nieuwe jaargang weer opnieuw inspannen om hoogopgeleide ouders aan te trekken. Om de toestroom constant te houden bemoeien veel ouders zich daarom actief met schoolaangelegenheden. Ouderparticipatie wordt breed opgevat. Samen met de directie worden afspraken gemaakt over de samenstelling van de klassen, ouders schreven een communicatieplan voor de school en namen de teksten op de website onder de loep. Ook denken zij erover na hoe ze de school het beste kunnen positioneren ten opzichte van de witte scholen in de wijk opdat meer hoogopgeleide ouders voor de school zullen kiezen. Anderen organiseren brede school activiteiten of regelen uitstapjes voor de school.

“Het mengen is een gevoelig proces. Want als daar een paar ouders zijn die zich terugtrekken dan begin ik toch ook weer te twijfelen. Er was een keer een nieuwe informatieavond en er kwamen nieuwe ouders. De vader van Pia [alias] was aan het woord. En die zei, nou de menging gaat goed, het loopt helemaal op rolletjes. Maar daar ben ik het niet mee eens, je moet toch echt je best

daarvoor blijven doen en met je neus er boven op zitten en moet wel blijven lopen. Als er een aantal jaren niet gemengd wordt heb je al weer een gat erin zitten. En dan heb je de twijfels bij de volgende ouders al weer. Je moet ervoor zorgen dat er geen twijfels meer zijn dat dit een goede gemengde school is.” (moeder, 8a)

De ouders willen voorkomen dat er een leegloop plaats vindt. Het komt regelmatig voor dat een kind alsnog van school wisselt, verloop onder de kinderen van de hoogopgeleide ouders zorgt telkens weer voor onrust. Volgens de oprichters van het initiatief is de zichtbaarheid van de groep naar buiten toe belangrijk, men moet als groep herkenbaar zijn. Daarom is een goede website belangrijk, wervingsmateriaal of informatieavonden waar ook zittende ouders naar toe komen. Men moet volgens de ouders als zwarte school extra zijn best doen, een beter programma hebben dan de andere scholen. Maar ook het aantal blanke of blonde kinderen in de klas speelt een grote rol. Veel ouders berichten dat nieuwe ouders toch in eerste instantie ‘blonde koppies’ tellen op de klasfoto’s of op het schoolplein. Daarom is het belangrijk dat hiermee in het wervingsmateriaal rekening wordt gehouden. Een vader heeft contact met ouders van andere Rotterdamse ouderinitiatieven en vertelt:

“De initiatiefnemer van een school op Zuid zei, wij hebben ‘compensatie-Oost-Europeanen’, en dat meende die echt. Hij zei, doordat we Bulgaren, Roemenen en Polen op de school hebben lijkt het net alsof de menging van de school veel beter is. Terwijl dat eigenlijk voor een belangrijk gedeelte kansarme kinderen zijn. Maar als de ouders in de klas kijken zien ze opeens heel veel blonde koppies en dat is dan goed.” (vader, 12b)

Er zijn ook hoogopgeleide ouders op de Arentschool die kritisch tegenover het ouderinitiatief staan. Zij vrezen dat de geschiedenis van de Nieuwe Park Rozenburgschool zich zou kunnen herhalen en de groep hoger opgeleide ouders de school overneemt. Allochtone ouders zouden zich dan wellicht niet meer thuis voelen op de school. In de gesprekken vragen meerderde ouders zich af wat de allochtone of lager opgeleide ouders eigenlijk van het ouderinitiatief vinden.

5.5 Conclusie

Het lotingsysteem op witte scholen in Kralingen heeft het ontstaan van twee ouderinitiatieven op zwarte scholen bevordert. Er zijn autochtone Kralingse middenklasseouders die, als zij worden uitgeloot, het lot zelf in de hand nemen. Zij zijn van mening dat kinderen in de buurt naar school moeten gaan maar durven hun kind niet als enige naar een zwarte school te sturen. Deze ouders kiezen niet voor een school buiten de wijk maar nemen zelf het initiatief om een zwarte school te mengen. Een soortgelijk initiatief kan andere middenklasseouders ook overtuigen zich helemaal niet op een van de witte scholen in te schrijven en direct voor de zwarte school te kiezen. Aan de andere kant wordt de school met een ouderinitiatief ook door veel uitgelote ouders als tussenoplossing gebruikt om via de wachtlijsten of inschrijvingen van tweede kinderen later alsnog bij een van de witte scholen geplaatst te worden. De doorstroom naar de witte scholen zorgt op de zwarte school telkens weer voor onrust onder de ouders die meedoen aan het ouderinitiatief. Ondersteuning van overheid en schoolbestuur kan een ouderinitiatief succesvoller maken. Een zwarte school die ouders wil aantrekken moet zich ook in onderwijskwaliteit, aanbod en voorzieningen onderscheiden van de witte scholen in de wijk. Terwijl de witte scholen kunnen leunen op hun reputatie, moet een zwarte

school hoger opgeleide ouders overtuigen. Een ouderinitiatief kan ook als bedreiging worden gezien door lager opgeleide ouders. In het geval van de Nieuwe Park Rozenburg is de samenstelling van de school in enkele jaren ingrijpend veranderd en wordt de school als witte en elitaire school waargenomen. Kennelijk kiezen lager opgeleide allochtone ouders nu minder voor deze school. Een reden zou kunnen zijn dat zij zich daar minder thuis voelen, mogelijk speelt de nieuwe locatie aan de chique Hoflaan hierin ook een rol. Hoewel de samenstelling van de klassen op de scholen met een ouderinitiatief gebaseerd is op het opleidingsniveau van de ouders, speelt de etniciteit van de leerlingen een belangrijke rol bij de schoolkeuze van hoger opgeleide Nederlandse ouders. Een hoger aandeel blanke kinderen maakt voor blanke Nederlandse ouders de keuze voor een gemengde school makkelijker. Dat zou kunnen betekenen dat blanke ouders ervan uitgaan dat er met een hoger aandeel blanke kinderen er meer gezamenlijk gedragen normen en waarden voorhanden zijn.

6 Typen ouders

In dit hoofdstuk worden de tweede en derde onderzoeksvraag beantwoord: Wat voor type hoogopgeleide ouders nemen wel of niet deel aan een ouderinitiatief op een zwarte basisschool? Wat is het beeld en oordeel van de ouders over de scholen binnen de wijk en in hoeverre spelen in dit beeld criteria mee voor de schoolkeuze die bekend zijn uit het onderzoek en de theorie omtrent schoolkeuze van middenklassenouders?

De schoolkeuze reflecterend geven veel ouders aan dat zij op het moment van de keuze weinig houvast hadden. Noodgedwongen greep men terug op een aantal criteria om de keuze te verantwoorden. Naar twee of drie jaar ouderschap voelden zich de ouders te weinig ervaren om acht jaar vooruit te kunnen kijken. Op het moment van de interviews ging het oudste kind al een aantal jaren naar school en hadden de meeste ouders ook al een tweede kind in basisschoolleeftijd. In de gevoerde gesprekken wordt dus teruggekeken op de schoolkeuze. Keuzecriteria worden gereflecteerd aan de huidige situatie op school. Voorkeur voor schooltype, academisch niveau of samenstelling van de klas is beïnvloed door wijsheid achteraf, ervaringen die ouders op school hebben gemaakt. De ouders uit dit onderzoek moeten binnen een stedelijke context met sterk gesegregerde scholen een keuze maken. Deze situatie stelt de ouders voor een dilemma waarin zij praktische, levensbeschouwelijke en maatschappelijke motieven en het belang van hun kind moeten afwegen. In de interviews met de ouders kwamen afwijkende of tegenovergestelde overtuigingen naar voren die in dit hoofdstuk nader worden toelicht. Voor de uitwerking van de data is gekozen voor een beschrijving middels twee typen ouders, de *eliteschool-ouder* en de *ouderinitiatief-ouder*. De typen zijn benoemd naar de voorkeur voor een bepaalde leerlingsamenstelling op een school. De eliteschool-ouder heeft de voorkeur voor een leerlingsamenstelling waarin de ruime meerderheid van de leerlingen hoger opgeleide ouders heeft, de ouderinitiatief-ouder kiest daarentegen voor een school waarin de leerlingsamenstelling een brede afspiegeling van de samenleving vormt. De twee oudertypologieën zijn uitgewerkt aan de hand van verschillende basisovertuigingen. Deze basisovertuigingen zijn per type in een drietal thema's uitgewerkt. Het eerste thema omschrijft de perceptie van het type ouder op de samenleving, het tweede thema weerspiegelt de houding ten opzichte van maatschappelijke risico's en het derde thema schetst het beeld van de ideale school en de gewenste relatie met de school. Om verschijnselen of ontwikkelingen in de samenleving met elkaar te kunnen vergelijken wordt in de sociologie gebruik gemaakt van *ideaaltypen*. Volgens de socioloog Max Weber zijn ideaaltypen verklarende concepten die het abstraheren van een bijzonder geval mogelijk maken. Ideaaltypen dienen als methodologisch hulpmiddel om de essentiële kenmerken van een verschijnsel te kunnen beschrijven en verklaren. (De Jong, 1997). In werkelijkheid zal het ideaaltype nooit in deze pure vorm voorkomen. Zo zijn ook de twee uitgewerkte ouder-typen geen concrete beschrijving van individuele ouders maar een verzameling van basisopvattingen die tot een bepaalde schoolkeuze kunnen leiden.

In het volgende wordt een samenvatting van de twee typen ouders gegeven, aansluitend worden de basisovertuigingen in een drietal thema's verder uitgewerkt en met citaten onderbouwd. De codering achter het citaat verwijst naar de ouder, genoemd in de tabel *kenmerken ouders* in bijlage 4. In deze tabel bevindt zich een overzicht van alle respondenten en hun achtergrondkenmerken.

Vooraf moet worden opgemerkt dat ook de ouders die men tot het type eliteschool-ouder kan rekenen mogelijk geen afspiegeling vormen van de gemiddelde middenklasseouder die voor een eliteschool kiest. Ook de eliteschool-ouders uit dit onderzoek hebben immers de keuze voor een ouderinitiatief overwogen of waren tijdelijk ingeschreven op de Arentschool. Dit kan enerzijds betekenen dat de beschrijving van dit type ouder genuanceerder uitvalt dan voor de gemiddelde middenklasseouder die voor een eliteschool kiest het geval zou zijn. Ouders die een zwarte school met of zonder ouderinitiatief principieel afwijzen hebben wellicht opvattingen over etnisch gemengde scholen die nog sterker afwijken van de overtuigingen van het type ouderinitiatief-ouder. Anderzijds hebben juist de eliteschool-ouders uit dit onderzoek daadwerkelijk de voor- en nadelen van een zwarte school of eliteschool afgewogen of kunnen vanuit hun eigen ervaringen berichten. Dat geeft mogelijk dieper inzicht in de opvattingen van deze ouders en de dilemma's waarvoor deze ouders staan.

6.1 De eliteschool-ouder

De eliteschool-ouder woont in de welgesteldere delen van de wijk en heeft in zijn woonbuurt veel contact met andere hoger opgeleide ouders met kinderen in dezelfde leeftijdscategorie. Men kent elkaar uit de buurt, van de kinderopvang of van vrijetijdsactiviteiten voor kinderen. Deze buurt en de andere ouders vormen het referentiekader voor de schoolkeuze. Volgens de eliteschool-ouder voelen de meeste mensen zich beter op hun gemak in hun eigen kring, dat is volgens hem zowel voor hoogopgeleide, laagopgeleide als ook voor etnische groeperingen het geval. Zelf voelt de eliteschool-ouder zich ook het meest thuis op een school met gelijkgezinde ouders en gaat ervan uit dat dit voor zijn kinderen evenzo geldt. Daarom staan de eliteschool-ouder kritisch tegenover een gemengde school waar kinderen van te veel verschillende achtergronden met elkaar in een klas zitten. Een diverse omgeving brengt vooral problemen met zich mee zoals een te gevarieerd taal- en leerniveau, geen gemeenschappelijk gedragen normen en waarden en onvoldoende sociale samenhang. Kinderen ontwikkelen zich volgens de ouders beter in een omgeving die afgestemd is op hun leerniveau en de erbij horende uitdagingen. Vanuit maatschappelijke overwegingen zouden gemengde scholen beter zijn, vindt ook de eliteschool-ouder. Op een basisschool leren kinderen samenleven en ontwikkelen zij een brede kijk op de maatschappij. Maar uiteindelijk vindt dit type ouder de risico's die een gemengde school met zich meebrengt te groot. Hij is van mening dat ouders geen school kiezen vanuit ideologische overwegingen, maar in het belang van de eigen kinderen. Bij de veronderstelde maatschappelijke baten van een gemengde school zet de eliteschool-ouder bovendien vraagtekens. Uiteindelijk verkeren kinderen ook op een gemengde school voornamelijk binnen de eigen groep en in dat geval heeft een gemengde school nauwelijks meerwaarde.

De eliteschool-ouder kiest daarom voor een school die qua sfeer en samenstelling zoveel mogelijk overeenkomt met het eigen referentiekader. Twee criteria zijn bij de keuze bijzonder belangrijk. Ten eerste het gemiddelde leerniveau in een klas en ten tweede de sociale match tussen kinderen en ouders onderling. Beide criteria worden volgens de ouders maatgevend beïnvloed door de samenstelling van de leerlingen op basis van de culturele achtergrond en het opleidingsniveau van de ouders. Een homogene leerlingsamenstelling van kinderen van hoger opgeleide ouders duidt enerzijds op een hoog leerniveau waardoor de eigen kinderen worden uitgedaagd om goede resultaten te behalen. Anderzijds zorgt de samenstelling ervoor dat ouders en kinderen goed op elkaar aansluiten en makkelijk vriendschappen sluiten. Dat zorgt volgens dit type ouder voor een

veilige en hechte sfeer op de school waarin kinderen zich snel thuis zullen voelen, wat hun ontwikkeling ten goede komt. Naast hoge onderwijsprestaties zijn goede faciliteiten en een professionele organisatie en een goede reputatie van de school belangrijk. De eliteschool-ouder werkt overdag, een school die veel ouderparticipatie vraagt is daarom minder aantrekkelijk. Dat betekent niet dat de eliteschool-ouder niet actief is op de school. Dit type ouder bemoeit zich met het behoud van de kwaliteit en reputatie van de school en de leerlijn van de eigen kinderen. Maar de bemoeienis is vooral delegerend van aard. De rol van de ouder is sturend en controlerend, de voornaamste verantwoordelijkheid ligt bij de school. De eliteschool-ouder wil de ontwikkeling van zijn kind in zo goed mogelijke handen weten. Door voor een school met zo min mogelijk risico's te kiezen hoeft hij zich minder zorgen te maken over de ontwikkeling van zijn kind, hij heeft zo'n goed mogelijke keuze gemaakt.

6.2 De ouderinitiatief-ouder

De ouderinitiatief-ouder woont vaker dan de eliteschool-ouder in gemengde buurten met zowel koop- als ook sociale huurwoningen. Ook geeft deze ouder meer dan de eliteschool-ouder aan contact te hebben met mensen van andere culturele en sociaaleconomische achtergronden. De ouderinitiatief-ouder voelt zich verbonden met Rotterdam als multiculturele stad. De talrijke culturen die in de stad wonen vormen het Rotterdam van nu. De ouderinitiatief-ouder heeft daarom de voorkeur voor een school die meer een afspiegeling vormt van de stad, met kinderen uit verschillende sociale klassen en verschillende culturele achtergronden. Eenzijdig samengestelde scholen zijn volgens de ouderinitiatief-ouder funest voor het samenleven in de stad. Voor de komende generaties wordt het steeds belangrijker iedereen leert met elkaar om te gaan en samen te werken ondanks de verschillen. Een basisschool is tegenwoordig de enige plek waarin kinderen uit verschillende milieus elkaar nog tegenkomen en vriendschappen kunnen sluiten. Voor de ouderinitiatief-ouder is een gemengde school daarom een gewetensvraag maar staat hij voor een dilemma: in Rotterdam zijn weinig scholen die voldoende gemengd zijn. Men kan kiezen tussen elitescholen met overwegend blanke kinderen van hoogopgeleide ouders en zogenoemde zwarte scholen met overwegend kinderen van laagopgeleide ouders van etnische minderheden. Een ouderinitiatief is daarom voor dit type ouder een uitkomst. Door het initiatief kan hij actief invloed uitoefenen op de leerlingsamenstelling van de school.

Toch is de schoolkeuze van de ouderinitiatief-ouder geen maatschappelijk verantwoorde keuze zonder eigenbelang. Niet elke gemengde school is een goede school, ook de ouderinitiatief-ouder kijkt kritisch naar de kwaliteit van een school, alleen laat hij zich minder leiden door de samenstelling van de leerlingen. Een gemengde school heeft veel voordelen: de klassen zijn kleiner, de leerkrachten gemotiveerd en bekwaam in het les geven op verschillende niveaus. Kinderen leren relativeren en ontwikkelen een realistische blik op de werkelijkheid. De ouderinitiatief-ouder hecht veel belang aan een algemene, brede ontwikkeling van zijn kind en stelt deze soms boven de cognitieve ontwikkeling. De nadruk op prestatie zet kinderen onnodig onder druk en is volgens de ouder slecht voor de ontwikkeling. Over de onderwijskwaliteit maken de ouders zich relatief weinig zorgen, zij hebben vertrouwen in hun kinderen en in de school waarvoor zij hebben gekozen en zijn van mening dat geen enkele school honderd procent zekerheid kan bieden. De ouderinitiatief-ouder vindt dat de invloed van een school op de ontwikkeling van een kind overschat wordt. De

hoofdverantwoordelijkheid ligt nu eenmaal thuis, een school kan bijsturen en stimuleren, maar de invloed blijft toch beperkt.

Daarom wordt de relatie met de school meer opgevat als partnerschap, dit type ouder wil actief op de school meedenken. De ouderinitiatief-ouder zet hiervoor vooral zijn eigen capaciteiten in. Hij is ondernemend, organiseert projecten, regelt naschoolse activiteiten, werft fondsen of adviseert de school op het gebied van communicatie. Via het ouderinitiatief worden afspraken met de schoolleiding gemaakt, bijvoorbeeld over de samenstelling van de klassen. Ouderparticipatie is enerzijds ingegeven vanuit verantwoordelijkheidszin, anderzijds wordt het door de ouderinitiatief-ouder ingezet als strategie om risico's voor de ontwikkeling van de kinderen uit de middenklasse te beperken. Door veel op school aanwezig te zijn kan de ouderinitiatief-ouder controle uitoefenen en bijsturen. Het grootste risico is de 'leegloop' van hoogopgeleide ouders, daarom moet de ouderinitiatief-ouder zich blijven inspannen om dit soort ouders naar de school toe te trekken.

6.3 Perceptie van de samenleving: eigen kring of gemengde buurt

Voor beide typen ouders is de eigen schoolkeuze vanzelfsprekend en komt voort uit de perceptie van de samenleving van de ouders. De eliteschool-ouder hanteert als referentiekader de lokale netwerken van soortgelijke ouders in de wijk. De ouderinitiatief-ouder kiest daarentegen een school in de context van Rotterdam, een school moet passen bij het multiculturele karakter van de stad en de wijk waarin men woont. Daarom informeert de ouderinitiatief-ouder ook bij scholen in de buurt die bekend staan als zwarte scholen.

Zowel de eliteschool-ouder als ook de ouderinitiatief-ouder onderscheiden andere groepen ouders en hun kinderen op basis van etnische en sociaaleconomische kenmerken. Etnische verschillen worden aangeduid met het benoemen van de huidskleur, haarkleur, land van herkomst, religie of hoofdbedekking (bijvoorbeeld: Marokkaans meisje, moslim kinderen, donker kindje, blonde kindjes, hoofddoekmoeder). Sociaaleconomische kenmerken worden onderscheiden op basis van opleidingsniveau, buurt, inkomen en gezinsachtergrond (bijvoorbeeld: laag opgeleid, kansarm-kansrijk, Crooswijkse moeders, lage milieus, kakkineus, hockey-ouders of oude Kralingse families). Toch gaan de twee typen ouders op een andere manier met de verschillen om. De eliteschool-ouder benadrukt de verschillen tussen de groepen. De afstand tussen ouders en kinderen uit verschillende milieus is groot, onderling contact voelt ongemakkelijk. De meerderheid van de mensen voelt zich nu eenmaal het meest thuis binnen de eigen groep, een gemengde school is uiteindelijk alleen maar confronterend. De ouderinitiatief-ouder relativeert de verschillen, benadrukt de positieve kanten en het belang van het alledaagse contact. Een omgeving waar mensen van diverse achtergronden bij elkaar komen kan juist heel stimulerend en leerzaam zijn, het verruimt de blik. Hij geeft aan zelf weinig onderscheid te maken tussen de verschillende achtergronden. Toch onderkent hij dat het contact met de andere hoger opgeleide ouders op de school makkelijker tot stand komt. Hoogopgeleide ouders en hun kinderen vormen binnen een gemengde school ook weer een subgroep.

Referentiekader voor de schoolkeuze

De eliteschool-ouder

“Welvarend, maar ook erg traditioneel, daar staat Kralingen om bekend. In Hillegersberg wonen de reclamemensen, het nieuwe geld, de makelaars, de snelle jongens en in Kralingen wonen de traditionelen, de bankiers, de notarissen, de artsen.” (moeder, 2a)

Kralingen heeft volgens de eliteschoolouder een conservatieve en elitaire reputatie. De lokale netwerken zijn soms moeilijk te doorgronden, men blijft graag onder elkaar. De eliteschool-ouder bericht over verschillende sportclubs met een lange traditie en strenge ballotagecommissies. Vaak genoemde voorbeelden zijn de Rotterdamse Manege in het Kralingse Bos, de hockeyclub Victoria en het Kralingse Zwembad. Zelf voelt de eliteschool-ouder zich hier niet helemaal gemakkelijk bij en geeft hij aan dat het merendeel van de ouders in de buurt helemaal niet zo elitair is. Het beeld wordt bepaald door een kleine groep mensen, dat is niet helemaal terecht. De meeste ouders zijn zo als hijzelf.

Moeder: “Een paar kinderen die nu bij mijn dochter in de klas zitten, de families, die wonen al generaties lang in Kralingen. Dat is een heel sterk netwerk bij elkaar.” Vader: “Dat zie je ook in de school. Er is meer dan de school. Er is de Victoria Hockeyclub waar iedereen op de school lid van is en dan is er het Kralingse Zwembad. Dat balloteert heel erg. Dat is toch een beetje vreemd.” (ouders, 2ab)

Vraagt men de eliteschool-ouder welke basisscholen zich in de wijk bevinden, worden stevast vier scholen genoemd: de Kralingse Schoolvereniging, de Montessorischool Kralingen, de Vrije School en de Nieuwe Park Rozenburgschool. Vooral de Kralingse Schoolvereniging en de Montessorischool staan bekend als chique en elitair. Ook de Nieuwe Park Rozenburg, de voormalige zwarte school, krijgt toenemend de reputatie onderdeel te vormen van de elitaire kringen in Kralingen. Dit is volgens de ouders af te lezen aan de lange wachtlijsten en het aantal blanke kinderen van hoger opgeleide ouders op de school. De eliteschool-ouder is zich bewust van de elitaire reputatie van de scholen en zet daar ook zijn vraagtekens bij. De kinderen krijgen op zo'n school een beperkt wereldbeeld.

“Ik heb wel gedacht dat het sociale aspect voor mijn dochter makkelijker zou zijn op de Kralingse School. Maar dat het ook wel nuttig is dat een kind een goed beeld krijgt van de samenleving. Van hoe de wereld in elkaar zit. En dat is op de Kralingse School een beetje een gekleurd beeld vind ik. Dat vindt iedereen daar, dat vindt iedereen ook jammer en toch houdt het zich zelf in stand. En daarvan dacht ik, ok, dat is dan zo. En dat komt op de middelbare school wel goed. Daar gaat alles weer strijden, daar komen kinderen uit andere wijken en met andere achtergronden.” (moeder, 2a)

De samenstelling van de leerlingen is op zo'n school te eenzijdig, dat vindt ook de eliteschool-ouder. De meerderheid van de ouders is blank, gestudeerd en financieel zeer welgesteld. Het leven van de kinderen is uitwisselbaar. De kinderen hebben allen dezelfde achtergrond, zijn lid van dezelfde hockeyvereniging, manege, ballet of gaan naar het Kralingse Zwembad. Maar dat is moeilijk te veranderen. In de buurten rond de scholen in dit gedeelte van Kralingen wonen nu eenmaal goed

gesitueerde ouders, wat dat betreft zijn de Kralingse elitescholen echte buurtscholen. De kinderen groeien enerzijds op in een kleine beperkte wereld, anderzijds is deze omgeving voor de kinderen veilig en vertrouwd. Het voordeel van een hechte school is dat de kinderen zorgeloos kunnen opgroeien.

“Je ziet kinderen in de buurt die samen naar school gaan en dan gaan ze samen naar de hockey of naar de voetbal, dat gun je je kind ook. Ik heb dat nooit gehad maar ik zou het leuk vinden als mijn kind dat wel zou hebben. Dat kan in een dorp als Kralingen.” (vader, 9b)

De eigen sociale contacten in de wijk beperken zich voor een groot deel tot de groep middenklasse ouders. Men kent elkaar van de crèche, woont bij elkaar in de buurt of ontmoet elkaar in de winkelstraten. Voor de eliteschool-ouder is het daarom belangrijk dat er voldoende kinderen van deze hoogopgeleide ouders op de school vertegenwoordigd zijn en dat de school past bij het alledaagse leven dat men leidt. Om op de samenstelling van de school te sturen zijn bepaalde vormen van ‘gate-keeping’ vereist, zoals een postcodebeleid, gereguleerde instroom, een hoge schoolbijdrage en een inschrijfprocedure gekoppeld aan een bepaalde termijn. Dit is volgens dit type ouder niet helemaal eerlijk maar wel nodig om het niveau van de school hoog te houden. Onder deze voorwaarden kiezen alleen maar ouders voor deze school die de goede reputatie van de school belangrijk vinden en dit ondersteunen. Ook zorgt een postcodebeleid ervoor dat ouders in Kralingen in de buurt naar school kunnen gaan. De scholen zijn zo gewild dat ook veel ouders uit andere wijken zich inschrijven en ouders uit de buurt de plek wegnemen.

De ouderinitiatief-ouder

“Ja, ik denk je woont in Rotterdam, je woont in een grote stad. En zeker als je in dit deel van Kralingen opgroeit, dan is dat toch een beetje eenzijdig, dat is gewoon zo. Hier wonen toch weinig kansarme kinderen. Dan is het toch goed als je ook wat verder om je heen kijkt. Dat ze niet naar een school gaan waar alle ouders hoogopgeleid zijn. Dat ze zien dat het heel normaal is dat je naar het vmbo gaat. Dat heb ik zelf vroeger ook niet gehad. Ik kom uit een kleine plaats en heel veel kinderen gingen naar het lager onderwijs. Dat vond ik heel normaal en dat was bij mijn man hetzelfde. Niet iedereen is hetzelfde en ik denk ook dat dit heel gezond is. Ook de andere culturen - hier is het toch een kleine gesloten enclave, dat is lekker veilig - maar zo is de wereld niet.” (moeder, 9a)

Rotterdam is een multiculturele stad en daar staat de ouderinitiatief-ouder positief tegenover. Hij woont al jaren in gemengde buurten en is op verschillende manieren in aanraking gekomen met andere culturen. Bij sommige stellen is een partner in het buitenland geboren, anderen hebben allochtone burens of collega's. De grote stad, de verschillende culturen, dat is de wereld waarin hun kinderen opgroeien met al zijn voor- en nadelen. ‘We wonen nu eenmaal in Rotterdam’ is een vaak gehoorde uitspraak. De keuze voor een elitaire school met overwegend blanke kinderen van hoogopgeleide ouders wijst hij af. Daarom hebben deze ouders de voorkeur voor een school die past bij de stad. Waar hun kinderen vriendschappen kunnen sluiten met alle kinderen uit de buurt en niet alleen maar met de kinderen van de notaris. Een analogie die vaak wordt gebruikt is die van de dorpschool waar volgens dit type ouder ook iedereen naar toe ging - arm of rijk, laag- of hoogopgeleid. In de Rotterdamse context betekent dit ook dat een school niet alleen sociaaleconomisch maar ook etnisch gemengd is.

“Ik kom zelf uit een dorp en heb op een boerenschooltje gezeten. Daarna krijg je nooit meer met die kinderen te maken. Daarna selecteert het zich uit. De basisschool is nog de enige kans om samen met z'n allen op een school te zitten. Dat vind ik wel belangrijk.” (moeder, 4a)

In de Rotterdamse context is dat een bijna onmogelijke keuze. De meeste scholen zijn eenzijdig samengesteld, dat weet ook de ouderinitiatief-ouder. Scholen met overwegend kinderen van hoger opgeleide ouders vindt hij te elitair, maar zogenoemde zwarte scholen met overwegend kinderen uit sociaal zwakkere milieus zijn ook niet gemengd. Ook de ouderinitiatief-ouder wil dat zijn kinderen zich in een deel van de schoolpopulatie kunnen herkennen, ze wonen tenslotte in Nederland. Zonder een ouderinitiatief zou de ouderinitiatief-ouder niet voor een zwarte school hebben gekozen. Met de in Rotterdam onder hoogopgeleide ouders bekende scholen heeft de ouderinitiatief-ouder moeite. De ouders distantiëren zich er duidelijk van de te elitaire scholen en verdenken de schoolleidingen te selecteren op achternaam om het aandeel kinderen met een migratieachtergrond klein te houden. Onder de ouderinitiatief-ouders die in Kralingen wonen heerst algemeen een grote afkeer voor de Kralingse situatie waarin tussen de scholen etnische en sociaaleconomische scheidslijnen lopen. “Het lijkt hier wel voormalig Zuid-Afrika”, stelt een moeder.

Moeder: “Je hebt hier in Kralingen een zwemvereniging met een ballotagecommissie. Ik meen - je hebt het over een zwembad. Ik snap het niet. Mensen die kicken erop, het is een soort statussymbool. Wij zijn beter ... maar jouw kind is toch echt niet anders dan dat kind met de bruine vingertjes. Een soort angst, er maar niets mee te maken willen hebben, in je eigen clubje willen blijven.” (moeder, 12a)

Volgens de ouderinitiatief-ouder bestaat er onder ouders die niet voor een gemengde school willen kiezen een bepaalde angst voor allochtone ouders en hun kinderen. Hij heeft weinig begrip voor de pogingen van deze andere ouders om de eigen wereld zo veel mogelijk af te sluiten en zo exclusief mogelijk te houden. Juist door zich open op te stellen leert men met veranderingen om te gaan en ontdekt men ook de positieve kanten. Men kan toch niet een deel van de bevolking negeren en een hek om bepaalde buurten zetten.

Sociale interactie op de school

De eliteschool-ouder

“Eigenlijk vind ik dat alle scholen in Kralingen gewoon een afspiegeling moeten zijn van de wijk. Het zou voor iedereen beter zijn als dat zo was. Dan is het heel duidelijk voor iedereen. Wat me wel erg was bijgebleven van het keuzeprocess, dat was een moeder van de Nieuwe Park Rozenburg. Wat je je wel moet realiseren, zei ze, het is wel een gemengde school maar het mengt niet. Je ziet toch blanke kindjes spelen met blanke kindjes, Marokkaanse kindjes spelen met Marokkaanse kindjes, Surinaamse kindjes met Surinaamse kindjes en als de ouders op het schoolplein staan te wachten, idem dito. Het is eigenlijk confronterender als op een blanke school.” (Vader, 6b)

Ook de eliteschool-ouder is van mening dat alle scholen gemengder zouden moeten zijn. Maar dat is in de realiteit lastig te realiseren. Voor de eliteschool-ouder zijn sociaaleconomische en culturele verschillen niet makkelijk te overbruggen, het sluit gewoon niet aan. Een gemengde school is vanuit

maatschappelijk perspectief wenselijk maar op de school blijven de verschillende groepen onder elkaar, zowel de kinderen als ook de ouders. Het maatschappelijke ideaal van een gemengde school is op individueel niveau moeilijk te realiseren. De meeste mensen voelen zich nu eenmaal thuis onder gelijkgezinden. Zelf voelt de eliteschool-ouder zich ook het prettigst in een gelijkgezinde omgeving en denkt dat dit ook voor zijn kinderen zo is.

“Je ziet nu bij de Kralingse School ook wat kinderen uit de lagere milieus en dat klikt dan ook weer samen. Op het schoolplein mengt dat wel redelijk. Maar dat blijft toch wel een schijnintegratie. Dat blijft toch wel een lastig proces om voor elkaar te krijgen.”(vader, 6b)

De eliteschool-ouder maakt zich zorgen over het sociale aspect op een gemengde school. Op een school met een homogene leerlingsamenstelling vinden de kinderen makkelijk aansluiting en hebben zij een ruime keuze aan vrienden. Iedere middag zou wel iemand mee kunnen komen om te spelen. Ook met de andere ouders op de school heeft de eliteschool-ouder een prettige relatie, men begrijpt elkaar en afspraken zijn snel gemaakt. De tijdinvestering in ouderlijke netwerken is kleiner, het contact gaat vanzelf en men vertrouwt elkaar. Voor de kinderen creëert dat op de school een veilige en hechte sfeer.

Moeder: “Idealen en werkelijkheid liggen soms gewoon uit elkaar. Maar toen we een paar maanden op de Kralingse School zaten, dachten we, wat heerlijk! Er was een borrel en alle ouders waren er. En het zijn allemaal mensen met wie je een leuk gesprek kan voeren. Heerlijk, het zijn allemaal mensen waar je prettig mee omgaat. Waar je goed mee kunt praten.” Vader: “Dat is ook wat waard.” Moeder: “Ja dat voelt heel naar omdat het allemaal mensen zijn die een beetje dezelfde achtergrond hebben met hetzelfde opleidingsniveau. Het is beperkt maar wel heel prettig. Misschien mis je heel veel, ik geloof ook nog wel qua leren dat het voor kinderen juist heel goed is om te zien dat er verschillende niveaus zijn. Dat je ziet, dit kan lastig zijn om te begrijpen.”(ouders, 2ab)

De eliteschool-ouder voelt een grote afstand tot ouders en kinderen van een lage sociaaleconomische klasse. De kinderen zijn volgens de eliteschool-ouder grover in de omgang, luidruchtiger en houden zich minder goed aan regels, zij worden op een andere manier opgevoed. De eigen kinderen zijn gevoeliger en minder geëquipeerd voor een andersoortige omgeving. Ook is dit type ouder bezorgd over de slechte invloed van de andere kinderen, zoals het gebruik van straattaal, voorkeur voor bepaalde media of een ongezonde leefstijl. Een school met overwegend hoogopgeleide ouders betekent dat de meeste ouders hun kinderen meer of minder op dezelfde manier opvoeden en dezelfde regels thuis hanteren. Dit garandeert een bepaalde pedagogische sfeer op de school, de kinderen leren zo hoe zij zich moeten gedragen en wat goed en slecht is.

“En het was ook nog zo ... daar moet ik opeens ook aan denken ... mijn dochter had op de Dikke Deur [Kinderopvang] een beetje angst voor twee bruine jongens. En zonder dat we het ooit over discriminatie of over een ander ras hebben gehad zei ze, die jongetjes met dat bruine velletje en dat donkere stemmetje, die vind ik een beetje eng. Daar dacht ik, oh, zij is er misschien dan ook wel gevoelig voor. En dan dacht ik, ja, dat luidruchtige dat het met zich mee kan brengen, voor haar is het misschien niet de beste keuze. Daar kunnen wij wel vanuit een ideologie zeggen dat we dat de beste keuze vinden maar toch heb ik de neiging om dat vanuit haar te redeneren.” (moeder, 2a)

Hoewel ook de eliteschool-ouder van mening is dat de kennismaking met andere culturen de blik verruimd, hoeft dit geen onderdeel te zijn van het dagelijkse leven op de school. Bij de meerwaarde hiervan zet dit type ouder vraagtekens. Te veel verschillende culturen in een klas kan juist leiden tot onrust en irritaties. Uiteindelijk voelt niemand zich er thuis omdat er te weinig dingen zijn die men gemeen heeft. Het zou ook kunnen zijn dat de kinderen juist vooroordelen ontwikkelen door negatieve ervaringen op te doen.

“Waar je dan aan de ene kant een heel mooi beeld kan hebben van, oh, hoe prachtig, dan kom je bij ander culturen, wat leerzaam en wat geweldig. Terwijl er daarna ook zo een realistische stem is, van ja ... gaat dat wel zo in de praktijk. Is dat misschien helemaal niet zo gezellig dat we allemaal anders zijn? En is het uiteindelijk gewoon het makkelijkst als de achtergronden meer hetzelfde zijn?” (moeder, 2a)

Culturele uitwisseling is belangrijk maar een gemengde school is daar geen garantie voor. Het is leerzaam om kennis te maken met mensen van andere achtergronden. Daarom probeert de eliteschool-ouder hier thuis aandacht aan te besteden door zijn kinderen tolerant op te voeden of deel te laten nemen aan naschoolse activiteiten waar verschillende kinderen naar toe komen. Culturele uitwisseling kan ook buiten de school plaats vinden, bijvoorbeeld door het volgen van cursussen, lezen, reizen of het bezoeken van tentoonstellingen. Ook kan het door de school worden gestimuleerd door uitwisselprogramma's of gemeenschappelijke activiteiten met andere scholen.

De ouderinitiatief-ouder

“Wij kunnen het met iedereen wel vinden, van wat voor een categorie ook. Het maakt ons niet uit of het nu de melkboer of de directeur is. Iemand is aardig of niet.” (moeder, 13a)

De ouderinitiatief-ouder geeft aan zelf weinig onderscheid te maken tussen sociale klassen. Belangrijk is de mens achter de kleur of de status, er zijn aardige en minder aardige mensen. Een hoge sociale klasse is geen garantie voor goed gedrag, op elke school komen problemen voor en kunnen kinderen gepest worden. Juist gestudeerde ouders hebben het tegenwoordig erg druk, kinderen worden pas laat van de opvang gehaald of groeien op in gescheiden gezinnen. Het is niet vanzelfsprekend dat hoogopgeleide Nederlandse ouders hun kinderen thuis goed ondersteunen. Mensen van andere culturen kunnen juist heel gastvrij en zorgzaam zijn.

“Ik geloof helemaal niet in kleuren kijken, dat is helemaal onzin. Het gaat erom hoe mensen zijn. We hebben hier Turkse burens, dat zijn schatten van mensen, dat maakt niet uit of dat Turken, Marokkanen of wat dat ook zijn.” (vader, 7b)

De verschillen tussen de ouders zijn uiteindelijk niet zo groot, vindt de ouderinitiatief-ouder, de meeste ouders willen gewoon dat hun kinderen gelukkig zijn en het goed doen op school. Desondanks beaamt ook de ouderinitiatief-ouder dat verschillen in culturele achtergrond en opleiding een grote rol spelen in de interactie tussen verschillende groepen ouders. Hoger opgeleide ouders en hun kinderen trekken naar elkaar toe, dat overstijgt ook de culturele en etnische achtergronden.

“Allochtoon of niet het gaat om het opleidingsniveau. Ouders die de zaken op school goed regelen. Die zorgen dat ze speelafspraken regelen, dat ze sociaal contact hebben. Dat is toch heel anders met laagopgeleide mensen. Daar kan je wat moeilijker afspraken mee maken. Het is toch niet echt een allochtoon - autochtoon.” (vader, 10b)

Speelafspraken maken kinderen vooral in eigen kring en ook de ouders staan vaak in groepjes op het schoolplein. Daarom is het belangrijk dat er een constante instroom van hoger opgeleide ouders op de school plaatsvindt zodat de kinderen in elke jaargang voldoende aansluiting vinden. De beperkte interactie tussen de groepen vinden de ouders jammer maar hebben dat inmiddels geaccepteerd. Op een witte school staan de ouders ook in groepjes bij elkaar, alleen is het verschil minder zichtbaar als op een gemengde school. Ook is er in de jaren dat het ouderinitiatief actief op school is de interactie verbeterd, het heeft gewoon meer tijd nodig. Een praatje over de kinderen op het schoolplein kan ook met een allochtone moeder. Belangrijk is dat men afspraken met andere ouders kan maken en dat ze goed Nederlands praten. Daarom maakt dit type ouder onderscheid tussen allochtonen met een hoog en laag opleidingsniveau. Het contact met hoger opgeleide allochtonen gaat vanzelfsprekender, deze ouders zijn moderner en beter aangepast aan Nederlandse gewoontes zoals het vieren van verjaardagen en spelen thuis.

“Ik heb wel geprobeerd met andere kindjes afspraken te maken maar dat werkt dan net niet. Ik denk dat het hem vooral erin zit ... hoe raar het ook klinkt ... dat ik bepaalde normen en waarden heb die sneller aansluiten bij de andere blanke kindjes in de klas. Hoewel mijn kinderen niet puur Nederlands zijn. [...] Het gaat niet alleen om de cultuur maar wat zal het zijn? De West-Europese en de niet West-Europese normen, om het zo maar te noemen.” (moeder, 1a)

Het moeilijke contact tussen de groepen op de school heeft volgens de ouderinitiatief-ouder enerzijds met culturele verschillen te maken. Zo is het vooral bij kinderen van Marokkaanse en Turkse afkomst minder gebruikelijk de verjaardag te vieren of speelafspraken thuis te maken. Anderzijds heeft het ook te maken met bepaalde normen en waarden die ouders hanteren. Het vertrouwen is groter onder ouders die dezelfde opvattingen en gewoontes hebben. Kinderen zullen zich ook veiliger voelen in een omgeving die goed aansluit bij de thuissituatie. Sommige ouders zouden dit graag anders willen maar herkennen ook dat groepsvorming een dynamisch proces is dat moeilijk te beïnvloeden is. Gelijkgzinden opzoeken, dat gebeurt natuurlijk ook op witte scholen maar dan is het genuanceerder en minder zichtbaar.

6.4 Maatschappelijke risico's: mijden of aanvaarden

De scheiding van bevolkingsgroepen op basis van afkomst en opleidingsniveau in het alledaagse leven versterkt tegenstellingen en werkt de integratie van achtergestelde groepen tegen. Beide typen ouders zijn van mening dat onderwijssegregatie vanuit maatschappelijk perspectief onwenselijk is. Alleen is de oplossing voor een dergelijk vraagstuk op een ander schaalniveau te zoeken. De eliteschool-ouder is van mening dat de oplossing voor maatschappelijke vraagstukken op macroniveau ligt. De overheid moet bij maatschappelijk ongewenste verschijnselen maatregelen nemen, wil men deze effectief veranderen. Individuen zullen altijd vanuit eigenbelang redeneren en geen keuzes maken vanuit ideologische overwegingen. Daarom vindt de eliteschool-ouder dat hij

geen echte keuze kan maken, maar dat de omstandigheden een bepaalde keuzestrategie afdwingen. De keuze voor een zwarte of weinig gemengde school is volgens de eliteschool-ouder risicovol. Het is goed idealen te hebben maar niet ten koste van de belangen van de eigen kinderen. Een school met veel kinderen van hoogopgeleide ouders is daarentegen een veilige keuze en men hoeft zich achteraf geen verwijten te maken. De ouderinitiatief-ouder vindt het belangrijk dat de school past bij de eigen overtuigingen en wil zich niet neerleggen bij het fenomeen witte en zwarte scholen. Maatschappelijk succes definieert de ouderinitiatief-ouder niet op basis van leerprestaties. Persoonlijk geluk, een brede ontwikkeling en maatschappelijke betrokkenheid vindt hij even belangrijk. Volgens de ouderinitiatief-ouder wordt de invloed van een school overschat. De keuze voor een gemengde of zwarte school is niet risicovoller dan de keuze voor een witte school. Op geen enkele school heeft men zekerheid over de uitkomst. Dit type ouder is ervan overtuigd dat de thuissituatie het meest belangrijk voor de ontwikkeling van een kind is. De ouderinitiatief-ouder heeft veel vertrouwen in zijn eigen capaciteiten en is bereid zelf actief aan het succes van de schoolkeuze bij te dragen. Op deze manier kan hij zelf risico's beperken.

Het belang van idealen

De eliteschool-ouder

“Ik weet nog dat dit voor mij een heel groot motief was om het wel te doen [deelnemen aan het ouderinitiatief Arentschool]. Als je ergens begint met samenleven dan moet je de kinderen samen naar school doen. Voor mij nogal het belangrijkste motief om wel voor een gemengde school te kiezen. En als je dan toch in een grote stad woont en je kan dat doen ... maar ja, in the end, vonden we het niet goed, dat te stellen boven wat ik denk dat het leukste is voor mijn kind.” (moeder, 2a)

Meer gemengde scholen zouden beter zijn voor het wederzijdse begrip tussen verschillende bevolkingsgroepen in de maatschappij, daarom zijn ouderinitiatieven op macroniveau heel wenselijk, vindt de eliteschool-ouder. Maar een beslissing over de toekomst van de eigen kinderen neemt men niet op maatschappelijk niveau of vanuit ideologische overtuigingen. Voor de eigen kinderen wil men toch het beste onderwijs dat er is en op bepaalde scholen is het leerniveau nu eenmaal hoger. Voor een gemengde of zwarte school zou het natuurlijk beter zijn als er meer kinderen waren die goed kunnen leren en die anderen kunnen meetrokken, maar de eigen kinderen worden daar misschien geremd. Ook Nederlanders met een voorbeeldfunctie kiezen tenslotte voor zekerheid als het gaat om de eigen kinderen.

“Ik vond het typisch dat zelfs Femke Halsema haar kinderen niet naar een gemengde school deed in Amsterdam. Dat las ik toen en dat was een beetje in dezelfde tijd als dat mijn dochter naar school ging. En toen dacht ik, ah ja ... mensen hebben hun principes en dan kiezen ze toch meer vanuit hun kind. Ook mensen met een voorbeeldfunctie maken geen keuze vanuit ideologische overwegingen.”(moeder, 2a)

De eliteschool-ouder voelt zich niet helemaal gemakkelijk bij deze keuze. Hij vraagt zich af wat een school waar bijna iedereen goed verdient, in een groot huis woont en drie keer per jaar op vakantie gaat voor een invloed heeft op het wereldbeeld van de kinderen. In het voortgezet onderwijs kunnen de kinderen ook nog in contact komen met andere lagen van de bevolking en daar de nodige

ervaringen opdoen. Ook is het mogelijk door bepaalde naschoolse activiteiten de kinderen een bredere kijk op de samenleving te bieden. Uiteindelijk is het bestaan van witte en zwarte scholen nu eenmaal een feit en daarin moet men de beste keuze voor zijn kind maken. Wil de overheid dit verschijnsel bestrijden, dan moet zij regulerende maatregelen nemen zoals postcodebeleid, inschrijflijsten voor kansarme en kansrijke kinderen of centrale inschrijving. Het verdient steun dat er ouders zijn die het initiatief willen nemen om een zwarte school te mengen maar zelf durft de eliteschool-ouder het risico niet aan. Met het eigen kind wil hij niet experimenteren.

“Wat ook nog een rol speelde in dat keuzeproces was de jaarmusical [op de Arentschool] met medewerkers en kinderen. Toen schrok ik heel erg van het niveau van het Nederlands dat er gesproken werd door de kinderen. Ook waren er een hele hoop kinderen met obesitas en ook de ouders die er waren daar heb ik ook geen klik mee. Dat is natuurlijk het beeld van voor het mengen maar dat is op dat moment wel de dominante groep op de school.” (vader, 6b)

Makkelijker zou het zijn als er niet zoveel keuze was en iedereen gewoon dichtbij naar school zou gaan. Uiteindelijk benadeelt de huidige inschrijfprocedure bepaalde groepen omdat zij zich te laat met de schoolkeuze bezig houden, vindt de eliteschool-ouder. Aan de andere kant kan iedereen zich inschrijven en wordt er eerlijk geloot. Ook lager opgeleide ouders die een goede school belangrijk vinden kunnen zich op tijd informeren, iedereen heeft in principe de gelijke kansen.

De ouderinitiatief-ouder

“Daar hebben we het uitgebreid over gehad en we vonden het wel belangrijk dat het een school is in de buurt, met een leerlingensamenstelling die klopt met de buurt waarin we wonen. Het was wat dat betreft een gewetensvraag voor ons. Welke keuze ga je voor je eigen kind maken ook in combinatie met je politieke voorkeur en je overtuigingen. [...] We vonden dat beste spannend omdat ook alle ouders die we kenden dit niet aandurfd en die zijn allemaal naar de Margriet gegaan.” (moeder, 15a)

De ouderinitiatief-ouder vindt het belangrijk om een keuze te maken die past bij de eigen idealen. Voor veel ouders uit deze groep is de schoolkeuze ook een gewetensvraag, maatschappelijke belangen wegen zwaarder dan voor de eliteschool-ouder. Daarom willen deze ouders investeren in een ouderinitiatief maar de risico's moeten niet te groot zijn. De school moet ook voldoende voordelen opleveren, kinderen hoeven niet het slachtoffer te worden van de idealen van hun ouders. Voor deze ouders is een verantwoorde keuze een keuze die de balans houdt tussen maatschappelijke belangen en eigen belangen. Een voordeel van een gemengde school is dat de kinderen volgens de ouderinitiatief-ouder hier maatschappelijk betrokken raken en een open blik krijgen.

“Ik wil dat ik met 50 trots kan zijn op mijn dochter. Dat zij het goed doet voor de maatschappij, dat zij behulpzaam is, dat zij creatief is, dat zij zorg kan dragen en na kan denken voor anderen. Dat ze niet alleen bezig is met geld en materiële dingen, dat wil ik niet. Mijn doel is ook dat ze zich op een bepaalde manier beter ontwikkelt. In mijn ogen is dat beter dan wat een Kralingse School doet. Ik vind het niet goed, dat je je kind zo materialistisch instelt.” (moeder, 1a)

De ouderinitiatief-ouder definieert persoonlijk succes niet op basis van leerprestaties. Sociale competenties en maatschappelijke betrokkenheid zijn voor de ouders evenzo belangrijk. De basisschool bereidt de kinderen volgens de ouder voor op het echte leven, de diversiteit aan achtergronden op een gemengde school ondersteunt de maatschappelijke vorming van de kinderen. Tolerantie en gelijkwaardigheid ongeacht je achtergrond zijn belangrijke waarden voor deze ouders. Een gemengde school is een betere omgeving dan een witte school om deze waarden aan de kinderen over te dragen. De ouderinitiatief-ouder is zich ervan bewust dat deze waarden op een gemengde school niet vanzelfsprekend zijn. Ondanks de idealistische insteek maken de ouderinitiatief-ouder zich niet al te veel illusies over de stand van de integratie van allochtone bevolkingsgroepen, dat zal nog even duren. De verwachtingen zijn ook getemperd door de ervaringen die de ouderinitiatief-ouder op school heeft gemaakt. Maar wil men dat ooit veranderen dan moet er een begin gemaakt worden, men hoeft niet alles in een keer op te lossen.

“In de school en op het schoolplein gaat het goed. Wat wel een drempel is, is dat de culturen samenklonteren buiten het hek. Een groet in de koffiekamer gaat makkelijker dan een groet buiten. Dat is een opvallend verschijnsel en dan spreekt men ook weer de eigen taal. Ik denk niet dat mijn generatie daar nog iets mee gaat doen. Dat hoop ik van de volgende generaties wel. [...] Ik denk dan als er maar wat momenten zijn dat je met elkaar lacht of dingen doet dan ben je al een heel eind. Mijn ambitie is niet zo hoog dat je hand in hand buiten het hek bezig bent.” (vader, 17b)

De ouders stellen hun idealen niet boven de belangen van hun kinderen. De kosten en baten van een keuze voor een zwarte school moeten in balans blijven. Het idealisme van de ouderinitiatief-ouders heeft daarom pragmatische kanten. Gezien de demografische ontwikkelingen en het feit dat steeds meer kinderen van migranten doorstromen naar het hoger onderwijs zullen autochtone en allochtone groepen in de toekomst steeds meer moeten samenwerken.

“Ik ben Rotterdammer van hart en ziel en ga ervan uit, dat als we hier blijven wonen, dat de kans dat ze hier een baan zullen krijgen vrij groot is. Dan hebben we het over 2030. Als de rest van de economie in een deuk ligt dan hebben we hier nog een groei. Dan kunnen ze hier een baan vinden. En dan is het toch makkelijk als je alvast 160 culturen kent, want daar ga je namelijk mee samenwerken. Vind je misschien vervelend, maar het gaat echt gebeuren. Van elk blank kind dat hier geboren wordt daar staan elf donkere kindjes tegenover. De kans tot samenwerking wordt toch erg groot. Dan is het wel handig dat je andere culturen en structuren kent. Daar zie ik het voordeel wel van in.” (vader, 17b)

In een stedelijke context is dat geen keuze, maar een noodzaak. De bevolkingssamenstelling van de stad is dermate veranderd dat samenwerking onvermijdelijk wordt. Op een gemengde school leren kinderen van verschillende achtergronden samen te werken. De keuze voor een gemengde school is dus niet alleen maatschappelijk verantwoord maar vergroot ook de toekomstkansen van de eigen kinderen. Uiteindelijk redeneert ook de ouderinitiatief-ouder vanuit de belangen van zijn kind.

De omgang met risico's

De eliteschool-ouder

“De Arentschool was heel lang een serieus alternatief totdat je zag dat de fronten begonnen te breken toen mensen werden ingeloot op andere scholen. En ik had ook zoiets, ja, het is natuurlijk wel een experiment. Mijn dochter zat in de eerste groep die ging mengen en het was ook nog niet bekend hoe de mengverhouding precies zou zijn. Macro gezien is het heel erg mooi dat dit soort dingen gebeuren maar dan wordt het heel erg micro, dan vraag je je af, wat is goed voor mijn kind. En dan heb je misschien een heel erg gepassioneerde lerares en een directeur en een initiatief waarvan je nog niet weet hoe dat uitpakt. En een gevestigd instituut [Kralingse School] waar al meer dan honderd jaar op dezelfde manier les wordt gegeven en waar je een hele constante uitstroom hebt van leerlingen. En dan wordt het opeens heel anders. Dan merk ik dat ik op de zekerheid terugval. Hoe mooi ik het initiatief ook vind, het is niet zo dat ik denk, als het niet leuk is laten we dan iets anders proberen. Juist die eerste jaren vind ik heel erg cruciaal en dan wil ik zover dat kan een zo goed mogelijke keuze maken voor mijn kind.” (vader, 6b)

De eliteschool-ouder wil een keuze maken die hij voor zichzelf en anderen kan verantwoorden. De schoolkeuze is volgens dit type ouder een cruciale keuze in het leven van een kind, hier wordt het fundament voor de toekomst gelegd. Hij haalt daarom advies bij vrienden en familieleden en weegt de voor- en nadelen van de verschillende scholen tegen elkaar af. Op een gemengde school zijn de uitkomsten minder goed te voorspellen. De onzekerheden zijn volgens de ouder te groot, hij durft de stap niet te nemen. Ten eerste is het gemiddelde leerniveau slechter dan op een witte school, dat zou ertoe kunnen leiden dat de eigen kinderen in de ontwikkeling geremd worden. Ten tweede vragen de eliteschool-ouders zich af of hun kind voldoende aansluiting op school kan vinden en of ze zich zelf voldoende in de school herkennen. Op een witte school denkt men de meeste risico's te kunnen uitsluiten, het is een veilige keuze. De ouders willen hun kinderen graag negatieve ervaringen besparen. In een gelijkgezinde omgeving is de kans het grootst dat de kinderen goed kunnen aarden en veel vrienden zullen vinden.

“Ik vind het bijvoorbeeld leuk en belangrijk dat we één keer per jaar een borrel hebben met de ouders van de klas. Dat je iedereen spreekt en kent. Dat lijkt me ingewikkelder, al heb ik het nooit gedaan, als de culturele verschillen groter worden. Daar deins ik voor terug, dan wordt het een mengelmoes. En ik denk, dat er een risico is, het niveau van de leerlingen en dat ze misschien met minder kindjes thuis zou gaan spelen. Het hele complex van factoren maakt dat ik het uiteindelijk niet wou.” (vader, 2b)

De reputatie van de school speelt bij de schoolkeuze een grote rol. Het feit dat andere hoogopgeleide ouders al jaren voor een bepaalde school kiezen is voor de eliteschool-ouder een garantie dat zij zich zelf op de school thuis zullen voelen. De school is een instituut met een jarenlange constante hoge uitstroom, dat geeft de ouder het vertrouwen dat hij voor zijn kind een zo goed mogelijke keuze heeft gemaakt.

“Weet je wat ik nu het prettigste vind? Elke keer dat ik haar naar school breng. Ik heb niet meer het gevoel, heb ik haar nu op een goede school gedaan? Dat heb ik niet, ik heb gewoon rust, ik weet dat het goed gaat, ik heb geen twijfel. En dat heb ik bij de Arentschool bijna altijd gehad en nu niet meer.”

Ik zie haar de trap oplopen van de school [Kralingse Schoolvereniging] en denk, hè, en dan stap ik in de auto en ga naar mijn werk. Bij de Arentschool was het altijd, verdorie, niet lekker gevoel, vanuit mijn kant, kan het niet beter, anders. Ik was er constant mee bezig.” (vader, 11b)

Deze zekerheid heeft men volgens de eliteschool-ouder niet op een gemengde school, ook al is er een ouderinitiatief actief. Omdat men als hoogopgeleide ouder een pionier op een soortgelijke school is kan men niet putten uit de ervaringen van anderen. De uitkomst van zo'n experiment is onvoorspelbaar. De eliteschool-ouder vindt deze onzekerheid belastend.

De ouderinitiatief-ouder

“We hebben allebei de overtuiging dat je zekerheid in het leven niet kan hebben. Dat andere ouders overdrijven en eigen ambities projecteren op hun kinderen. Ik weet het niet. Ik merk dat andere mensen zich heel snel over alles zorgen maken. Wij hebben dat niet zo. Ik denk dat het antwoord daarop meer emotioneel is, of hoe je in elkaar zit als mens. Ik vind dat sommige mensen zich erg druk over bepaalde keuzes maken. We zijn daar gewoon wat relaxter in, misschien hebben we meer vertrouwen”. (vader, 4b)

Volgens de ouderinitiatief-ouder wordt de schoolkeuze beïnvloed door hoe men in het leven staat, het heeft niet zo zeer te maken met politieke overtuigingen. Laat men dingen op zich afkomen of wil men zo veel mogelijk zekerheid en plant alles van tevoren. Maatschappelijke risico's behoren voor de ouderinitiatief-ouder bij het leven en hij relativeert de twijfels die andere ouders hebben over de keuze voor een zwarte school. Hij is niet bezorgd over het niveau van de school. De invloed van een school op de ontwikkeling van kinderen is volgens dit type ouder beperkt, het belangrijkste is de thuissituatie. Op een witte school kunnen kinderen ook moeite hebben om vrienden te vinden of gepest worden. Er zijn goede en slechte zwarte scholen en goede en slechte witte scholen, helemaal weten kan men het toch niet. Natuurlijk vinden de kinderen makkelijker aansluiting op een witte school, daarom zou ook de ouderinitiatief-ouder niet voor een zwarte school kiezen. Het ouderinitiatief is een manier ervoor te zorgen dat er voldoende kinderen in de klassen zitten waar de eigen kinderen mee kunnen optrekken.

“Je wil natuurlijk dat je kind aansluiting vindt in wat voor school dan ook. Dat is een soort gezonde spanning. Maar ik was niet bezorgder op deze school dan als ze op een andere school was geweest. Maar dat was ook een stuk vertrouwen in het ouderinitiatief. Dat je er niet alleen voor staat. Dat gaf een fijn gevoel.” (vader, 4b)

Wel realiseert de ouderinitiatief-ouder zich dat het maken van speelafspraken, het vieren van verjaardagen of logeerpartijen moeilijker gaat dan op een school waar overwegend blanke Nederlandse kinderen zitten. Doordat de kinderen naar elkaar toetrekken is de keuze minder groot. Als er een keer een kind van de eigen groep van de school vertrekt valt meteen een gat dat niet wordt opgevuld. Het vertrek van hogeropgeleide ouders zorgt daarom voor onrust en het is belangrijk dat er voldoende kinderen van deze ouders op de school blijven. De school komt de ouderinitiatief-ouder hierin tegenmoet door de klassen zo samen te stellen dat voldoende kinderen van hogeropgeleide ouders bij elkaar zitten. Dat voorkomt dat kinderen in de klas geen aansluiting kunnen vinden. Maar ook op een witte school, zo stelt de ouderinitiatief-ouder, kunnen kinderen de

sociale aansluiting missen, dat heeft niet alleen met de achtergrond van de ouders te maken, ook andere factoren kunnen dat beïnvloeden.

Vader: "Maar ook al doe je je kind naar de beste school van Rotterdam daar kan het ook problemen hebben." Moeder: "Het is een sociale groep en het is maar net hoe zo'n groep is samengesteld de verhouding jongens - meisjes, zit er één met een gedragsprobleem in, dat weet je niet. Een klik met de meester of juf. Dan komen extreme gedragsproblemen misschien meer voor bij kansarme kinderen, dat zijn soms kinderen met verschrikkelijke achtergronden. Dat heb je bij een chirurgengezin waarschijnlijk ietsje minder maar ook daar komen verschrikkelijke dingen voor, kinderen die onder druk worden gezet, presteren, ouders die hard werken en nooit thuis zijn, dat kan ook tot gedragsproblemen leiden." (ouders, 7ab)

De ouderinitiatief-ouder geeft aan niet zo bang of voorzichtig te zijn of zich niet teveel zorgen te maken om zijn kinderen. Hij is van mening dat de meeste hoger opgeleide ouders hun kinderen tegenwoordig in een cocon zetten en voor elke potentieel negatieve ervaring willen beschermen. De keuze voor een witte school met veel kinderen van hoogopgeleide ouders past in dit patroon omdat deze ouders denken bepaalde risico's uit te sluiten. Dit is volgens de ouderinitiatief-ouder een denkfout. Voor problemen kan men niet weglopen, men moet ze oplossen. Juist door kinderen stapsgewijs kennis te laten maken met de wereld zoals die is, worden kinderen weerbaar. Op de basisschool hebben ouders nog veel invloed op de ontwikkeling en de contacten van de kinderen, men is erbij en kan de kinderen begeleiden en ondersteunen. Dit is een goede voorbereiding op de middelbare school waar men als ouders veel minder toezicht en controle heeft.

"Er zijn veel positieve dingen maar er zijn ook een hoop problemen - en zo hoort het ook. Dan lossen we het op, dat kan. Alleen zo kunnen we samenleven. Op een andere school heb je die problemen niet en dan wordt er ook niets opgelost. Daar leeft men in een andere wereld." (vader, 15b)

De ouderinitiatief-ouder is zeer actief op school. Hij voelt zich zelf medeverantwoordelijk voor het slagen van het ouderinitiatief. "School maak je zelf", zegt een moeder. De mate waarin de verschillende ouders meedoen wordt bepaald door de tijd die zij ter beschikking hebben en de capaciteiten en middelen die zij hebben. Een communicatieadviseur neemt het foldermateriaal en de website onder handen, een websiteontwikkelaar bouwt de website, een kunstenaar zet zich in voor meer creatieve vakken op school. Andere ouders zijn actief in de overblijfcommissie, de medezeggenschapsraad of stellen met de school de klassen samen. Niet alle ouders zijn zo actief op school. Sommigen maken zich gewoon niet zo druk en laten het op zich af komen. Ze vinden de dilemma's van andere ouders rond de schoolkeuze overdreven. Al die overwegingen, de wachtlijsten, drie jaar van tevoren alles moeten plannen, elk incident met een loep uitvergroten, daar hebben zij niet zo veel begrip voor. Zo hanteren de ouders verschillende strategieën. De ene groep zorgt er zelf voor dat de school beter aan hun verwachtingen voldoet. De andere groep heeft geen vooraf vast omliggende verwachtingen. Ze laat het meer op zich afkomen en is tevreden zoals de situatie nu is.

"Mijn partner zei, joh, met die kinderen [allochtone buurtkinderen] heb ik vroeger altijd gespeeld. We gingen voetballen en auto's bouwen. We waren altijd buiten. En dan is het net de mentaliteit of de houding die je hebt. Als je angstig bent of heel terughoudend dan ben je eerder het pispaltje van de

straat. [...] Als je bekend bent met je omgeving dan voel je je daar ook beter in. Dat miste ik zelf in de Vrije School, dat je daar niet zo'n divers publiek hebt, dat je daar niet alle aspecten leert kennen. Je moet af en toe ook voor jezelf opkomen. En weten hoe je je in bepaalde culturen moet gedragen.”
(moeder, 8a)

Sommige ouders van dit type wonen in een buurt met een goedkoper koop- en huursegment. Deze ouders hebben nog een pragmatische insteek met betrekking tot hun schoolkeuze. Zij willen dat hun kinderen in contact komen met kinderen uit de buurt zodat zij zich 'op straat' kunnen handhaven. De kinderen moeten een beetje 'streetwise' worden. De ouders zelf beschouwen het ook als een mogelijkheid om met andere ouders in de buurt in contact te komen zodat zij weten wat er speelt en weet wie men kan aanspreken. Dat geeft vertrouwen maar ook meer mogelijkheid tot interventie. Zij willen dat hun kinderen niet angstig in de stad opgroeien en zich weten te handhaven.

6.5 De ideale school: dienstverlener of partnerschap

Eerder is uiteengezet dat het beeld van de ideale school afhankelijk is van het referentiekader van de ouders, de bereidheid om buiten de eigen sociale klasse contacten aan te gaan en de manier waarop de ouders omgaan met maatschappelijke risico's. Voor de eliteschool-ouder moet de school passen bij de welgestelde buurten van Kralingen. De ideale school heeft een homogene leerlingpopulatie bestaande uit kinderen van hoger opgeleide Nederlandse ouders. Daarnaast verkeert de eliteschool-ouder liever in eigen kring en mijdt hij maatschappelijke risico's. De ouderinitiatief-ouder kiest daarentegen een school die past bij het multiculturele karakter van Rotterdam. Hij heeft de voorkeur voor een school die midden in de samenleving staat, waarin kinderen uit alle lagen van de bevolking vertegenwoordigd zijn. Een gemengde school is volgens deze ouder niet risicovoller dan een witte school. Hij relativeert de invloed van de basisschool en stelt dat geen enkele school zekerheid kan bieden. De verantwoordelijkheid voor de opleiding van de kinderen ligt thuis.

Daarnaast verschillen de types ouders van mening over de te verwachten onderwijsprestaties en het leerniveau van een school. De eliteschool-ouder is ervan overtuigd dat de prestaties van zijn kind beïnvloed worden door de leerlingsamenstelling van de klas terwijl de ouderinitiatief-ouder van mening is dat dit weinig invloed heeft op de leerprestaties en dat de thuissituatie het belangrijkste is. De eliteschool-ouder oriënteert zich naast de leerlingsamenstelling op basis van meetbare resultaten, zoals de citoscore of de uitstroom naar het voortgezet onderwijs. De ouderinitiatief-ouder hecht minder waarde aan meetbare resultaten en vindt dat door de nadruk op resultaten teveel druk op kinderen wordt gelegd. Dit kan ertoe leiden dat kinderen met tegenzin naar school gaan en vooral gestresst raken. Daarom benadrukt dit type ouder het belang van brede school activiteiten, creatieve vakken en een goed docententeam. Daarbij hoort ook een lesmethode, die elk kind op zijn eigen niveau stimuleert.

Kwaliteit van het onderwijs

De eliteschool-ouder

“Dat beeld van de school [Kralingse Schoolvereniging] is scherp. Bij de positionering leggen ze wel de nadruk op het behalen van goede resultaten, dat vind ik wel. En daar zijn ook mensen die zeggen, het mag wel iets gezelliger en warmer en creatiever. Als er geknutseld wordt gaat dat allemaal volgens

vaste richtlijnen. Mensen die zich niet thuis voelen bij dit beeld gaan ook niet naar deze school. Dat selecteert heel erg.” (moeder, 2a)

De eliteschool-ouder wil zichzelf met de school kunnen identificeren. De reputatie van een school is daarom belangrijk. De reputatie zorgt er ook voor dat er alleen bepaalde ouders voor deze school kiezen, op deze manier blijft de kwaliteit van de school gewaarborgd. De school trekt ouders aan die goede onderwijsresultaten belangrijk vinden en dat zorgt voor de juiste sfeer op school waarin de nadruk op hoge prestaties ligt.

“Het niveau van het onderwijs wordt toch bepaald door het gemiddelde van de leerlingen. Er is natuurlijk wel een genetische relatie tussen het niveau van de ouders en de kinderen, de voorspelling was dat het gemiddelde intelligentieniveau op de Kralingse School hoger zal zijn dan op de Arentschool. Dan zal ook het niveau van onderwijs hoger zijn, zo heb ik het toen beredeneerd.” (vader, 6b)

Voor de eliteschool-ouder is een van de belangrijkste criteria voor de schoolkeuze de samenstelling van de leerlingenpopulatie. Naast het sociale aspect is de samenstelling een meetlat voor de kwaliteit van de school en een voorspeller voor een hoog leerniveau. Kinderen van hoogopgeleide ouders presteren over het algemeen beter in het onderwijs, het leerniveau in een klas zal dan hoger zijn, zo redeneren de ouders. Dat stimuleert enerzijds de eigen kinderen om beter te leren, anderzijds zal de leerkracht de lesstof aan het hoge leertempo en niveau van de klas aanpassen en meer van de kinderen verwachten. Dat heeft een tweevoudig effect, het onderwijs wordt uitdagender, de eigen kinderen worden hierin meegetrokken.

“Het percentage dat gaat naar hoger onderwijs was voor mij belangrijk. Dat was bij de Kralingse Schoolvereniging veel hoger. Dat was het beste hier in de buurt. Waarom zou ik voor mijn kinderen niet het beste kiezen. Ik hoorde dit al op de peuterspeelzaal. Alle kinderen van de Kralingse School gaan later naar de Universiteit. Dat vind ik prima, dat is wat ik wil. Wat ze ervan maken moeten ze zelf weten. Maar ik wil dat ze de beste kans krijgen die er is. Ik ben de eerste in de familie die naar een Universiteit ging, dus voor mij is opleiding heel belangrijk.” (moeder, 3a)

Een andere onderbouwing voor de kwaliteit van de school is een constant hoge uitstroom naar het voorbereidend wetenschappelijke onderwijs (VWO). Hoewel dit type ouder over het algemeen het verband legt tussen opleidingsniveau van de ouders en het te verwachten niveau van de kinderen redeneert hij niet andersom. Een hoge uitstroom naar het VWO is op basis daarvan namelijk te verwachten. Voor de ouder is een hoge citoscore of uitstroom naar het gymnasium daarentegen een bewijs voor de goede kwaliteit van de school en niet het effect van het grote aantal kinderen met hoogopgeleide ouders.

“Wat we ook erg vinden is dat 70% ging naar het VMBO [uitstroom Arentschool in 2010], dat stoot mij tegen de borst. De Cito-toets is niet zo goed. Dat is logisch - maar je stuurt je eigen kind ook naar die school. Hoe reageert mijn dochter daarop? Weet je wel, past zij zich makkelijk aan, laat zij zich meetrokken. Moet zij juist niet in een klas waar het niveau hoger is en zij mee wordt gesleurd. Het is een klas met overwegend allochtone leerlingen. Hebben die een taalachterstand en heeft dat invloed op haar? Dat zijn toch allemaal overwegingen die je meeneemt. Elke ouder wil het allerbeste voor zijn

kind en dat het allerbeste onderwijs voor zijn kind gegeven wordt. Dat er alles uit wordt gehaald. Daar gaat het om.” (vader, 5b)

Zo belangrijk als de eliteschool-ouder de invloed van goed presterende kinderen op het niveau van de eigen kinderen acht, zo zeer vreest hij de negatieve invloed van laag presterende kinderen, vooral op het gebied van taalvaardigheid. De vrees van de ouder is dat de taalvaardigheid van de eigen kinderen niet voldoende wordt gestimuleerd en zij slechte taal, zoals straattaal of taalfouten overnemen. Ook kan het zijn dat de kinderen zich aan een laag niveau aanpassen en opzettelijk of uit gemakzucht minder hun best doen. Kinderen willen niet opvallen, als iedereen in de klas een slecht cijfer haalt zal het eigen kind zich misschien hieraan aanpassen. Enkele ouders hebben zelf een soortgelijke ervaring in hun eigen jeugd meegemaakt. Zij verveelden zich op een dorpschool en hoefden geen moeite te doen om goede cijfers te halen. Dat maakte ze ook tot een buitenbeentje op de school met gemiddeld laag presterende leerlingen. Later op de middelbare school hadden zij problemen, omdat ze niet gewend waren zich in te spannen.

De ouderinitiatief-ouder

“Het ligt toch aan jezelf. De kinderen moeten het zelf doen, het thuis is belangrijk, de ouders. Het is toch totale onzin dat een kind zich aan zijn vriendjes in de klas moet optrekken, thuis moet je het ondersteunen, maar uiteindelijk moet hij het zelf doen. De school kan dat stimuleren. Ze kunnen hem misschien wel een niveautje hoger trekken, maar de rol is toch beperkt. Het werkt toch ook niet meer zo dat de hele klas klassikaal onderwijs krijgt en ze zo lang doorgaan totdat iedereen dezelfde tafel kan rekenen.” (vader,13b)

De ouderinitiatief-ouder gaat ervan uit dat het leerniveau van andere leerlingen weinig tot geen invloed heeft op de cognitieve vaardigheden van hun eigen kinderen. De les wordt tenslotte door de juf of de meester gegeven en niet door de andere leerlingen. Een goede leerkracht kan een kind motiveren zijn best te doen, een hoog gemiddeld niveau is daar geen garantie voor. De ouder benadrukt dat hij veel vertrouwen heeft in het team en dat dit voor een belangrijk deel ook hun keuze heeft beïnvloed. Daarom beoordeelt de ouderinitiatief-ouder de docenten op enthousiasme, openheid en de manier waarop zij kinderen op een positieve manier benaderen. Juist het feit dat deze juffen en meesters met zo veel enthousiasme les geven aan een zwarte school is een verdere onderbouwing voor de bevoegenheid van de leerkrachten. Lesgeven op een zwarte school lijkt de ouderinitiatief-ouder uitdagender omdat er meer verschil in achtergrond en niveau tussen de leerlingen zit. Leerkrachten die het makkelijk willen hebben geven les aan een witte school.

“Ik zie soms ouders op het schoolplein die tellen blonde kindjes. Als het maar twee of drie zijn is het keihard een zwarte school met taalachterstand. Die kijken niet verder dan hun neus lang is. Kijk maar naar de Erasmus Universiteit, rechten of bedrijfskunde. Heel veel Turkse en Marokkaanse studenten. Daar zou toch ook niemand zeggen het is een zwarte school met taalachterstand. Maar een donker jongetje van zes of zeven is een achterstandsleerling” (Moeder,13a)

Ouders die niet voor een gemengde school kiezen noemen vaak het slechte taalniveau van allochtone kinderen en ouders als reden om deze scholen te mijden. Volgens de ouderinitiatief-ouder valt het taalniveau best mee. Van de allochtone ouders op de school zijn er veel in Nederland

geboren, voor hen is Nederlands de eerste taal. Natuurlijk proberen ook deze ouders hun kinderen tweetalig op te voeden. De ouderinitiatief-ouder bekritiseert dat tweetaligheid bij kinderen van een niet-westerse achtergrond als nadeel of achterstand wordt geïnterpreteerd terwijl bij kinderen van ouders met een westerse achtergrond, zoals Fransen of Britten, tweetaligheid juist als een voordeel wordt gezien.

“Ik vind het niet belangrijk om op een lagere school alles tot in de puntjes te meten. Dat vind ik overdreven. Het is toch de verantwoordelijkheid van de ouders om het kind te helpen en te interesseren in de wereld. Je kan niet alles van een school vragen. Een groot deel van de verantwoordelijkheid ligt thuis. Een basisschool is voor de basis: sociale vaardigheden, lezen, schrijven rekenen.” (vader, 4b)

Over de kwaliteit van het onderwijs heeft de ouderinitiatief-ouder weinig twijfels. Hij is van mening dat het onderscheid in kwaliteit van het onderwijs tussen Nederlandse scholen niet erg groot is. Een basisschool is gewoon een basisschool, kinderen moeten goed leren lezen, schrijven en rekenen en dat leren ze op alle Nederlandse basisscholen wel. De meeste scholen werken toch al met dezelfde lesmethodes en houden rekening met niveaunderschillen tussen leerlingen. Lesmateriaal is er standaard in verschillende moeilijkheidsgraden, puur klassikaal onderwijs wordt toch bijna niet meer gegeven. Ook werkt de meerderheid van de scholen met het cito-volgsysteem zodat alle ouders goed kunnen zien op welk niveau de eigen kinderen zitten.

“Ik kom uit Limburg, uit een klein dorpje. En het niveau daar was bijzonder laag. Er waren één tot twee kinderen op VWO-niveau en er zijn misschien twee naar de havo gegaan. De rest was erg laag. En ik heb me daar ontzettend verveeld maar het is toch redelijk goed gekomen met mij. Ik denk dat de rol die een school speelt niet zo groot is. Daar zijn wij ook nog altijd bij. Sociaal gezien vond ik dat dan veel belangrijker. Het is hier in de buurt, je groet de papa's en mamma's op straat. Het niveau, daar heb ik me nooit zorgen over gemaakt. Het zal misschien wel lager zijn, maar op onze kinderen zal dat geen invloed hebben. Ik ken de betrekkelijkheid van onderwijs wel en ik had vertrouwen in onze kinderen.” (vader, 15b)

Opleiding en ontwikkeling van de kinderen is met name de verantwoordelijkheid van de ouders zelf. Uit deze houding spreekt ook een sterk zelfvertrouwen en een groot vertrouwen in de kinderen. De ouders zijn allen universitair opgeleid en hebben ook voldoende capaciteiten om hun kinderen goed te ondersteunen. De school moet wel een veilige en stimulerende omgeving voor de kinderen bieden zodat ze hun talenten ook goed kunnen ontplooiën. Een kind moet zich op zijn gemak voelen om goed te kunnen leren, het heeft geen zin om prestatie af te dwingen, een kind moet het zelf willen.

Vader: “Dat zou ik onze kinderen niet gunnen, een school waar veel competitie is. Daar verdenk ik dat soort ouders van.” Moeder: “Ja, allemaal A'tjes moeten scoren.” Vader: “Iedereen jaagt elkaar voort, terwijl ik denk, na ja ... “ Moeder: “Stressschool!” Vader: “Daar moeten ze toch ook gewoon ontspannen. Ik weet het niet, ik heb nooit op zo'n school gezeten. Maar dat zou ik echt niet willen.” (ouders, 7ab)

De ouderinitiatief-ouder heeft de voorkeur voor een kindgerichte, gedifferentieerde lesmethode waarin kinderen zo veel mogelijk zelf kunnen aangeven hoeveel zij aankunnen. Elk kind moet zonder

prestatiedruk op zijn eigen niveau kunnen leren. Het stimuleren van onderlinge concurrentie is slecht voor de kinderen, kinderen moeten positief gestimuleerd worden. Men gaat er wel van uit dat de eigen kinderen beter leren dan gemiddeld, daarom is het voor de ouder belangrijk dat er voldoende uitdaging voor zijn kinderen in het onderwijs zit.

“Alle kinderen krijgen hetzelfde materiaal, alle kinderen krijgen ster-, maan- en zonopdrachten. Maar niet alle kinderen doen dat op hetzelfde niveau, dus in plaats van zon 1 krijg je zon 10. Maar dat weten zij niet van elkaar, zij heeft het er nooit over. Dat maakt niet uit - iedereen doet het goed. De docenten hier zijn zo goed. Ze geven gewoon een goede boodschap: wat je ook doet, je mag er zijn. Want het is niet of als je huilend naar huis komt, mama ik ben maar een maankindje” (moeder,1a)

De ouderinitiatief-ouder keert zich fel tegen competitie en prestatiedruk. Dit is een maatschappelijke ontwikkeling die te ver is doorgeslagen. Kinderen worden op allerlei manieren onder druk gezet. Ze moeten goede cijfers halen, sociaal competent zijn, sporten en een instrument spelen. Op een eliteschool moeten kinderen nu alvast een cv en goede netwerken opbouwen. Ouders op elitescholen zetten de lat te hoog, vindt de ouderinitiatief-ouder. Ook de hysterie rond het lotingsysteem en de wachtlijsten in Kralingen zijn hier een uitwas van. De prestatiedruk beperkt zich volgens de ouder niet alleen op de leerprestaties maar zet zich door naar vrijetijdsbesteding. Ouders proberen zoveel mogelijk speelafspraken te plannen en kinderen moeten meerderde naschoolse activiteiten volgen. Hiervoor heeft dit type ouder weinig begrip.

“Ik denk dat de schoolkeuze ook samenhangt met een verschillend wereldbeeld. Ik denk dat sommige ouders de druk hoger kunnen opvoeren bij hun kinderen. Ze verwachten meer van hun kind, je moet goed presteren, je moet dit, je moet dat. En als ik dan naar mezelf kijk dan denk ik, je moet ook een beetje los kunnen laten en kijken waar je kind goed in is. [...] Ik denk dat dit het verschil is, dat andere ouders meer van zo'n kind verwachten. Bijvoorbeeld als ze niet studeren zullen ze niet gelukkig worden en dan komt het nooit meer goed.” (vader,1b)

Als ouder moet men ook kunnen loslaten. Een kind moet de ruimte krijgen zichzelf te ontwikkelen. Druk uitoefenen werkt contraproductief, dat leidt later alleen maar tot problemen. Sommige ouders van dit type berichten dat zij zelf hebben ervaren dat presteren niet alles is. Ze zijn van huis uit in hun jeugd onder druk gezet. Deze ervaring willen ze hun eigen kinderen besparen. Een vader is psycholoog en behandelt regelmatig patiënten met burn-out klachten. Hij geeft aan dat de geschiedenis van zijn patiënten de schoolkeuze voor zijn eigen kinderen mogelijk heeft beïnvloed. Veeleisendheid kan ook tot veel problemen leiden. Hij wil zijn kinderen niet meegeven dat ze aan te veel verwachtingen moeten voldoen.

Relatie met school

De eliteschool-ouder

“Het zijn bijna allemaal WO gestudeerde ouders. Ik denk wel 80%. Dat geeft wel een bepaalde cultuur op school. Ze zijn allemaal bezig met het niveau van de school en bemoeien zich ook met het niveau van de school.” (moeder, 2a)

De eliteschool-ouder vertrouwt een groot deel van de ontwikkeling van zijn kinderen toe aan de school en verwacht dat de school hiermee zorgvuldig omgaat. Het is de opgave van de leerkrachten en niet van de ouders goed onderwijs te geven, de school is in deze de professional en moet dit ook uitdragen. Dit type ouder kiest voor een vastomlijnd profiel dat niet te zeer aan verandering onderworpen is en een bepaalde kwaliteit levert. De school moet ervoor zorgen dat de kinderen een zo hoog mogelijk niveau halen zodat zij verzekerd zijn van de best mogelijke startpositie. De eliteschool-ouder legt de nadruk op de cognitieve ontwikkeling en het behalen van goede leerresultaten. De school is voor de opleiding van de kinderen en geen gezellig ontmoetingspunt voor de ouders, het is tenslotte geen buurtcentrum.

“Ik hoorde veel mensen van andere scholen zeggen, oh Kralingse Schoolvereniging, dat is een beetje kaal, dat klopt. Maar ik kies geen school voor de gezelligheid. Het is een school, ik kies voor de opleiding, de inhoud, het programma.” (moeder, 3a)

Naast de cognitieve ontwikkeling leggen de ouders ook andere opvoedkundige taken bij de school neer. Ze verwachten dat een school optreedt tegen ouders die een slecht voorbeeld geven door bijvoorbeeld te laat te komen of door snoep en ongezonde snacks mee te geven. Een school moet duidelijke regels opstellen en deze ook handhaven.

“Voor de lunch zie ik bij ons [Arentschool] kinderen met een zak chips. Dat mogen ze dan niet eten maar leg dat maar eens uit. En na school eten ze het toch. Staat ook gewoon in de huisregels dat het niet mag maar daar doet de school niets mee. Dat is echt opvallend, met hoeveel snoep ze naar huis komt. Doe daar iets aan als school.” (vader, 5b)

Ook het geven van goed onderwijs en strikte handhaving van regels hoort een school ook goed georganiseerd te zijn, hierbij hoort ook een gepaste communicatie. De ouders willen op niveau worden aangesproken, dat houdt in, dat de school op een zakelijke manier communiceert. Op sommige scholen is het volgens de eliteschool-ouder gebruikelijk ouders in ‘Jip en Janneke-taal’ te benaderen zodat ook de laagopgeleide ouders de boodschap begrijpen. Hieraan storen deze ouders zich. Een school moet het goede voorbeeld geven.

“Kinderen hebben hun eigen boeken, er is een computerlokaal, ze krijgen computerles, ze hebben natuurlijk schoolreisjes, dat is alles in de prijs inbegrepen. Wat je ook hebt, alles wordt vanuit school geregeld. Natuurlijk zijn er ook ouders die betrokken zijn, maar vanuit de school is alles geregeld. Je hoeft vrijwel niets te doen, ze komt eruit en is klaar. Voor ons is het een stuk gemak en het is wel prettig om te weten dat ik geen slecht geweten moet hebben omdat ik niet mee kan doen. Het is gewoon geregeld.” (vader, 11b)

De eliteschool-ouder gaat ervan uit dat de school in principe alles wat tijdens schooltijd gebeurt zelf regelt. Het schoolgeld mag dan wel een beetje hoger zijn, hij betaalt graag voor het totaalpakket. Natuurlijk is ouderbetrokkenheid gewenst en wordt er wel eens gevraagd om bij bepaalde activiteiten mee te helpen, maar het hoeft niet. Vooral ouders die van de Arentschool naar de Kralingse Schoolvereniging zijn gewisseld geven aan dat ze nu geen slecht geweten meer hebben ten opzichte van andere ouders omdat ze door hun werk niet in staat zijn heel actief op de school mee te werken.

De ouderinitiatief-ouder

“Ik zou het zelf nooit meer anders willen, ik wil niet deel uit maken van een school waar ik eigenlijk alleen maar passant ben. Ik ben één van de bouwers van school, daar ben ik elke dag trots op, daar denk ik elke dag aan.”(moeder,16a)

De ouderinitiatief-ouder is van mening dat hij thuis een grote verantwoordelijkheid heeft bij de ontwikkeling van zijn kind. Daarom vindt hij ouderbetrokkenheid en de mogelijkheid invloed uit te oefenen op de school bijzonder belangrijk. Hij engageert zich in het ouderinitiatief, is actief in de medezeggenschapsraad, in de overblijfcommissie of helpt mee als klasse-ouder, voorleesouder of op sportdagen. Niet alle ouders zijn even actief op school maar iedereen stelt het op prijs dat de school ouderbetrokkenheid bevordert en dat men met opmerkingen welkom is. Enerzijds vinden ouders betrokkenheid belangrijk vanuit een verantwoordelijkheid voor hun kinderen, zij moeten zich thuis voelen en een moeder of vader die regelmatig meehelpt op school ondersteunt dit. Anderzijds wil men de kinderen een goed voorbeeld geven, het is goed zich voor gemeenschappelijke doelen in te zetten.

“Ouderbetrokkenheid vind ik belangrijk. Je leert je kind wat je zelf doet. Als je jezelf inzet voor de maatschappij, ziet je kind dat sociale inzet belangrijk is. Dat ze vanuit school zien dat dit aangemoedigd wordt, ik denk dat dit heel belangrijk is voor een kind. Voor mezelf ook.” (moeder,1a)

De school is een project waarin men actief kan meewerken. Zo is een ouderinitiatief wellicht een extreme vorm van ouderbetrokkenheid maar geeft ook invulling aan het verantwoordelijkheidsgevoel dat ouders voor hun kinderen hebben. Zij willen een actieve bijdrage geven aan de opleiding van hun kinderen en zien de school meer als partner.

“Het beeld wat me wel heel erg aansprak bij de Arentschool is dat je daar meer invloed hebt dat je met elkaar dat proces doorgaat. Je bent veel meer betrokken. De Kralingse Schoolvereniging staat al meer dan 120 jaar als een huis en je doet eraan mee maar je maakt de school niet echt voor je gevoel. Terwijl dat gevoel had ik bij de Arentschool destijds wel.” (moeder, 2a)

Opvallend is dat de ouderinitiatief-ouder veel capaciteiten in huis heeft om projecten goed op te zetten. Van de initiatieffase, communicatie, management, planning, marketing, financiën, vormgeving, website kan hij alles zelf regelen. De opzet van alle ouderinitiatieven is professioneel, ouders beschouwen het als persoonlijke uitdaging om het project te laten slagen. Veel ouders hebben een eigen bedrijf en nemen het werk voor het initiatief op in hun professionele portefeuille en communiceren over het initiatief in professionele netwerken, zoals LinkedIn.

“Ik wil ook dat mijn dochter naar een school gaat waar ik het idee heb dat het een veilige omgeving is en dat creëert voor mij veiligheid dat ik hierin betrokken mag zijn en dus weet waar het heen gaat. Vaak weten ouder bij basisscholen weinig wat er gebeurt achter de gesloten deuren. En doordat er zoveel toenadering naar ouders toe gedaan wordt krijg je een duidelijk beeld welke richting ze op willen.” (moeder,1a)

Een ander motief betrokken te raken op school is het creëren van een gevoel van veiligheid voor het kind. Volgens een moeder kan men als ouders het goede voorbeeld geven. Op het moment dat een kind ziet dat men actief is op school zal het zelf ook makkelijker integreren. Het voelt zich niet alleen gelaten en heeft meer zelfvertrouwen. Daarnaast is de grote ouderbetrokkenheid ook een vorm van risicobeperking. Door de kwaliteit of het aanbod van de school te verbeteren wordt de school ook aantrekkelijker voor nieuwe ouders. De toestroom van nieuwe ouders is belangrijk voor het voortbestaan van de school als gemengde school. Ouders die de school ontevreden verlaten kunnen al gauw een sneeuwbaaleffect losmaken.

7 *Samenvatting en conclusie*

Deze scriptie wil inzicht geven in de beweegredenen van Nederlandse middenklasseouders om wel of niet deel te nemen aan een ouderinitiatief om een zwarte school te mengen. Over het algemeen mijden middenklasseouders etnisch en sociaal gesegregeerde scholen en zoeken zij naar een match tussen school en thuis (Carl Bagley, Woods, & Glatter, 2001; Ball e.a., 1996; Jongejan & Thijs, 2010; Karsten e.a., 2003). Toch zijn er middenklasseouders die onder bepaalde voorwaarden voor een dergelijke school kiezen, bijvoorbeeld door met een aantal gelijkgezinden een ouderinitiatief op te zetten. In de literatuur zijn veel theorieën over de middenklasse te vinden (Power & Whitty, 2002). De middenklasse is geen homogene groep maar is te verdelen in subcategorieën, bijvoorbeeld op basis van economische positie of beroepsgroepen. Sommige onderzoekers stellen dat er ook een progressieve middenklasse bestaat die zich onderscheidt door een ander wereldbeeld (Reay e.a., 2008). De ideale vindplaats voor leden uit de progressieve middenklasse zijn volgens deze auteurs 'urban comprehensives', etnisch en sociaaleconomisch gemengde scholen in de urbane context. In deze scriptie wordt nagegaan of ook onder Nederlandse ouders denkbeelden en overtuigingen zijn te vinden die afwijken van denkbeelden die over het algemeen aan de middenklasse worden toegeschreven en wordt er gezocht naar een sociologische verklaring voor de affiniteit van sommige ouders met het ouderinitiatief en van andere ouders voor de afwijzing daarvan.

De invloed van lokale factoren

Lokale factoren zijn bij de schoolkeuze van grote betekenis. Niet alleen nationale wetgeving en beleid maar ook de wijk waarin men woont beïnvloeden het keuzegedrag van ouders (Ball & Vincent, 2007; Raveaud & van Zanten, 2007; Savage e.a., 2005). In Nederland is door de vrijheid van onderwijs een groot aanbod aan verschillende scholen van een bepaalde religieuze of levensbeschouwelijke richting ontstaan. Hoewel Nederlandse ouders over het algemeen een basisschool kiezen die redelijk dicht bij huis ligt (Denesse e.a., 2005), hebben de meeste ouders nog steeds de keuze uit verschillende scholen op bereikbare afstand. Dat is zeker in de stedelijke context het geval waar, afhankelijk van de woonbuurt, in de schoolkeuze de scholen van meerdere wijken kunnen worden betrokken. Op deze wijze ontstaat door de vraagzijde van ouders en de aanbodkant van de scholen een lokale onderwijsmarkt (Agirdag e.a., 2012; Ball, 2003) waarin ouders de naar hun mening beste school voor hun kind kunnen kiezen. Deze situatie doet zich ook in de Rotterdamse wijk Kralingen voor, waar dit onderzoek heeft plaatsgevonden. De plekken op de drie populaire witte scholen in de wijk zijn onder middenklasseouders zo gewild, dat om deze geloot moet worden. Een aanvullende beperking is het postcodebeleid van twee scholen. Ouders en hun kinderen worden zo onderlinge concurrenten op de lokale onderwijsmarkt (Ball, 2003). Als middenklasseouders geen plek op een van de witte scholen in de buurt kunnen bemachtigen moeten zij over alternatieve strategieën nadenken. Er zijn twee strategieën die door de ouders worden toegepast.

Een mogelijkheid is voor een witte school verder weg te kiezen, bijvoorbeeld in de naastgelegen wijk Prinsenland of in het Centrum. Een tweede strategie is de keuze voor een zwarte school in de wijk. De drempel om alleen voor een zwarte school te kiezen is voor de meeste ouders te hoog. Door gezamenlijk af te spreken zijn sommige middenklasseouders bereid om zich op een zwarte school in te schrijven. Een momentum om gezamenlijk op een school in te schrijven ontstaat door het lotingsysteem op de populaire witte scholen. De loting van de drie scholen vindt in dezelfde periode

plaats. De datum is een belangrijk gesprekstema onder middenklasseouders, ze weten van elkaar wie er wel of niet is ingeloot en op welke plaats zij op de wachtlijsten staan. In deze context is het mogelijk om een groep ouders te werven met het doel zich aan te sluiten bij een ouderinitiatief op een zwarte school in de wijk. De werving verloopt via mond op mond reclame, posters in het raam van het eigen huis of via peuterspeelzaal en crèche. Ook ondersteunt een witte school het initiatief door uitgelote ouders naar de school met een ouderinitiatief door te verwijzen.

Middenklasseouders vrezen dat hun kinderen op zwarte scholen met te veel achterstandsleerlingen in een klas komen en daar zowel sociaal als ook op leerniveau geen aansluiting kunnen vinden. Om tegenmoet te komen aan de bezorgdheid van middenklasseouders reguleren scholen met een ouderinitiatief de toestroom van kansarme leerlingen. De scholen hebben gescheiden inschrijflijsten voor kansarme en kansrijke leerlingen en ook voor de klassen wordt met de ouderinitiatief-ouders een verdeling van de leerlingen afgesproken. Op deze manier proberen scholen voor hoger opgeleide middenklasseouders de drempel te verlagen. De gescheiden wachtlijsten hebben nog een andere functie. Het geval van de Nieuwe Park Rozenburgschool laat zien dat de wachtlijsten ook nodig zijn om een school gemengd te houden. De plekken voor kansarme kinderen worden ook vrij gehouden nadat de inschrijftermijn is verstreken. Zo kunnen lager opgeleide ouders, die zich vaak later inschrijven, nog steeds een plek op de school krijgen.

Desondanks is voor sommige middenklasseouders een zwarte school (met ouderinitiatief) de tweede keuze en proberen zij alsnog via de wachtlijsten op een van de populaire scholen terecht te komen. Dit zorgt voor veel wisselingen en doorstroming, vooral in de eerste drie leerjaren. Zo blijft de lokale onderwijsmarkt dynamisch en zijn ouders soms jarenlang met de schoolkeuze bezig. Er zijn ook middenklasseouders die door het ouderinitiatief direct voor een zwarte school kiezen en zich niet meer inschrijven op een van de populaire witte scholen. Dit zijn ouders die in de buurt van de school wonen en zich door de school aangesproken voelen. Zonder het initiatief hadden zij niet voor deze school gekozen. Deze ouders blijven over het algemeen op de school. Het lotingsstelsel zorgt dus wel voor een momentum om een ouderinitiatief op te starten. Wil men een school blijvend mengen, dan heeft men vooral ouders uit de buurt nodig die direct voor deze school willen kiezen. Het is belangrijk dat de school in een buurt staat die voor middenklasseouders goed bereikbaar is.

Typen ouders

In deze scriptie is ervoor gekozen de ouders te onderscheiden op basis van twee typen: de eliteschool-ouder en de ouderinitiatief-ouder. De schoolkeuze van de eliteschool-ouder komt overeen met het schoolkeuzegedrag van middenklasseouders dat uit de literatuur bekend is (Ball, 2003; Coenders e.a., 2004; Karsten e.a., 2003). De ouderinitiatief-ouder wijst scholen met te veel allochtone leerlingen af en heeft de voorkeur voor een school met voldoende andere middenklasseouders, waardoor volgens hem de nadruk ligt op het behalen van goede onderwijsresultaten. Daarnaast is het contact met gelijkgezinde ouders op de school belangrijk voor het onderhouden en uitbreiden van sociale netwerken en de bevestiging van gedeelde normen en waarden. De eliteschool-ouder wil de positie van zijn kinderen via het onderwijssysteem veilig stellen en mijdt daarom potentiële risico's voor het onderwijssucces zoals kinderen met een taalachterstand. Vanuit maatschappelijk perspectief vindt ook de eliteschool-ouder gemengde scholen beter, maar als het om het eigen kind gaat, maakt hij een keuze waarin de eigen belangen het beste gediend zijn.

De ouderinitiatief-ouder wijkt daarentegen op sommige punten af van dit patroon. Sommige onderzoekers stellen dat er ook een progressieve middenklasse bestaat die andere overtuigingen en denkbeelden heeft (Oria e.a., 2007; Raveaud & van Zanten, 2007; Reay e.a., 2007, 2008). Volgens de onderzoekers zijn deze ouders in hogere mate maatschappelijk betrokken, staan zij positief tegenover de multiculturele samenleving en leggen zij de nadruk op persoonlijke ontwikkeling van hun kinderen. Ook beschikken deze ouders over veel sociaal en cultureel kapitaal die zij op de school enerzijds inzetten om een goede positie voor hun kinderen op de school te waarborgen en anderzijds gebruiken om de kinderen thuis aanvullend te stimuleren. De progressieve middenklasse is volgens de onderzoekers vooral te vinden in bepaalde beroepen zoals creatieve beroepen, beroepen in de zorg- en welzijnssector of de publieke dienst.

Deze stellingen komen deels overeen met de resultaten uit deze scriptie. De ouderinitiatief-ouder heeft de voorkeur voor een school die meer of minder een afspiegeling vormt van de wijk of de stad waarin men leeft. De ouderinitiatief-ouder heeft een meer kosmopolitisch wereldbeeld dan de eliteschool-ouder. Hoewel deze culturele uitwisseling en gemengde scholen ook belangrijk vindt, is hij in het alledaagse leven minder bereid ook met de negatieve verschijnselen van een multiculturele samenleving in aanraking te komen. De ouderinitiatief-ouder vindt het daarentegen belangrijk actief betrokken te zijn. Hij voelt zich zelf onderdeel van deze samenleving. Uit het onderzoek kwam ook naar voren dat de ouderinitiatief-ouder weinig belang hechten aan materiële status en persoonlijke ontwikkeling laat prevaleren.

Terwijl de eliteschool-ouder de keuze voor een zwarte school risicovol vindt, verklaart de ouderinitiatief-ouder dat risico's nu eenmaal horen bij het leven en dat geen enkele school honderd procent zekerheid kan geven. Zij relativiseren de risico's en zijn van mening dat de thuissituatie het belangrijkste is voor de ontwikkeling van een kind. Het thuis of de ouders kunnen de risico's beperken. Zelf beschikken de ouderinitiatief-ouders over veel sociaal en cultureel kapitaal. Velen werken zelfstandig of hebben een eigen bedrijf. De ouders zijn in grote mate ondernemend en zelfbewust, zij geloven dat prestaties uit het kind zelf moeten komen en niet kunnen worden afgedwongen. Dit type ouder legt daarom minder dan de eliteschool-ouder de nadruk op onderwijsprestaties en vindt een brede ontwikkeling van de kinderen belangrijk. Persoonlijk geluk en maatschappelijke betrokkenheid zijn voor de ouderinitiatief-ouder belangrijker dan status door economisch succes of intellectuele prestaties. Toch beredeneert ook deze ouder de schoolkeuze vooral vanuit het voordeel voor de eigen kinderen. Een gemengde school is beter voor het wereldbeeld van de kinderen en bereidt de kinderen beter dan een witte school voor op een multiculturele samenleving. De ouder legt de nadruk op het belang van kleine klassen, een gedifferentieerde lesmethode en goede leerkrachten zodat zijn kinderen voldoende worden uitgedaagd en individuele aandacht krijgen. Ouders zetten hun sociaal en cultureel kapitaal op school in om de positie van de school op de lokale markt te verbeteren en zijn zeer betrokken op school. Dit doen zij enerzijds vanuit een maatschappelijke betrokkenheid maar ook om potentiële risico's te beperken en hun kinderen een veilig gevoel op school te geven. Ook zij vinden de aanwezigheid van een groep gelijkgezinde ouders belangrijk. Dat zorgt enerzijds voor een bepaalde sfeer en anderzijds zijn de contacten met deze ouders belangrijk voor het onderhouden en uitbreiden van de eigen sociale netwerken.

Achtergrondkenmerken ouders

De onderzoeksgroep is klein, daarom kunnen alleen voorzichtige conclusies worden getrokken op basis van achtergrondkenmerken. Er zijn geen verschillen te vinden op basis van sociale klasse of etniciteit. Alle ouders zijn blank en hoogopgeleid, de meeste ouders hebben een universitaire opleiding. De materiële omstandigheden, afgeleid uit woonbuurt, beroep en type huis zijn vergelijkbaar. De meeste ouders zijn tweeverdieners en werken beiden deeltijd. Een aantal ouders is in het buitenland geboren, maar dat is in beide groepen ouders het geval. Ook verschillen op basis van beroepskeuzes, zoals door andere onderzoeker zijn geconstateerd, zijn er onder de respondenten niet te vinden. In beide groepen zijn vergelijkbare beroepscategorieën vertegenwoordigd. Opvallend is echter een hoog aantal zelfstandigen en ondernemers bij de ouders die zich in een ouderinitiatief engageren, maar liefst 50% van de ouders heeft een eigen bedrijf of werkt zelfstandig. Dit is ook door verschillende ouders opgemerkt en in de gesprekken expliciet genoemd. Verklaringen zouden kunnen zijn, dat deze ouders ondernemender zijn, meer risico durven te nemen en afwijkende keuzes durven te maken. Sommige ouders profileren zich ook met de deelname aan het ouderinitiatief op de sociale netwerksite *linkedin* of op de eigen bedrijfswebsite en gebruiken het initiatief als referentieproject voor het eigen professionele netwerk. Werk en privé overlappen elkaar, het slagen van het ouderinitiatief wordt dan des te belangrijker en de inzet groter. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat mensen die in vrije beroepen of als zelfstandig ondernemer werken vaker anderen van hun eigen ideeën moeten overtuigen. Zij hebben wellicht meer talent en ervaring om andere ouders te motiveren om aan een ouderinitiatief deel te nemen en durven daarom een soortgelijk initiatief op te zetten. Ook zijn ondernemers gewent risico's te nemen en kunnen deze waarschijnlijk beter relativeren.

Schoolkeuze in de risicomaatschappij

Opvallend is het verschil in perceptie van risico's bij de typen ouders. Terwijl de eliteschool-ouder het al als risico beschouwt dat zijn kinderen op een gemengde school minder speelafspraken zouden kunnen maken, geeft de ouderinitiatief-ouder juist aan dat het leven nu eenmaal geen zekerheden biedt en dat men zelf de verantwoordelijkheid draagt voor de ontwikkeling van zijn kinderen.

Het begrip *risicomaatschappij* (Risikogesellschaft) is afkomstig van de Duitse socioloog Ulrich Beck (Beck, 1986). Een risico is volgens Beck de verwachting van een negatieve gebeurtenis in de toekomst, dat ons handelen in het heden beïnvloedt. Hij stelt dat huidige risico's zich door hun aard en omvang onderscheiden van de risico's van voorafgaande tijdperken. In het verleden werden risico's verbonden aan het noodlot, zoals hongersnood en ziekte. Huidige risico's zijn het product van beslissingen die met het oog op economische en technische vooruitgang gemaakt worden. De risico's zijn als het ware een bijproduct of consequentie van de technologische vooruitgang. Voorbeelden voor dit soort risico's zijn een nucleaire ramp, natuurrampen veroorzaakt door de opwarming van de aarde maar ook massale werkloosheid en economische crises in een globaliserende wereld waarin nationale wetgeving steeds minder bescherming biedt.

Een centraal kenmerk van huidige risico's is volgens Beck dat er geen objectieve criteria meer zijn om te kunnen bepalen wat wel of niet een risico is. Huidige risico's zijn over het algemeen niet waarneembaar, wat ertoe heeft geleid dat de risicodefinitie beïnvloed is door verschillende belangen, die op hun beurt de wetenschap beïnvloeden, die met haar meetinstrumenten risico's

moet aantonen. Dit heeft geleid tot een overproductie van risico's, die elkaar tegenspreken, aanvullen of met elkaar concurreren. Het probleem is vooral dat er geen eenduidige veroorzaker meer aan te wijzen is. Iedereen zou aan een oplossing moeten bijdragen, maar waar iedereen verantwoordelijk is gaat er ook uiteindelijk niemand meer over. De grote draagwijdte van huidige risico's is een bepalend kenmerk geworden voor de huidige westerse maatschappij. *'Not ist hierarchisch, Smog ist democratisch'* zo luidt een vaak geciteerde uitspraak van Beck. Hij wil hiermee zeggen dat huidige risico's iedereen kunnen treffen ongeacht de maatschappelijke of economische positie. Dat betekent ook dat de verzekering tegen huidige risico's niet meer mogelijk is.

Belangrijk binnen de theorie van Beck is het openbreken van sociale klassenstructuren. In de risicomaatschappij bieden ordenende structuren zoals sociale klasse, beroepsstatus, familiare structuren of geslacht steeds minder zekerheden. Het risico heeft een egaliserende werking, het klassenverschil wordt daarentegen zichtbaar in de omgang met en de definitie van risico's. Een gevolg van het afnemende belang van traditionele sociale structuren is volgens Beck de individualisering. Het individu moet risico's zelf dragen. Dat leidt volgens Beck tot de situatie dat iedereen zijn eigen levensweg moet kiezen om zo goed mogelijk voorbereid te zijn op mogelijke risico's. Beck spreekt in deze context van de 'knutselbiografie' (Bastelbiografie) waarin individuen hun biografie steeds moeten verbeteren om te kunnen anticiperen op veranderingen. Belangrijk bij de biografievorming zijn instituties zoals het onderwijssysteem die het individu voordeel kunnen verschaffen.

Beck's theorie van de risicomaatschappij zou een verklaring kunnen bieden voor de overtuigingen die eliteschool-ouders en ouderinitiatief-ouders aanhalen om hun schoolkeuze te motiveren. De middenklasse kan in de huidige tijd niet meer op haar privileges terugvallen. Sociale klasse biedt geen bescherming meer tegen huidige risico's. Zo kunnen in een geglobaliseerde wereld ook hoog opgeleide leden van de middenklasse werkloos raken en treft een financiële crisis de economische positie van de middenklasse evenzo. De individuele biografie bepaald in grote mate het toekomstige succes. Daarom willen beide typen ouders hun kinderen optimaal voorbereiden, het onderwijssysteem speelt voor beide ouders hierin een belangrijke rol. Het grote verschil tussen de typen ouders ligt in de definitie van risico's. De door Beck geschetste overproductie van risico's kan twee verschillende houdingen tot gevolg hebben: ten eerste kan dit leiden tot een overbescherming en het zo veel mogelijk uitsluiten van potentiële risico's; ten tweede kan het ook leiden tot een risico accepterende en relativerende houding. Twee citaten zijn hier kenmerkend voor de verschillende houdingen ten opzichte van risico's.

"Op dat moment durfde ik dat [ouderinitiatief] niet aan. Ik weet niet hoe het nu zou zijn. Maar ik kies dan toch voor de veiligheid, misschien is het schijnveiligheid. Ik heb vroeger ook marketing gedaan. Als je als inkoper kiest voor IBM dan kan niemand je op je lazer geven dat je de verkeerde keuze hebt gemaakt. Maar als je kiest voor een onbekend merk en dan gaat iets kapot dan roept iedereen, zie je wel! Dat is misschien een beetje laf maar het zijn toch fundamentele keuzes voor je kind."

De eliteschoolouder kiest een school op basis van risicoreductie, hoe groter het schoolaanbod waaruit hij kan kiezen, hoe nauwkeuriger de risico's worden afgewogen. Deze vader vergelijkt de schoolkeuze met de aanschaf van een computer. Uit het totale aanbod wordt de best mogelijke keuze met de minste risico's gemaakt. Door geen risico te nemen kan niemand de ouders achteraf verwijten niet de beste keuze voor hun kind te hebben gemaakt.

“We waren niet zo bang, dat is het vooral. Laat je niet gek maken door al die keuzemogelijkheden. Elke millimeter afwegen, zekerheden willen hebben. Het leven levert geen zekerheden.”

In tegenstelling daartoe accepteert de ouderinitiatief-ouder risico's. Deze horen volgens hem bij het leven, bescherming is maar beperkt mogelijk. In plaats van risico's te mijden pleit deze ouder voor het zo goed mogelijk leren omgaan met risico's. Daarom kiest de ouderinitiatief-ouder juist voor een gemengde school waarin kinderen ervaringen kunnen opdoen waardoor zij later beter in staat zijn zich te redden in de maatschappij. Deze ouder gelooft minder in het belang van sociale klassenstructuren. In de gesprekken wordt benadrukt dat prestaties uit het kind zelf moet komen en dat op de school de nadruk moet liggen op de individuele ontwikkeling van de kinderen. Hoewel deze ouders risico's accepteren sturen ook zij door een bewuste schoolkeuze op de biografie van hun kinderen om deze zo goed mogelijk op mogelijke risico's voor te bereiden.

8 Aanbevelingen

Nederland is op het gebied van onderwijs een van de meest gesegregeerde landen in Europa. Zoals eerder uiteengezet zijn etnisch gemengde scholen belangrijk voor een betere integratie van migrantengroepen. Sociaaleconomisch gemengde scholen met voldoende leerlingen uit de middenklasse kunnen de leerprestaties van achtergestelde groepen verbeteren. Ook kunnen gemengde scholen een positieve invloed op burgerschapsvaardigheden hebben. In een globaliserende wereld is een kosmopolitische houding een voordeel. In steden als Rotterdam bestaat de mogelijkheid toekomstige generaties van verschillende culturen samen naar school te laten gaan, dit creëert een gezamenlijke basis. De maatschappelijke baten van gemengde scholen zijn aldus evident. Er is voldoende aanleiding voor het rijk en gemeenten maatregelen te nemen om segregatie in het onderwijs tegen te gaan. Een goed voorbeeld dat maatregelen ook binnen het huidige juridische kader mogelijk zijn is de gemeente Nijmegen, die sinds een aantal jaren een centrale aanmelding heeft voor alle basisschoolleerlingen. Ouders kunnen binnen dit systeem drie voorkeuren voor een school aangeven.

Uit deze scriptie blijkt dat vooral het opleidingsniveau van de ouders een grote rol speelt in de beeldvorming rond zwarte scholen. De eliteschool-ouders vrezen dat de relatieve onderwijsachterstand van kinderen met laagopgeleide ouders een slechte invloed op de ontwikkelingskansen van hun kinderen heeft. Bovendien kunnen zij moeilijk contact maken met laagopgeleide ouders en geven zij aan zich ongemakkelijk te voelen tussen dit soort ouders. Daarom denken zij dat hun kinderen op een school met veel kinderen uit sociaal zwakkere milieus geïsoleerd raken of gepest worden. Ook voor de ouderinitiatief-ouders is het opleidingsniveau van andere ouders van belang. Voor hen is een goede balans van kinderen met verschillende sociale achtergronden belangrijk. Samen met de schoolleiding maken zij afspraken over de verdeling van kinderen uit sociaal zwakke milieus over de klassen en proberen zij, voor een beter evenwicht, meer hoger opgeleide ouders naar de school te trekken. Tegelijkertijd zien we dat veel zogenoemde zwarte scholen erin geslaagd zijn een deel van de onderwijsachterstanden van migrantengroepen weg te werken. Steeds meer kinderen van voormalige gastarbeiders stromen door naar het hogere voortgezet onderwijs. De discussie over segregatie in het onderwijs moet daarom vooral gevoerd worden rond sociaaleconomische segregatie. Een onderwijssysteem waarin kansrijke kinderen van hoger opgeleide ouders en kansarme kinderen van sociaal achtergestelde ouders al vanaf de basisschool gescheiden van elkaar naar school gaan vergroot de sociale en culturele afstand van deze groepen.

De eliteschool-ouders uit dit onderzoek geven aan dat ook zij zouden willen dat alle scholen gemengder waren. Alleen zijn de scholen in de huidige situatie zo eenzijdig samengesteld dat zij deze scholen als te risicovol voor de ontwikkeling van hun kinderen beschouwen. Zij vinden dat de overheid maatregelen zou moeten nemen om scholen gemengder te maken. Individuele ouders kiezen in de meerderheid voor eigenbelang. Het grote aantal ouderinitiatieven in de grote steden laat echter zien dat er onder hoger opgeleide middenklasseouders draagvlak is voor sociaaleconomisch en etnisch gemengde scholen. Maar ook ouderinitiatief-ouders stellen bepaalde voorwaarden voordat zij voor een soortgelijke school willen kiezen. Op basis van de uitkomsten van deze scriptie worden een aantal aanbevelingen geformuleerd die een bijdrage kunnen leveren voor een betere spreiding van leerlingen op basis van achtergrondkenmerken.

Betere voorlichting

Witte scholen zijn volgens de meeste ouders de betere scholen. Hoewel veel zwarte scholen erin geslaagd zijn een deel van de onderwijsachterstanden van etnische minderheden weg te werken heeft dat niet geleid tot voor een verandering in de beeldvorming rond 'slechte zwarte scholen'. Een betere voorlichting van ouders over de invloed van zowel etnische als ook sociaal-economische leerlingsamenstelling is daarom noodzakelijk. Ook moet de kwaliteit van zwarte scholen beter inzichtelijk gemaakt worden zodat de meeste ouders zwarte scholen niet bij voorbaat afwijzen. De ouderinitiatief-ouders zijn over het algemeen goed op de hoogte van onderzoek over de geringe invloed van de leerlingsamenstelling en kiezen juist voor kwaliteit van het onderwijs omdat zij gericht kijken naar het docententeam, sfeer en lesmethode. Dit laat zien dat goed geïnformeerde middenklasseouders afwijkende keuzes durven te maken. Belangenorganisaties zoals de 'Stichting Kleurrijke Scholen', het Kenniscentrum Gemengde Scholen of de vele ouderinitiatieven werken aan voorlichting voor ouders, door bijvoorbeeld scholentochten te organiseren waarin ouders alle scholen in de buurt gezamenlijk kunnen bezoeken. Deze initiatieven verdienen meer steun van rijk en gemeente, dit vraagt om een wijziging van het rijksbeleid met betrekking tot het tegengaan van segregatie in het onderwijs.

Een inschrijftermijn voor alle basisscholen

Hoger opgeleide ouders informeren zich vroeger dan laagopgeleide ouders over het scholenaanbod in de wijk en zijn beter op de hoogte van bestaande inschrijfprocedures. Dit verschaft deze ouders een voordeel bij populaire scholen waar men zich vaak relatief vroeg moet inschrijven. De gemeente roept ouders daarentegen pas in de loop van het derde levensjaar op hun kind op een basisschool in te schrijven. Voor veel scholen is dat al te laat. Door een inschrijftermijn in te stellen voor alle scholen hebben alle ouders dezelfde kans om een school te kiezen. Dit zou ertoe kunnen leiden dat meer laagopgeleide ouders voor een onder middenklasseouders populaire school kiezen.

Gescheiden inschrijflijsten

Er is een maximale grens voor het aantal kansarme leerlingen per school. Deze grens is gerelateerd aan de bevolkingssamenstelling van de wijk. Ook bij de samenstelling van de klassen dient rekening te worden gehouden met het opleidingsniveau van de ouders. Gescheiden inschrijflijsten voor hoger en lager opgeleide ouders maken het mogelijk om hierop te sturen. Dit neemt voor veel ouders een drempel weg omdat de samenstelling van een school minder afhankelijk is van de dynamiek van de lokale onderwijsmarkt. Witte scholen worden door deze maatregel gedwongen ook ouders van minder kansrijke kinderen te werven en hierin rekening te houden in de inschrijfprocedure.

Gedifferentieerd onderwijs

Een grote zorg van de eliteschool-ouders is een te laag leerniveau waardoor hun kinderen in de ontwikkeling geremd kunnen worden. Ook ouderinitiatief-ouders vinden dat het lesprogramma op een gemengde school voor alle niveaus voldoende uitdagend moet zijn. Gemengde scholen zouden daarom meer gedifferentieerd onderwijs moeten aanbieden, waarin elk kind op eigen niveau kan leren. Er moet zowel aanbod zijn voor bovenpresteerders als ook voor onderpresteerders.

Postcodebeleid

Veel ouders in Kralingen kunnen door het lotingssysteem niet terecht op een buurtschool. De scholen in de betere buurten met veel kinderen van hoger opgeleide ouders zijn zo aantrekkelijk dat ook ouders uit andere delen van de stad zich hierop inschrijven. De scholen zouden een deel van de plekken moeten vrijhouden voor ouders die op een bepaalde afstand van de school wonen of ouders uit de buurt voorrang bij de inschrijving moeten geven.

Ondersteuning ouderinitiatieven

De ontwikkeling van het ouderinitiatief op de Nieuwe Park Rozenburgschool laat zien dat de steun van overheid, schoolbestuur een ouderinitiatief zeer succesvol kunnen maken. Ook andere ouderinitiatieven konden in de beginfase nog rekenen op ondersteuning door de overheid door bijvoorbeeld een financiële bijdrage voor wervingsmateriaal, een website, de organisatie van oudercarroussels of verbetering van de faciliteiten van sommige scholen. Inmiddels is deze steun op veel plaatsen afgebroken en zijn de initiatieven op zichzelf aangewezen. Voor het draagvlak onder ouders en het voortbestaan van de initiatieven is het echter belangrijk dat de inzet van de ouders blijvend gesteund wordt.

9 Literatuur

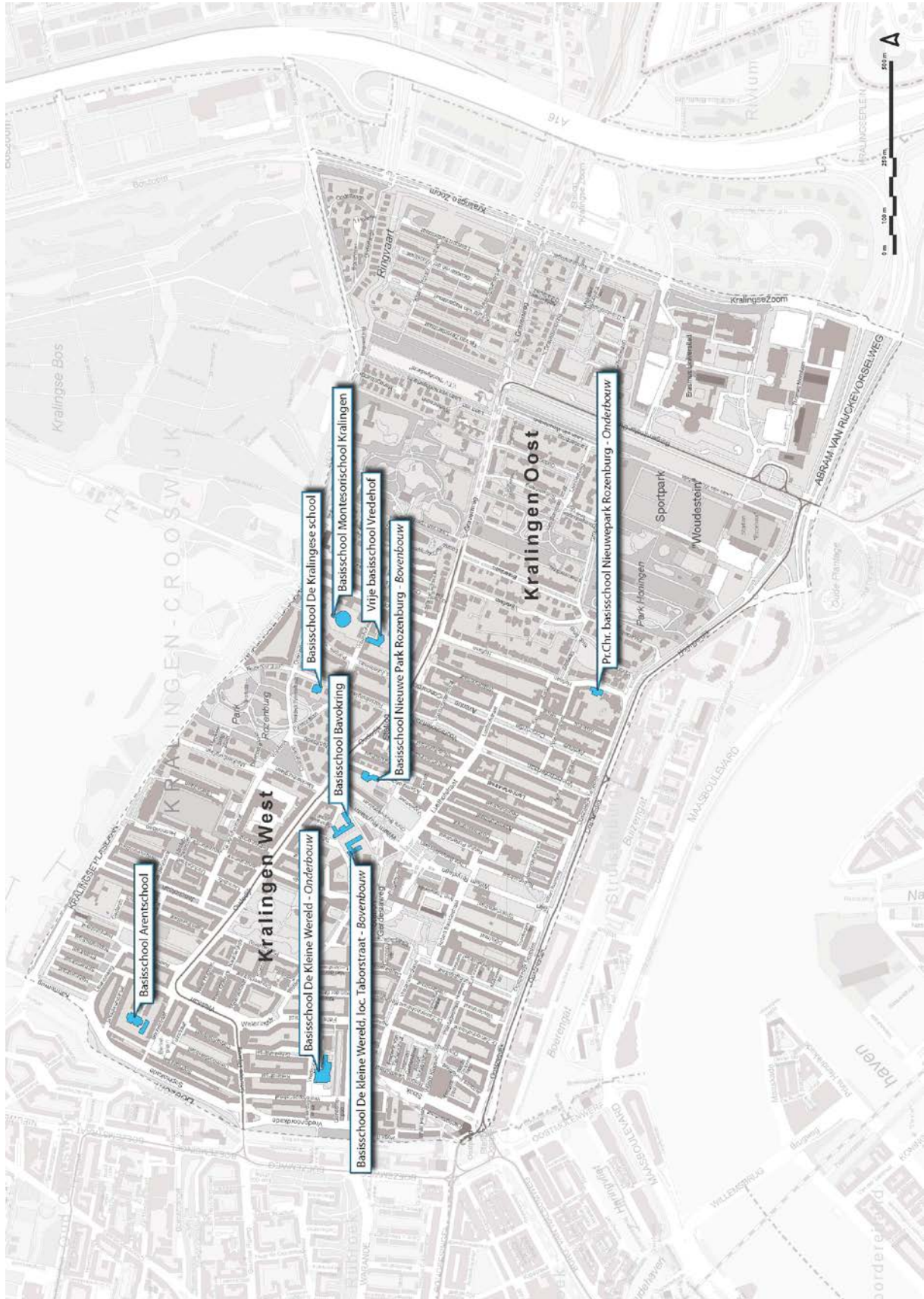
- Agirdag, O., Mahieu, P., Van Avermaet, P., Vandenbroucke, A., & Van Houtte, M. (2012). *Segregatie in het basisonderwijs: geen zwart-wit verhaal*. Antwerpen: Garant Uitgevers nv.
- Bagley, C. (1996). Black and white unite or flight? The racialised dimension of schooling and parental choice. *British Educational Research Journal*, 5(22), 569–580.
- Bagley, Carl, Woods, P., & Glatter, R. (2001). Rejecting schools: towards a fuller understanding of the process of parental choice. *School leadership & management*, 21(3), 309–325.
- Ball, S. (2003). *Class Strategies and the Education Market: The Middle Classes and Social Advantage*. New York: Routledge Falmer.
- Ball, S., Bowe, R., & Gewirtz, S. (1996). School choice, social class and distinction: the realization of social advantage in education. *Journal of Education Policy*, 1(11), 89–112.
- Ball, S., & Vincent, C. (2007). Education, class fractions and the local rules of spatial relations. *Urban Studies*, 44(7), 1175–1189.
- Beck, U. (1986). *Risikogesellschaft : auf dem Weg in eine andere Moderne*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Brink, & Van Bergen. (2012). *Tegengaan segregatie in het basisonderwijs: evaluatie van de OCW-Pilots* (No. 1838). Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Byrne, B. (2009). Not just class: Towards an understanding of the whiteness of middle-class schooling choice. *Ethnic and Racial Studies*, 32(3), 424–441.
- Coenders, M., Lubbers, M., & Scheepers, P. (2004). Weerstand tegen scholen met allochtone kinderen. *Mens en Maatschappij*, 79(2), 124–147.
- De Jong, Ma.-J. (1997). *Grootmeesters van de sociologie*. Amsterdam: Boom.
- Denesse, E., Driessena, G., & Slegers, P. (2005). Segregation by choice? A study of groups-specific reason for school choice. *Journal of Education Policy*, 20(3), 347–368.

- Dijkstra, A. B., Jungbluth, P., & Ruiter, S. (2002). Verzuiling, sociale klasse en etniciteit: segregatie in het Nederlandse basisonderwijs. *Sociale Wetenschappen*.
- Driessen, G., Doesborgh, J., Ledoux, G., Van der Veen, I., & Vergeer, M. (2003). *Sociale integratie in het primair onderwijs*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut/ Nijmegen-Its.
- Gemeente Nijmegen. (2009, februari). Centrale aanmelding basisonderwijs Nijmegen. Gemeente Nijmegen, i.s.m. de Stichting Sint Josephscholen, Stichting Conexus, Stichting Pallas, SIMONscholen, Stichting Christelijke. Verkregen van Centrale aanmelding basisonderwijs Nijmegen
- Gemengde Scholen - Testimonials. (z.d.). Verkregen september 14, 2012, van <http://www.gemengdescholen.eu/public/Testimonials.aspx?id=123>
- Gijsberts, M. (2006). De afnemende invloed van etnische concentratie op schoolprestaties in het basisonderwijs, 1988-2002. *Sociologie*, 2(2), 157–177.
- Gilsing, R., & Tierolf, B. (2010). *Ouders nemen de wijk: in de eigen wijk naar school in gemengde wijken in Utrecht*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Herweijer, L. (2008). Segregatie in het basis- en voortgezet onderwijs. In *Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in sociale cohesie, Sociaal en Cultureel Rapport 2008* (pp. 209–231). Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Herweijer, L. (2011). *Gemengd leren*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Huijnk, W., Dagevos, J., & Gijsberts, M. (2012). *Jaarrapport integratie 2011* (No. 2012-3). Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- ITS, Radboud Universiteit Nijmegen. (2012). *De doelgroepen van het onderwijsachterstandenbeleid: ontwikkelingen in prestaties en het advies voortgezet onderwijs* (No. 34001082).
- Jongejan, D., & Thijs, J. (2010). “Prima, maar niet voor mijn kind”: Opleidingsniveau en houding ten aanzien van zwarte scholen onder autochtone Nederlandse ouders. *Migrantenstudies*, 1.

- Karsen, M., Roeleveld, J., & Van Veen, I. (2011, juni). Effecten van schoolsamenstelling op schoolprestaties in het Nederlandse basisonderwijs. Kohnstamm Instituut Universiteit van Amsterdam.
- Karsten, S. (1994). Policy on Ethnic Segregation in a System of Choice: The Case of the Netherlands. *Journal of Education Policy*, 9(4), 211–225.
- Karsten, S. (2012). Enkele bevindingen uit het segregatieonderzoek in Nederland. Antwerpen: Garant Uitgevers nv.
- Karsten, S., Ledoux, G., Roeleveld, J., Felix, C., & Elshof, D. (2003). School choice and ethnic segregation. *Educational policy*, 17(452).
- Kooij, J. T. (2010). *Kleur bekennen in de Postjesbuurt: een zoektocht naar de verklaring van de schoolkeuze door autochtone middenklasse ouders*. Erasmus Universiteit, Rotterdam.
- McDowell, L., Ward, K., Perrons, D., Ray, K., & Fagan, C. (2006). Place, class and local circuits of reproduction: exploring the social geography of middle-class childcare in London. *Urban Studies*, 43(12), 2163–2182.
- Oria, A., Cardini, A., Ball, S., Stamou, E., Kolokitha, M., Vertigan, S., & Flores-Moreno, C. (2007). Urban education, the middle class and their school choice. *Journal of Education Policy*, 22(1), 91–105.
- Paulle, B. (2007). Van kleur naar klasse: desegregatie in het onderwijs. In *De mixfactor: integratie en segregatie in Nederland*. Amsterdam: Boom.
- Power, S., & Whitty, G. (2002). Bernstein and the Middle Class. *British Journal of Sociology of Education*, 23(4).
- Raveaud, M., & Van Zanten, A. (2007). Choosing the local school: middle class parents' values and social and ethnic mix in London and Paris. *Journal of Education Policy*, 22(1), 107–124.
- Reay, D., Crozier, G., James, D., Hollingworth, S., Jamieson, F., & Beedell, P. (2008). Re-invigorating democracy?: White middle class identities and comprehensive schooling. *The Sociological Review*, 56(2).

- Reay, D., Hollingworth, S., Williams, K., Crozier, G., Jamieson, F., James, D., & Beedell, P. (2007). "A Darker Shade of Pale?" Whiteness, the Middle Classes and Multi-Ethnic Inner City Schooling. *Sociology*, 41, 1041.
- Savage, M., Bagnall, G., & Longhurst, B. (2005). Parenting, education and elective belonging. In *Globalization & belonging* (pp. 54 – 77). London: Sage.
- Schneider, M., & Buckley, J. (2002). Schneider, M., & Buckley, J. (2001). What do parents want from schools? Evidence from the Internet. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 24, 133.
- Seahore, L., & Van Velzen, B. A. M. (1991). A Look at Choice in the Netherlands. *Educational Leadership*, 66–72.
- Van der Kraan, M. (2007, september). *Ouderinitiatieven onde de loep*. Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.
- Van Houtte, M., & Stevens, P. J. A. (2009). School Ethnic Composition and Students' Integration Outside and Inside Schools in Belgium. *Sociology of Education*, (82), 217–239.
- Van Zanten, A. (2003). Middle-class parents and social mix in French Urban Schools: reproduction and transformation of class relations in educations. *International studies in sociology of education*, 13(2).
- Vink, A. (2010). *Witte zwanen, zwarte zwanen: de mythe van de zwarte school*. Amsterdam: Meulenhoff.
- Walraven, G. (2010). *Ouderinitiatieven anno 2010. De stand van zaken*. Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen.
- Wat is de gewichtenregeling in het basisonderwijs? | Vraag en antwoord | Rijksoverheid.nl. (z.d.). Verkregen december 2, 2012, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerachterstand/vraag-en-antwoord/wat-is-de-gewichtenregeling-in-het-basisonderwijs.html>
- Zeldenrijk, D. (2010). *Je voelt het gewoon. Een onderzoek naar schoolkeuze en segregatie in Amsterdam-Noord*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.

Bijlage 1 – overzicht scholen

Bijlage 2a – scholen in cijfers

Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs, peildatum 1.10.2011

Aantal leerlingen niet westers, peildatum 1.10.2009 (wordt niet meer verzameld)

Kralingse Schoolvereniging

Denominatie: Algemeen Bijzonder

Aantal leerlingen:	224
Aantal leerlingen gewicht 0,3:	0
Aantal leerlingen gewicht 1,2:	1
Aantal leerlingen niet westers:	6

Montessorischool Kralingen

Denominatie: Algemeen Bijzonder

Aantal leerlingen:	231
Aantal leerlingen gewicht 0,3:	0
Aantal leerlingen gewicht 1,2:	2
Aantal leerlingen niet westers:	12

Vrije School Vredenhof

Denominatie: Antroposofisch

Aantal leerlingen:	205
Aantal leerlingen gewicht 0,3:	0
Aantal leerlingen gewicht 1,2:	0
Aantal leerlingen niet westers:	2

Nieuwe Park Rozenburgschool

Denominatie: Protestants-Christelijk

Aantal leerlingen:	563
Aantal leerlingen gewicht 0,3:	44
Aantal leerlingen gewicht 1,2:	44
Aantal leerlingen niet westers:	93

Bijlage 2a - scholen in cijfers

Arentschool

Denominatie: Protestants-Christelijk

Aantal leerlingen: 251

Aantal leerlingen gewicht 0,3: 30

Aantal leerlingen gewicht 1,2: 60

Aantal leerlingen niet westers: 100

Bavokring

Denominatie: Rooms-Katholiek

Aantal leerlingen: 188

Aantal leerlingen gewicht 0,3: 10

Aantal leerlingen gewicht 1,2: 64

Aantal leerlingen niet westers: 134

De Kleine Wereld

Denominatie: Openbaar

Aantal leerlingen: 251

Aantal leerlingen gewicht 0,3: 20

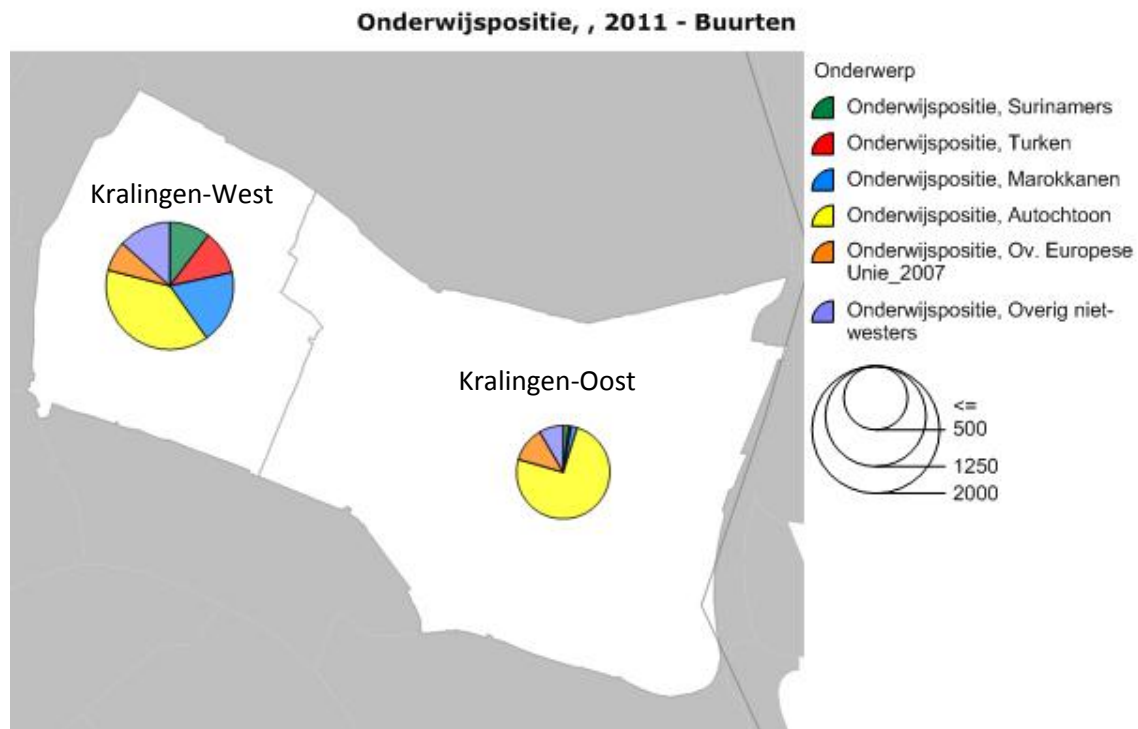
Aantal leerlingen gewicht 1,2: 123

Aantal leerlingen niet westers: 160

Bijlage 3 –onderwijspositie naar etniciteit

Bron: Jeugd, Onderwijs en Samenleving (JOS), Bewerking door het COS
 Dienst Uitvoering Onderwijs, Bewerking door het COS

Rotterdam , 2011 - Buurten			
	Kralingen West	Kralingen Oost	Totaal
Leerlingen Rotterdamse scholen, Basisonderwijs	1.233	649	1.882
Leerlingen Rotterdamse scholen, Voortgezet onderwijs	1.540	278	1.818
Totaal	2.773	1129	3902
Onderwijspositie, Autochtoon	851	809	1.660
Onderwijspositie, Surinamers	227	21	248
Onderwijspositie, Antillianen	64	16	80
Onderwijspositie, Kaapverdianen	67	2	69
Onderwijspositie, Turken	246	9	255
Onderwijspositie, Marokkanen	410	23	433
Onderwijspositie, Overig niet-westers	293	91	384
Onderwijspositie, Ov. Europese Unie	168	132	300
Onderwijspositie, Overig westers	120	93	213
Totaal	2446	1196	3642

Bron: Jeugd, Onderwijs en Samenleving (JOS), Bewerking door het COS

Bijlage 4 - overzicht achtergrondkenmerken ouders

id	ouders	etniciteit	geboren	opleiding	beroep	buurt	kinderen	oudste kind	school 1e keuze	school
1a	moeder	blank	Kroatië	WO	psycholoog	Kralingen-West	3	dochter, groep 4	Arentschool	Arentschool
1b	vader	blank	Belgie	WO	psycholoog					
2a	moeder	blank	NL	WO	belastingadviseur, zelfstandig	Kralingen-West	3	dochter, groep 4	Kralingse School	Kralingse School
2b	vader	blank	NL	WO	manager					
3a	moeder	blank	USA	WO	huisvrouw	Kralingen-Oost	2	zoon, groep 4	NPRS	eerst: Arentschool nu: Kralingse School
3b	vader	blank	NL	WO	arts					
4a	moeder	blank	NL	WO	architect	Kralingen-West	2	dochter, groep 4	Arentschool	Arentschool
4b	vader	blank	Serbie	WO	beleidsmedewerker					
5a	moeder	blank	NL	HBO	maatschappelijk werker	Kralingen-Oost	1	dochter, groep 4	NPRS	eerst: Arentschool nu: NPRS
5b	vader	blank	NL	HBO	?					
6a	moeder	blank	NL	WO	horeca, zelfstandig	Kralingen-West	2	dochter, groep 4	Montessori	Kralingse School
6b	vader	blank	NL	WO	organisatie adviseur, zelfstandig					
7a	moeder	blank	NL	HBO	onderwijzeres	Kralingen-West	2	dochter, groep 4	Arentschool	Arentschool
7b	vader	blank	NL	WO	ondernemer havenconsluting					
8a	moeder	blank	NL	HBO	grafisch vormgever, zelfstandig	Kralingen-West	2	zoon, groep 2	NPRS	Arentschool
8b	vader	blank	Spanje	WO	ingenieur					
9a	moeder	blank	NL	WO	jurist	Kralingen-Oost	3	zoon, groep 2	NPRS	eerst: Arentschool nu: NPRS
9b	vader	blank	Syrie	WO	econoom					
10a	moeder	blank	NL	WO	marketing	Kralingen-West	2	dochter, groep 2	Montessori	Arentschool
10b	vader	blank	NL	WO	econoom					
11a	moeder	latino	Colombia	HBO	directiesecretarrese	Crooswijk-Rubroek	1	dochter, groep 4	Montessori	eerst: Arentschool nu: Kralingse School
11b	vader	blank	Belgie	HBO	ICT consulting					
12a	moeder	blank	NL	HBO	huisvrouw	Kralingen-West	2	dochter, groep 5	Montessori	Arentschool
12b	vader	blank	NL	WO	manager					
13a	moeder	blank	NL	HBO	dienstverlening, zelfstandig	Kralingen-West	3	zoon, groep 3	Arentschool	Arentschool
13b	vader	blank	NL	WO	ondernemer, drukwerk					
14a	moeder	blank	Duitsland	WO	vertaler, zelfstandig	Oude Noorden	1	zoon, groep 5	Juliana van Stolberg	Juliana van Stolberg
14b	vader	blank	NL	WO	grafisch vormgever, zelfstandig					
15a	moeder	blank	NL	WO	planoloog	Provenierswijk	3	dochter, groep 5	de Provenier	de Provenier
15b	vader	blank	NL	WO	onderwijzer					
16a	moeder	blank	NL	WO	ondernemer, coaching	Kralingen-Oost	3	dochter, groep 6	NPRS	NPRS
16b	vader	blank	NL	WO	?					
17a	moeder	blank	NL	WO	communicatieadvies, zelfstandig	Spangen	3	zoon, groep 2	Duo 2002	Duo 2002
17b	vader	blank	NL	WO	econoom					
18a	moeder	blank	NL	WO	wetenschappelijk onderzoeker	Spangen	2	zoon, groep 0	Duo 2002	Duo 2002
18b	vader	blank	NL	WO	wetenschappelijk onderzoeker					
19a	moeder	blank	NL	HBO	grafisch vormgever, zelfstandig	Kralingen-Oost	2	dochter, groep 6	NPRS	NPRS
19b	vader	blank	NL	HBO	grafisch vormgever, zelfstandig					
20a	moeder	blank	NL	WO	projectmanager, zelfstandig	Kralingen-West	2	dochter, groep 4	Arentschool	Arentschool
20a	vader	blank	NL	WO	piloot			zoon, groep 2		